Masarykova univerzita

Právnická fakulta

Katedra trestního práva

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Operativně pátrací prostředky v trestním řízení

Jan Chvatík

2006/2007

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma: ´Operativně pátrací prostředky v trestním řízení´ zpracoval sám a uvedl jsem všechny použité prameny.“

Na tomto místě bych rád poděkoval doc. JUDr. Jaroslavu Fenykovi, PhD., za velmi vstřícné a inspirativní vedení této práce. Děkuji.

OBSAH

Úvod

Operativně pátrací prostředky jsou v trestním řádu relativně novým institutem. Jeho součástí se staly až v roce 2002 a to díky velké novele trestního řádu provedené zákonem č. 265/2001 Sb. (účinné od 1. 1. 2002). Do té doby byly součástí zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Tato práce si vedle nástinu historie právní úpravy operativně pátracích prostředků klade za cíl alespoň rámcově přiblížit postavení a úlohu těchto nástrojů v dnešním trestním řízení, poukázat na jejich specifika a částečně upozornit na některé problémy a otázky, které mohou vyvstat při jejich použití ze strany příslušných orgánů činných v trestním řízení, popřípadě naznačit možné změny „de lege ferenda."

Na úvod je třeba předeslat, že nebylo mým cílem popsat tyto nástroje v celé jejich šíři a odpovědět na všechny otázky, které se v souvislosti s jejich aplikací nabízí. Brání mi v tom jednak rozsahové limity kladené na tento typ práce, dále jistá osobní odborná „nevyzrálost", a také v neposlední řadě utajovaná povaha operativně pátracích prostředků (především nedostupnost některých interních aktů určených k jejich provádění).

Práci jsem si dovolil strukturovat do deseti kapitol. V úvodní kapitole bych se nejprve rád pokusil pojmově vymezit základní termíny, kterými se tato práce bude zabývat a to z hlediska současné právní úpravy. Vedle samotných operativně pátracích prostředků to bude zejména vymezení operativně pátrací činnosti, operativní techniky a tzv. podpůrných operativně pátracích prostředků. Ve druhé kapitole bych se chtěl dále zabývat stručným vývojem právní úpravy. První část této kapitoly by měla být jakýmsi exkursem do problematického období let 1948-1989, kde by mělo být poukázáno jednak na hlavní aspekty tehdejší partikulární právní úpravy a také na určitá specifika používání operativní techniky a operativně pátracích prostředků ze strany Státní bezpečnosti. Druhá část by se měla věnovat období let 1989-2001, a měl by zde být

podrobněji rozebrán vývoj právní úpravy těchto institutů v zákoně č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů. Třetí kapitola se pak bude zaobírat tzv. velkou novelou trestního řádu (provedenou zákonem č. 265/2001 Sb.), kterou byly operativně pátrací prostředky inkorporovány do trestního řádu. Mimo hlavní důvody této inkorporace by se tato část práce měla dotknout také nejdůležitějších změn trestního řízení, které novela přinesla. Čtvrtá kapitola by se pak měla zabývat vybranými trestně-procesními zásadami, které mají vliv na samotnou aplikaci operativně pátracích prostředků a odráží se v zákonných podmínkách jejich aplikace.

Jádro práce by mělo ležet v následujících třech kapitolách, zabývajících se jednotlivými druhy operativně pátracích prostředků (předstíraný převod, sledování osob a věcí a použití agenta). Vždy půjde o nastínění jednotlivého operativně pátracího prostředku v rámci současného právního řádu, dále o upozornění na některé zajímavosti a také na sporné otázky z aplikační praxe, a o případné naznačení možných změn právní úpravy.

Další kapitola by se měla dotknout problematiky tzv. policejní provokace a práci by měla uzavírat kapitola mapující některé aspekty vztahu tzv. podpůrných operativně pátracích prostředků k operativně pátracím prostředkům.

Text práce vychází z právní úpravy účinné ke dni 1. 3. 2007.

1 Vymezení některých pojmů

Operativně pátrací prostředky jsou příslušnými orgány využívány v rámci celého systému speciálních kriminalistických postupů a metod policejní práce, který nazýváme operativně pátrací činností. Proto při pokusu o přiblížení termínu operativně pátracích prostředků se jeví jako nejvhodnější jejich zasazení do kontextu širšího a komplexnějšího pojmu operativně pátrací činnosti a dále vymezení tzv. podpůrných operativně pátracích prostředků a operativní techniky.

- **Operativně pátrací činnost** lze v nejobecnějším pojetí chápat jako ucelený systém speciálních kriminalistických postupů a metod, zahrnujících *operativně pátrací prostředky*, *podpůrné operativně pátrací prostředky*, které jsou uskutečňovány pověřeným policejním orgánem podle ustanovení trestního řádu, zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky (dále jen zákon o policii), ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráži České republiky (dále zákon o vězeňské službě), ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 13/1993 Sb., celního zákona (dále celní zákon), ve znění pozdějších předpisů, a z nich vycházejících interních aktů řízení. Tyto metody a postupy jsou prováděny převážně utajovaným způsobem a slouží k ochraně zájmů chráněných zákony a mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána a spočívají v soustavném získávání, shromažďování, prověřování, případně rozpracovávání *operativních informací*.[1,2] Můžeme zde zařadit také *nástrahové prostředky* a *zabezpečovací techniku*, upravené v zákoně č. 124/1992 Sb., o Vojenské policii (dále zákon o vojenské

---

[1] Němec, M. Kriminalistická taktika pro policisty. Praha: Eurounion, 2004, s. 91; podobně také Šámal, P. a kol. Přípravné řízení trestní. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 247 nebo Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. I. díl. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 1159 an.

[2] Operativní informací je informace získaná oprávněným policistou Policie České republiky v průběhu operativně pátrací činnosti, která vede či může vést k odhalení spáchaných či připravovaných trestných činů a ke zjištění jejich pachatelů. - Němec, M. Kriminalistická taktika pro policisty. Praha: Eurounion, 2004, s. 91.

policii), ve znění pozdějších předpisů a také *zpravodajské prostředky* a *zpravodajskou techniku* upravené v zákoně č. 154/1994 Sb., o Bezpečnostní informační službě (dále zákon o bezpečnostní informační službě), ve znění pozdějších předpisů.[3]

Operativně pátrací činnost se vyznačuje některými *charakteristickými rysy*:

a) je *důvěrné povahy* a je uskutečňována speciálními metodami a prostředky, které jsou převážně utajované;

b) má *průzkumný charakter* - podnětem k jejímu provádění jsou často informační signály značně neurčité povahy, přičemž druh a volbu metod a prostředků jejího uskutečňování určuje charakter sledovaného cíle (zabránění spáchání protiprávního jednání, odhalení latentních trestných činů, pátrání po nezvěstných osobách, atd.);

c) její realizací dochází často k *zásahům do základních práv a svobod jedince*;

Podle účelu můžeme odlišovat operativně pátrací činnost konanou:

(1) za účelem *zabránění* trestných činů, jejich *objasnění* a *odhalení* jejich pachatelů;

(2) za účelem *pátrání* po osobách a věcech;

(3) za účelem *prevence* trestných činů.

Z hlediska významu pro trestní řízení je nejdůležitější operativně pátrací činnost konaná s cílem zabránit trestným činům, odhalit je a objasnit pachatele těchto trestných činů.

---

[3] Šámal, P. a kol. Přípravné řízení trestní, 2. podstatně přepracované vydání, Praha: C. H. Beck, 2003, s. 247 – 248.

- **Operativně pátrací prostředky**[4]**:**

  a) pozitivní vymezení – operativně pátrací prostředky představují souhrn opatření policejních orgánů uskutečňovaných podle trestního řádu a v souladu s dalšími právními předpisy, jejichž účelem je předcházení, odhalování a objasňování trestné činnosti, jakož i pátrání po skrývajících se pachatelích, pátrání po hledaných nezvěstných osobách a pátrání po věcných důkazech.[5] Podle taxativního výčtu zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád - TrŘ) zde patří *předstíraný převod* (§ 158c), *sledování osob a věcí* (§ 158d) a *použití agenta* (§ 158e).

  b) negativní vymezení – operativně pátracími prostředky **nejsou**:

  - zpravodajské prostředky a zpravodajská technika a využívání služeb osob jednajících ve prospěch Bezpečnostní informační služby (srv. § 7 až 15 zákona Bezpečnostní informační službě, ve znění pozděj. předpisů)
  - zpravodajské prostředky a využívání osob jednajících ve prospěch Vojenského zpravodajství (srv. § 7 až 16 zákona č. 289/2005 Sb., o Vojenském zpravodajství, ve znění pozdějších předpisů)

---

[4] V odborných kruzích se často diskutuje nad vhodností pojmu „prostředek." Např. M. Malý zastává názor, že pojmem prostředek rozumíme vše, co subjekt činnosti klade mezi sebe a cíl svého působení, kdežto metodou rozumíme určitý postup, cestu nebo způsob, jehož pomocí člověk něco poznává nebo realizuje. Metoda je podle Malého účelný, objektivní, zdůvodněný způsob zkoumání jevů směřující k dosažení vědeckého poznání a použití prostředků je pak součástí metody. Operativně pátrací prostředky i podpůrné operativně pátrací prostředky proto považuje za metody poznání trestných činů, nikoliv za prostředky v rámci metody použité. – Srv. Malý, M. Důkazní prostředky při předstíraném převodu podle § 158c trestního řádu. In Hundák, Š. (ed.) Použití operativně pátracích prostředků k získání důkazů pro trestní řízení. Sborník příspěvků z mezinárodního semináře uskutečněného na Policejní akademii ČR dne 2. listopadu 2004. Praha: Policejní akademie ČR 2004, s. 58. Jako dílčí kriminalisticko-taktické **metody** chápe operativně pátrací prostředky také např. M. Němec. - Němec, M. Kriminalistická taktika pro policisty. Praha: Eurounion, 2004, s. 19. V návrhu věcného záměru rekodifikace trestního řádu z r. 2004 se uvažovalo o termínu "operativně pátrací **postupy**." S ohledem na výše uvedené se domnívám, že ze sémantického hlediska by pojem „postupy" lépe odpovídal skutečnosti. Srv. Návrh věcného záměru zákona o trestním řízení soudním (trestní řád). Dostupný z: http://www.cak.cz.

[5] Němec, M. Kriminalistická taktika pro policisty. Praha: Eurounion, 2004, s. 91; podobně také Šámal, P. a kol. Přípravné řízení trestní. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 247.

- využívání sledování osob a věcí, krycích dokladů, nástrahové a zabezpečovací techniky a osob jednajících v jejich prospěch Úřadem pro zahraniční styky (srv. § 18 zákona č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách ČR, ve znění pozdějších předpisů)
- nástrahové prostředky a zabezpečovací technika využívané orgány Vojenské policie (srv. § 3 písm. f) a § 21a zákona o Vojenské policii, ve znění pozdějších předpisů)
- podpůrné operativně pátrací prostředky využívané Policií České republiky (srv. § 23a až 23f zákona o policii, ve znění pozdějších předpisů)
- podpůrné operativně pátrací prostředky využívané celními orgány (srv. § 33b až § 33f celního zákona)
- podpůrné operativně pátrací prostředky využívány orgány vězeňské služby (srv. § 16 až § 16c zákona o vězeňské službě, ve znění pozdějších předpisů)[6]

➢ **Podpůrné operativně pátrací prostředky -** jedná se o specifické, zákonem o policii a dalšími předpisy upravená nástroje operativně pátrací činnosti, prováděné policejními orgány ve stadiu předcházení trestné činnosti. Jsou upraveny v § 23a až § 23f zákona o policii, dále v § 33b až § 33f celního zákona, jakož i v § 16a až § 16c zákona o vězeňské službě. Ve všech těchto předpisech jsou vymezeny taxativně. Zákon o policii a celní zákon mezi ně řadí *krycí doklady*, *konspirativní prostředky*, *zabezpečovací techniku*, *zvláštní finanční prostředky* a *využití informátora*. Zákon o vězeňské službě zná jako podpůrné operativně pátrací prostředky pouze *zabezpečovací techniku* (§ 16b odst. 2) a *zvláštní finanční prostředky* (§ 16b odst. 3).[7]

---

[6] Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. I. díl. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 1160.

[7] Šámal, P., Novotný, F., Růžička, M., Vondruška, F., Novotná, J.: Přípravné řízení trestní, 2. podstatně přepracované vydání, Praha: C. H. Beck, 2003, s. 248.

- **Operativní technika**[8] – lze ji chápat jako soubor elektrotechnických, radiotechnických, fototechnických, optických, mechanických a jiných technických prostředků a zařízení, používaných utajovaným způsobem při pořizování obrazových, zvukových nebo jiných záznamů, při jejichž aplikaci dochází k zásahům do základních práv a svobod jedince. Můžeme zde zahrnout např. pozorování a fotografování infračervenými a ultrafialovými paprsky; nástrahové prostředky chemické, elektronické a mechanické povahy, různé detektory apod.; prostředky zviditelnění tajného písma; skryté připojení na telekomunikační vedení (odposlechy); zaměřovací anténní systémy, radiové přijímače speciálního určení apod.; technické prostředky k určení polohy zájmového objektu (poziční radary, bezdrátové identifikátory apod.); technické prostředky pro noční vidění a mnohé jiné.[9]

---

[8] Náš právní řád termín *„operativní technika"* již nezná. Až do účinnosti zákona č. 265/2001 Sb., byla úprava operativní techniky součástí zákona o policii (§ 35). Srv. např. Chmelík, J. a kol. Zločin bez hranic. Vyšetřování terorismu a organizovaného zločinu. Praha: Linde, 2004, s. 142. Trestní řád (v ust. § 158d odst. 1) používá termín *„technické prostředky."*

[9] Tento demonstrativní výčet uvádí J. Musil. - Musil, J. Některé prostředky trestního práva procesního a policejního práva v boji proti organizované kriminalitě v mezinárodním srovnání. In Organizovaná kriminalita. Praha: IKSP, 1996, s. 43-44. Dále viz kap. 6, věnovaná sledování osob a věcí.

2 Historie právní úpravy

2.1 Exkurs do let 1948-1989

Zahrnutím této části práce sleduji jednak zejména nastínění určitých specifik operativně-pátrací činnosti ze strany StB, která kontrastují z jejich následnou úpravou a principy jejich používání v období po roce 1989 a také upozornění na fakt, že vývoj operativně pátracích prostředků v polistopadovém období neprobíhal v právním vakuu, ale vycházel, i když v moderní a demokratické formě, z rámcové podoby těchto institutů v předchozím období.

V období let 1948-1989 nebyly operativně pátrací prostředky ani operativně pátrací činnost jako takové upraveny přímo v žádném právním předpisu na úrovni zákona, ale pouze na úrovni předpisů podzákonných, zejména ve formě směrnic, instrukcí a dalších interních předpisů.[10] Používání těchto „nástrojů“ bylo svěřeno do rukou Státní bezpečnosti (dále StB), jejíž orgány měly značné pravomoci rozhodovat, zda a v jakém rozsahu operativní činnost využijí.

Uvedené postavení a kompetence StB souvisely s významnými změnami bezpečnostního aparátu na území Československa po roce 1945, způsobených politickými událostmi a změnou režimu v r. 1948.

Na základě zákona *č. 149/1947 Sb.*, o Národní bezpečnosti, se *Státní bezpečnost* – StB (§ 33) stala vedle pořádkové služby, kriminální služby[11]

[10] Šlo zejména o *interní normativní akty ministerstva vnitra*, které operativně pátrací činnost v období od počátku let padesátých až do počátku let devadesátých upravovaly. Neblahým rysem používání operativních prostředků bylo časté podřizování principu zákonnosti kritériu účelovosti, tedy jejich používání v rozporu s těmito směrnicemi, v rámci potírání nepřátel tehdejšího státního zřízení.

[11] Ke dni 1. ledna 1949 byla *kriminální služba* včleněna do tzv. 4. sektoru velitelství VB, jejíž součástí byla až do r. 1953, kdy po zrušení Ministerstva národní bezpečnosti byly bezpečnostní složky začleněny do struktur ministerstva vnitra. Od ledna 1954 se řídícím orgánem VB stala *Hlavní správa VB*, které podléhaly také nově zřízené odbory pro boj s trestnou činností.- Strauss, J., Vavera, F. Dějiny československé kriminalistiky slovem i obrazem II. (od r. 1939 po současnost). Praha: Police History, 2005, s. 248.

a zpravodajství, součástí *Sboru národní bezpečnosti* (SNB).[12] Zrušení zemského zřízení a jeho nahrazení novými kraji na přelomu let 1948-1949 pak bylo provázeno obdobnými změnami ve struktuře SNB. Došlo ke zřízení krajských velitelství Národní bezpečnosti a krajských velitelství StB, jejichž činnost a kompetence byly stanoveny výnosem Ministerstva vnitra z 30. 12. 1948. Zároveň s těmito novými orgány byly zřízeny i okresní velitelství NB a oddíly a oddělení StB. V čele StB stálo velitelství, které nahradilo bývalou Ústřednu StB, na krajské úrovni tuto funkci plnila krajská velitelství StB.[13]

Realizaci operativní techniky prováděl v rámci StB speciální sektor BAt (operativní technika) a u krajských velitelství StB pak jejich 4. oddělení.[14] Od r. 1954 se její nasazování řídilo *„Směrnicemi o používání operativní techniky"*, označovanými od r. 1955 jako *A-oper-IX-1*. V roce 1964 je nahradily tzv. *směrnice A-oper-VI-1*.[15]

Pravomoc pro schvalování používání operativní techniky byla v podstatě od počátku rozdělena podle významu sledované osoby nebo objektu a podle technické náročnosti užité operativní techniky. Jednodušší

---

[12] Po únorovém převratu v r. 1948 byl tento zákon zrušen a nahrazen zákonem č. 286/1948 Sb., o národní bezpečnosti. Tento zákon byl pak nahrazen zákonem č. 70/1965 Sb., o Sboru národní bezpečnosti (účinný od 1. 8. 1965), který byl nahrazen zákonem č. 40/1974 Sb., o Sboru národní bezpečnosti. Tento pak byl zrušen až po r. 1989, a sice zákonem č. 333/1991 Sb., o Federálním policejním sboru a Sboru hradní policie, ve znění pozdějších předpisů.

[13] Podobně se zřizovala krajská velitelství NB jako řídící orgán VB, která se dále dělila na okresní velitelství a jednotlivé stanice. V r. 1952 pak byla velitelství nahrazena hlavními správami (HS). Šlo o Hlavní správu StB, Hlavní správu VB a Hlavní správu vojenské kontrarozvědky. V září 1953 došlo ke zrušení Ministerstva národní bezpečnosti a jeho kompetence zcela přešly opět pod Ministerstvo vnitra. K dalším úpravám v organizaci Státní bezpečnosti došlo v r. 1953, kdy byla zrušena Hlavní správa StB a místo ní bylo vytvořeno několik správ a odborů. K 1. 1. 1954 krajské správy Státní bezpečnosti a Národní bezpečnosti nahradily jednotné krajské správy MV. V r. 1966 byly krajské správy MV a okresní správy MV nahrazeny krajskými správami SNB a okresními odděleními VB. Srv. Frolík, J. Nástin organizačního vývoje státobezpečnostních složek Sboru národní bezpečnosti v letech 1948-1989. Sborník archivních prací, 41, 1991, s. 447-456.

[14] Od r. 1953 bylo její nasazování sloučeno do *IX. správy MV (operativní technika)*, od r. 1964 přejmenované na *VI. správu MV (správa operativní techniky)*. V krajích byly tímto úkolem pověřeny 9. odbory krajských správ MV, od r. 1964 6. odbory krajských správ MV. – Tamtéž.

[15] Byly vydávány v letech 1964, 1969, 1972, 1980 a 1982. Blíže viz Povolný, D. Operativní technika v rukou StB. [citováno 5. března 2007]. Dostupný z: http:// www.mvcr.cz.

případy spadaly do kompetence krajských velitelů StB[16] a v případě závažnějších případů povolovali její provedení přímo velitelé sektorů StB (od r. 1951 velitelé odborů, od r. 1953 náčelníci správ MV), později pak velitel StB (do r. 1953 nadřízený velitelů sektorů a krajů) nebo přímo ministr vnitra a jeho náměstci.

V období 1948-1989 se užívalo nejvíce těchto nástrojů operativní techniky: *krátkodobý nebo dlouhodobý odposlech a záznamová technika*;[17] *odposlech telefonu a dálnopisu*;[18] *tajné fotografování a filmování*;[19] *tajná technická prohlídka*;[20] *prověřování korespondence*;[21] *krycí doklady*.[22]

Podle směrnic měla být operativní technika nasazována v okamžiku, kdy byly vyčerpány všechny ostatní způsoby, jak získat požadovanou informaci a její použití mělo být omezeno pouze na nezbytně nutnou dobu. Přestože se během let měnila doba pro užívání jednotlivých druhů operativní techniky a pravomoci k jejich povolování, docházelo zejména v 50. a 60. letech k častému porušování a obcházení těchto vnitřních předpisů.

---

[16] Od r. 1952 šlo o náčelníky krajské správy StB. Později tato kompetence přešla na krajské správy MV.

[17] *Odposlech* byl využíván Státní bezpečností již od r. 1948. Od 1. 1. 1956 navrhoval použití dlouhodobého odposlechu náčelník oddělení nebo jeho zástupce. Dlouhodobý odposlech se zaváděl na dobu až čtyř měsíců (v r. 1980), resp. šesti měsíců (od r. 1982). Časové omezení však neplatilo v tzv. zvláštních objektech.- Tamtéž.

[18] *Odposlechy telefonů a dálnopisů* upravovala směrnice z října 1949. V listopadu 1950 byla vydána směrnice pro krajská velitelství StB, podle níž odposlechy telefonů schvaloval krajský velitel StB nebo jeho zástupce. Zvláštním druhem odposlechu bylo zjištění anonymního účastníka telefonního spojení, které povoloval náměstek MV.- Tamtéž.

[19] Tajné fotografování a filmování sloužilo k dokumentování činnosti a styků sledované osoby a k pořizování fotografií důležitých dokumentů při *tajné technické prohlídce*.- Tamtéž.

[20] Šlo v podstatě o nezákonnou domovní prohlídku. Od počátku 50. let bylo schvalování tajné technické prohlídky v pravomoci krajských velitelů StB. Od 1. 1. 1956 měl pravomoc pro konečné schválení tajné technické prohlídky ministr vnitra nebo jeho náměstek.- Tamtéž.

[21] Byla zaměřena jak proti konkrétním osobám podezřelým z protistátní činnosti, tak i ke zjišťování momentálních nálad ve společnosti a prevenci tzv. negativních jevů. Zvláštním typem byla tzv. *chemická prověrka korespondence.* - Tamtéž.

[22] Jejich výrobou byla pověřena *IX. správa MV* a šlo zejména o krycí OP, průkazy civilní obrany a požární ochrany, řidičské průkazy, průkazy masových organizací, legitimace odborových orgánů, novinářské průkazy, různé legitimace pro vstup do úředních budov, průkazy členů národních výborů aj. - Tamtéž.

Dalším významným prvkem operativně pátrací činnosti Státní bezpečnosti bylo využívání urč. typů osob, pracujících v utajení. Šlo zejména o *institut agenta*, *informátora* a *rezidenta*. Činnost těchto osob a jejich využívání se v průběhu let 1948-1989 několikrát měnila a to vždy na základě speciálních směrnic. Jako první šlo o směrnici z r. 1948,[23] která zaváděla instituty *agenta*, *informátora* a *rezidenta*. *Agenta* vymezovala jako vědomého a i formálně zavázaného, stálého a spolehlivého spolupracovníka státní bezpečnosti, jenž tajně, podle jejích příkazů, působí v nepřátelském prostředí.[24] *Informátora* potom jako vázanou osobu, která pravidelně informuje nebo plní tajné příkazy StB a *rezidenta* jako čestného, externího pomocníka služby StB, který měl být k dispozici zejména informátorům.[25]

Další změny v definování těchto „osob“ byly provedeny v r. 1954 směrnicí č. 72/1954, o agenturně operativní práci a dále směrnicí z r. 1962.[26] Na základě těchto interních předpisů se rozeznávaly formálně již jen dva druhy spolupracovníků. Jednak to byli *tajní spolupracovníci* (patřili sem *agenti*, *rezidenti* a *držitelé propůjčeného bytu*) a dále potom tzv. *důvěrníci*. *Agentem* byl tajný spolupracovník, který měl plnit úkoly při vyhledávání, rozpracování a dokumentování protistátní trestné činnosti a dále úkoly směřující k předcházení a zabránění této trestné činnosti. *Rezidentem* se rozuměl zvlášť vybraný, naprosto spolehlivý, životně zkušený a z hlediska kontrarozvědného odborně připravený tajný spolupracovník, který pod vedením operativního pracovníky řídil práci těch agentů, které mu operativní pracovník k řízení svěřil. Jeho úkolem bylo také organizovat a udržovat konspirativní styk s agenty, kterým podle zaměření stanoveného operativním pracovníkem ukládal úkoly a dále od

---

[23] Nesla název *„Pomůcka administrativně-operační taktiky pro krajská velitelství státní bezpečnosti.“*

[24] Rozlišovala čtyři typy agentů podle spolehlivosti spolupráce a jejich vnitřního přesvědčení.- Gula, M. Vývoj typů spolupracovníků kontrarozvědky StB ve směrnicích pro agenturní práci. In Securitas Imperii, č. 1. [citováno 5. března 2007]. Dostupný z: http:// www.mvcr.cz.

[25] Dále upravovala tzv. *rezidenta* a tzv. *majitele konspiračního bytu*.

[26] Její plný název zněl *„Směrnice pro agenturně operativní práci státní bezpečnosti“* a byla vydána jako Rozhodnutí ministra vnitra (RMV) č. 13/1962 ze dne 16. května 1962.

nich sbíral písemné nebo ústní zprávy. Ty pak po vyhodnocení odevzdával operativnímu pracovníkovi. *Důvěrníkem* byl spolupracovník, který měl za úkol pomáhat kontrarozvědce plnit především pomocné, orientační a prověrkové úkoly, v souvislosti s vyhledáváním nebo objasňováním protistátní činnosti a organizováním příslušných agenturně operativních a technických opatření.

Poslední úpravy těchto institutů byly provedeny směrnicí z ledna 1978, která nadále rozeznávala dva druhy spolupracovníků – *tajné spolupracovníky* a *důvěrníky*. Tato směrnice, stejně jako ostatní, byla pak zrušena nařízením ministra vnitra ČSFR ze dne 28. června 1991.

Co se týká přímých vazeb operativní techniky a operativních prostředků na trestní řízení, ani v jednom z trestních řádů, účinných na našem území do r. 1989,[27] nebyla přímá zmínka o operativní technice a operativních prostředcích. Přímá úprava chyběla také v zákonech upravujícím bezpečnostní složky.[28]

Operativně pátrací činnost se však od poloviny 70. let stávala častým předmětem zájmu trestněprávních a zejména kriminalistických teoretiků, kteří se mimo jiné pokoušeli zdůvodnit její používání nalezením jistých vazeb na určitá ustanovení tehdy platných zákonných předpisů.[29] Operativně pátrací činnost jimi byla chápána jako integrální součást systému boje s trestnou činností a jejími pachateli, která směřuje k předcházení a zabraňování trestné činnosti, k odhalování trestných činů a jejich pachatelů, k objasňování těch protispolečenských jevů, u kterých

---

[27] Až do 31. 7. 1950 to byl komunistickým režimem několikrát novelizovaný zákon č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích. Tento byl zrušen zákonem č. 87/1950 Sb., o trestním řízením soudním (trestní řád), účinným od 1. 8. 1950 a následně nahrazen novým procesním předpisem, a sice zákonem č. 64/1956 Sb., o trestním řízením soudním (trestní řád), účinným od 1. 1. 1957. Posledním procesním předpisem přijatým na našem území v období let 1948-1989 je dosud účinný (i když mnohokrát novelizovaný) zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). Účinnosti nabyl dne 1. 1. 1962.

[28] Zákon č. 286/1948 Sb., o národní bezpečnosti. Nahrazen zákonem č. 70/1965 Sb., o Sboru národní bezpečnosti (účinný od 1. 8. 1965), který byl nahrazen zákonem č. 40/1974 Sb., o Sboru národní bezpečnosti (účinný od 1. 7. 1974). Tento pak byl zrušen až v r. 1991 zákonem č. 333/1991 Sb., o Federálním policejním sboru a Sboru hradní policie.

[29] V první polovině sedmdesátých let se jejím vymezením zabývali např. J. Heřmánek a B. Stříž.

šlo důvodně předpokládat, že jsou trestnými činy a také jako prostředek k vytváření předpokladů pro úspěšný průběh trestního řízení.[30] Uvedená teoretická východiska se opírala o ustanovení trestního řádu, které přinesla jeho novela provedená zákonem č. 57/1965 Sb. a o některá ustanovení zákona č. 40/1974 Sb., o Sboru národní bezpečnosti, vymezující úkoly bezpečnostních složek na poli prevence a odhalování trestné činnosti.

V ust. § 158 odst. 2 TrŘ byla prokurátorovi, vyšetřovateli a vyhledávacímu orgánu[31] uložena povinnost přijímat oznámení o trestných činech a nově vytvořené vyhledávací orgány byly povinny konat všechna potřebná opatření k vyhledávání trestných činů a zjištění jejich pachatelů a také činit nezbytná opatření k předcházení trestné činnosti.[32] Právě toto ustanovení bylo právními teoretiky chápáno jako jakási kompetenční norma[33] pro použití operativní techniky a operativně pátracích prostředků. Obdobně bylo chápáno ustanovení § 4 písm. f) a g) zákona č. 40/1974 Sb., v původním znění, deklarující základní úkoly SNB.[34] Na základě těchto teoretických východisek se operativně pátrací činnost chápala jako legitimní součást odhalovací činnosti.[35]

---

[30] V monografii „Základy kriminalistiky“ z r. 1976 (pod autorským vedením J. Pješčaka) je operativně pátrací činnost chápána jako systém opatření založený na zákonu a odvozených (resortních) normativních aktech, spojený s používáním speciálních utajovaných prostředků v komplexu s neutajovanými metodami a prostředky. Dále se problematikou operativně pátrací činnosti zabývali např. Pešek, A. a kol. Operativně pátrací činnost kriminální služby Veřejné bezpečnosti, VŠ SNB, Fakulta VB, 1982 a Nesnídal, J. a kol. Základy veřejnobezpečnostní činnosti, část II, Praha, VŠ SNB, Fakulta VB, 1979.

[31] K pojmu vyhledávání a k vyhledávacím orgánům viz § 168 zákona č. 141/1961 Sb., ve znění z. č. 57/1965 Sb.

[32] Růžička, M. Přípravné řízení a stadium projednání trestní věci v řízení před soudem. Praha: Orac, 2005, s. 56-58.

[33] Zákonná ustanovení, od kterých se nepřímo odvozovalo použití operativně pátracích prostředků a operativní techniky nazývá kompetenčními normami J. Musil. Srv. Musil, J. Úloha policie v evropském kontinentálním procesu. Kriminalistika, 1997, č. 1, s. 9. Podle mého názoru však o šlo spíše o jakési **kvazikompetenční normy**, a to právě proto, že žádný přímý odkaz na podzákonnou úpravu těchto institutů neobsahovaly.

[34] Pro důsledné plnění těchto úkolů bylo potřeba využívat operativní techniku a operativní prostředky.

[35] *Odhalovací činnost* se chápala jako komplex operativně pátracích a jiných opatření kriminalisticko-bezpečnostních orgánů, zaměřený na získávání signálů o latentní trestné činnosti, na zjišťování existence faktů nasvědčujících spáchání trestné

Co se týká praktické realizace využívání operativně pátrací činnosti v rámci vyšetřování, vyžadovala se při ní úzká součinnost vyšetřovatele SNB,[36] konajícího vyšetřování podle trestního řádu, s operativními pracovníky StB. Od okamžiku zahájení trestního stíhání se činnost operativního pracovníka v případu řídila vypracovaným plánem vyšetřování. Operativní pracovník musel respektovat požadavky vyšetřovatele na potřebné operativní úkony. Součinnost operativního pracovníka v začátku vyšetřování se projevovala především ve vyhodnocování materiálů získaných při domovní prohlídce a dále v operativním zajišťování procesních úkonů, např. šlo o sledování pachatele do doby jeho zadržení, sledování podezřelých osob za účelem zjišťování jejich reakce na zahájení vyšetřování či o vyhledávání předmětů užitých ke spáchání trestné činnosti.[37]

Aby byla součinnost mezi vyšetřovatelem a operativním pracovníkem efektivní, byl operativní pracovník povinen předávat relevantní informace vyšetřovateli. Vyšetřovatel na základě těchto informací prováděl jednak upřesnění vyšetřovacího plánu a také další potřebná opatření. Mezi informace poskytované operativním pracovníkem vyšetřovateli patřilo např. upozorňování na možné důkazní zdroje, jejich charakter, místo výskytu, způsoby jejich získávání, a na další relevantní údaje o podezřelých osobách.[38]

Za účelem co nejširšího využití výsledků vyšetřování pro potřeby StB pokračovala součinnost vyšetřovatele s operativním pracovníkem také po skončení vyšetřování. Měla sloužit pro případné další rozpracování

činnosti a na její zdokumentování pro potřeby budoucího trestního stíhání. Srv. Lisoň, M. Operatívna a spravodajská činnost v systéme poznávania kriminality. Kriminalistika, 2006, č. 2, s. 113-114.

[36] Institut vyšetřovatele byl zaveden již trestním řádem č. 64/1956 Sb. *Vyšetřovatelé prokuratury* a *vyšetřovatelé ministerstva vnitra* měli působit jako orgány oddělené od operativních složek SNB. Trestní řád č. 141/1961 Sb., ve znění z. č. 57/1965 Sb., jako orgán vyšetřování zaváděl *„Vyšetřovatele Sboru národní bezpečnosti"* (§ 161). Srv. také § 5 zákona č. 70/1965 Sb., o Sboru národní bezpečnosti a § 13 a násl. zákona č. 40/1974 Sb., o Sboru národní bezpečnosti, v původním znění.

[37] Fíla, P. Vyšetřování a operativně pátrací činnost. Diplomová práce. Brno: PF UJEP 1974, s. 21.

[38] Tamtéž, s. 23.

podezřelých osob, u kterých se nepodařilo trestnou činnost prozatím dokázat.[39]

2.2 Právní úprava po r. 1989 do účinnosti zákona č. 265/2001 Sb.

Změny, které můžeme pozorovat v právní úpravě operativně pátracích prostředků i v jejich samotné aplikaci po r. 1989, vyplývají ze všeobecných společensko-politických změn a ze zásadní demokratizace našeho právního řádu, k níž ve velké míře přispělo zakotvení základních práv a svobod v ústavních právních předpisech a také ratifikace řady mezinárodních smluv o lidských právech. Větší citlivost k ochraně lidských práv, způsobená v nemalé míře také neblahou zkušeností s bezpečnostními složkami minulého režimu, vedla naše zákonodárce k tomu, že dosud čistě podzákonnou úpravu operativně pátracích prostředků a operativní činnosti začali nahrazovat úpravou zákonnou, právě v intencích garance větší míry ochrany základních práv a svobod. Také trestně právní předpisy a předpisy s nimi související byly buď rušeny nebo novelizovány tak, aby byly v souladu s ústavním pořádkem.

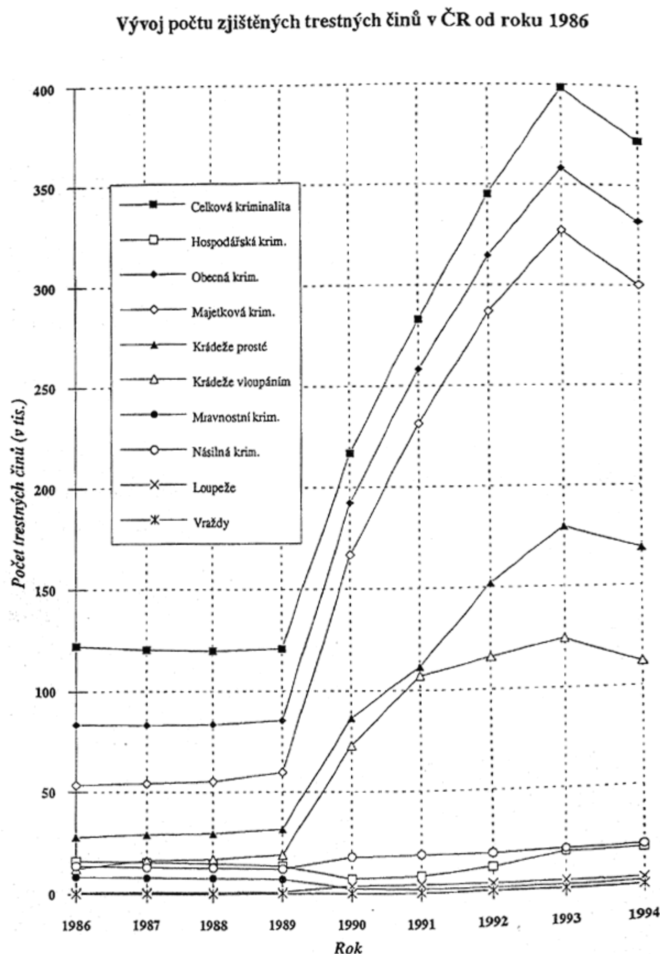
Mimo procesů demokratizace naší společnosti se v polistopadové úpravě institutů operativně pátrací činnosti a operativně pátracích prostředků odrazil další faktor, kterým byl rapidní nárůst trestné činnosti, včetně jejích nejzávažnějších forem (viz tabulka na další straně) a také pozvolný rozmach tzv. organizovaného zločinu.[40] Zákonodárce i zde stál před úkolem tento stav patřičně reflektovat, řádně jej vyhodnotit a vytvořit

---

[39] V případech, kdy po zahájení trestního stíhání podle § 160 TrŘ nebyl známý samotný pachatel nebo některé další závažné skutečnosti trestného činu, vykonávaly kriminalisticko-bezpečnostní orgány souběžnou operativně pátrací činnost formou operativně pátracího rozpracování. Tamtéž, s. 23.

[40] *Organizovaný zločin* lze definovat jako typ mnohostranné, systematicky a dlouhodobě páchané trestné činnosti, které se dopouští zločinecká skupina. Vyznačuje s vysokou organizovaností, dělbou úloh a specializací jednotlivých členů nebo skupin organizovaného zločinu. Orientuje se zpravidla na vysoký zisk a získání vlivu v mocenských strukturách jak politických, tak i ekonomických. Zisk slouží k vlastní reprodukci zločinecké organizace a v nemalé míře slouží jako kapitál, realizovaný zejména ve sféře podnikání. Charakteristickým rysem je dále nadnárodní charakter. – viz Chmelík, J. a kol. Zločin bez hranic. Vyšetřování terorismu a organizovaného zločinu. Praha: Linde 2004, s. 56.

účinné prostředky pro eliminaci těchto jevů. Jedním z nich měla být, vedle změn trestního zákona a trestního řádu, také nová zákonná úprava operativně pátracích prostředků a operativně pátrací činnosti.

(Tabulka převzata ze „Zprávy vlády o bezpečnostní situaci na území České republiky.“ Poslanecká sněmovna PČR. 1. volební období, sněm. tisk č. 1735.)

Jako první na zákonné úrovni upravil tyto instituty **zákon č. 283/1991 Sb., o Polici České republiky**, který nabyl účinnosti 15. 7. 1991. Jedním z principů, na nichž byl postaven, byl princip komplexnosti právní úpravy, který měl spočívat v zakotvení povinností, oprávnění a prostředků používaných policisty přímo v zákoně, na rozdíl od dosavadního stavu, kdy značná část této problematiky byla upravena podzákonnými předpisy. Důvodová zpráva k návrhu tohoto zákona deklarovala, že účinný postup při odhalováni zvlášť závažných trestných činů (§ 41 odst. 2 TrZ), anebo jiných úmyslných trestných činů vyžaduje, aby zákonnou formou bylo

upraveno oprávnění služby kriminální policie k používání operativně pátracích prostředků a operativní techniky. Tato potřeba vycházela ze skutečnosti, že nejzávažnější kriminální trestné činy jsou páchány vysoce kvalifikovaným způsobem, organizovaně, na základě předcházející přípravy a za využívání moderní techniky. Již v této důvodové zprávě bylo poukázáno na nutnost podrobnější úpravy formou interních normativních instrukcí.[41] I v nových podmínkách tedy bylo jasné, že v rámci zachování funkčnosti a efektivity musejí být tyto instituty nadále upravovány také podzákonnými předpisy, které upraví podrobnosti jejich používání.[42]

V samotném zákoně se úprava těchto institutů objevila v ustanoveních § 33 až § 36, kdy ustanovení § 33 upravovalo účel a oprávněné subjekty použití operativně pátracích prostředků a operativní techniky a to podle typové závažnosti trestné činnosti.[43] Zákon mezi ně počítal *sledování osob a věcí*, *využívání osob jednajících ve prospěch služby kriminální policie nebo služby ochrany ekonomických zájmů*, *používání krycích dokladů* a *používání nástrahové a zabezpečovací techniky*.[44]

Operativní technika byla upravena v § 35 demonstrativním výčtem jako elektrotechnické, radiotechnické, fototechnické, optické a jiné prostředky a zařízení anebo jejich soubory používané utajeným způsobem při odposlechu a záznamu telekomunikačního nebo radiokomunikačního provozu; nebo sloužící k pořizování obrazových, zvukových nebo jiných

---

[41] Srv. Důvodová zpráva k zákonu č. 283/1991 Sb. Poslanecká sněmovna PČR. Sněmovní tisk č. 253, ČNR, 6. volební období.

[42] Toto je možné považovat za prvek jisté kontinuity právní úpravy po r. 1989 ve vztahu k předešlému (totalitnímu) období. Jasným a výrazným projevem diskontinuity je pak zmíněné ukotvení těchto institutů v platných zákonech a nepřípustnost jejich jakéhokoliv zneužívání.

[43] V ust. § 33 odst. 1 odst. 1 bylo uvedeno, že při odhalování úmyslných trestných činů a při zjišťování jejich pachatelů jsou služba kriminální policie a služba ochrany ekonomických zájmů oprávněny k používání *operativně pátracích prostředků*. Podle odst. 2 mohly pak stejné subjekty používat *operativní techniku* při odhalování zvlášť závažných úmyslných trestných činů a trestných činů, k jejichž stíhání Českou republiku zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva, jakož i při zjišťování pachatelů těchto činů.

[44] V odstavci druhém bylo upřesněno používání *krycích dokladů*.

záznamů. Aby šlo o operativní techniku, muselo být jejím užitím zasahováno do ústavních práv občana.[45]

Ustanovení § 36 formulovalo obecné podmínky pro použití operativní techniky. V odst. 1 obsahovalo zásadu subsidiarity pro její použití. Směla se používat pouze v případech, kdy by odhalování trestné činnosti jiným způsobem bylo neúčinné nebo podstatně ztížené, a to po dobu nezbytně nutnou, nejdéle 6 měsíců. Oprávnění povolovat tuto činnost bylo svěřeno ministru vnitra. Povolení se nevyžadovalo pouze ve zcela výjimečných případech, jestliže věc nesnesla odkladu.[46] Ustanovení § 36 pak uvádělo další podmínky.[47] Důležité bylo ust. § 37, které formulovalo zákaz použití operativní techniky v rozporu se stanoveným účelem (§ 33) a v souladu se zásadou zdrženlivosti také zákaz omezení osobních práv a svobod nad míru nezbytně nutnou (odst. 1). V odst. 2 byla příslušným orgánům stanovena povinnost zabezpečit ochranu operativně pátracích prostředků a operativní techniky, jakož i výsledků jejich použití, před vyzrazením a zneužitím.

Na federální úrovni - v zákonu **č. 333/1991 Sb.**, o Federálním policejním sboru a sboru Hradní policie, ve znění pozdějších předpisů[48] - existovala až do 1. 1. 1993 obdobná, i když poněkud podrobnější úprava. Federálnímu policejnímu sboru bylo svěřeno oprávnění používat operativně prostředky (podle ust. § 31 zde patřila *operativní technika*;

---

[45] Kumulativní splnění všech náležitostí jako podmínky pro to, aby se jednalo o operativní techniku podle zákona o policii, zdůraznil také Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí ze dne 13. 6. 2000, sp. zn. 7 Tz 116/2000 (dostupný z: Aspi: IČ 21946 JUD). *„…Pojem "operativní technika" je v zákoně o Policii České republiky vymezen v § 35. V posuzované věci mělo jít o použití videokamery s odposlechem… Ze zákonné definice pojmu "operativní technika" je zřejmé, že tento pojem je definován třemi okruhy atributů, které musí být splněny současně.“* Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 6. 2000, sp. zn. 7 Tz 116/2000. Dostupný z: Aspi.

[46] Policejní orgán si však musel i tehdy vyžádat příslušné povolení dodatečně.

[47] Šlo zejména o povinnost zničit pořízené záznamy, jestliže jimi nebyla prokázána předpokládaná trestná činnost, dále povinnost ministra předkládat informace o použití operativní techniky kontrolnímu orgánu zákonodárného sboru a informovat tento orgán před použitím operativní techniky vůči ústavnímu činiteli. Členům kontrolního orgánu ukládal povinnost mlčenlivosti v souvislosti s použitím operativní techniky. Srv. § 36 zákona č. 283/1991 Sb., o Policii ČR, v původním znění.

[48] Zákon nabyl účinnosti 28. 7. 1991 a mj. rušil zákon č. 40/1974 Sb., o Sboru národní bezpečnosti, ve znění pozdějších předpisů.

osoby jednající ve prospěch Federálního policejního sboru;[49] *krycí doklady*;[50] *sledování*) pouze při získávání informací důležitých k odhalení trestné činnosti a jejích pachatelů. Operativní technika zde byla vymezena shodně jako v zákoně o policii; podrobnější však byla úprava činností, při nichž bylo možné její použití (srv. § 31). Povolení k jejímu použití zde neměl na starosti ministr, ale generální prokurátor České a Slovenské Federativní Republiky, příp. prokurátoři jím určení.[51] Prokurátor mohl povolit použití operativní techniky na dobu šesti měsíců a to i opakovaně. Zároveň měl povinnost v případě zjištění pominutí důvodů pro použití operativní techniky toto povolení odejmout. Stejně tak byl Federální policejní sbor povinen soustavně zkoumat, zda trvají důvody jejího použití a v záporném případě musel používání operativní techniky bezodkladně ukončit. Kontrola nad používáním operativní techniky a operativně pátracích prostředků byla na federální úrovni svěřena speciálnímu kontrolnímu orgánu tehdejšího Federálního shromáždění.[52]

Velká část úpravy operativních prostředků a operativní techniky obsažená v zákonu č. 333/1991 Sb., o Federálním policejním sboru a sboru Hradní policie se promítla do novely zákona o policii, provedené zákonem **č. 26/1993 Sb.** (účinný od 1. 1. 1993). Novinkou, kterou tato novela zavedla, bylo rozšíření oprávněných subjektů pro používání operativních prostředků o Útvar policie pro odhalování trestných činů spáchaných

[49] Zákon tyto osoby definoval v ust. § 36 jako fyzické osoby, které dobrovolně, utajeným způsobem poskytují informace a služby Federálnímu policejnímu sboru při odhalování trestné činnosti. Šlo v podstatě o institut obdobný institutu informátora podle současné právní úpravy.

[50] *Krycími doklady* (§ 37) zákon rozuměl různé listiny a předměty sloužící k utajení skutečné totožnosti policisty Federálního policejního sboru, který plní úkoly při odhalování trestné činnosti. Dále stanovil, že krycími doklady nesmějí být průkazy poslanců zákonodárných sborů a služební průkazy soudců a prokurátorů. Jejich vydávání vedl Federální policejní sbor na základě rozhodnutí svého ředitele.

[51] *Žádost o povolení* musela obsahovat zejména druh operativní techniky, místo jejího použití, navrhovanou dobu trvání jejího použití, údaje o osobě, ke které má být operativní technika použita, pokud je její totožnost známa, a číslo telefonní stanice, pokud z ní má být pořizován zvukový záznam, dále informaci o předchozím neúčinném nebo podstatně ztíženém odhalování trestné činnosti, pro níž je použití operativní techniky vyžadováno, dále informaci o jakémkoliv předchozím požadavku na použití operativní techniky a důvody k použití operativní techniky. – viz ust. § 33).

[52] Tvořilo jej 6 poslanců.

policisty, zřízený ministerstvem. Do zákona o policii byla ze zákona č. 333/1991 Sb. převzata širší úprava operativní techniky, včetně lhůt pro její použití a také povolovacích a kontrolních mechanismů, kdy ministra vnitra i zde nahradil prokurátor.

Novela zákona o policii, provedená zákonem **č. 326/1993 Sb.**, účinná od 1. 1. 1994, reagovala na zrušení prokuratury a zřízení státních zastupitelství.[53] Skutečnost, že o použití operativní techniky měl nadále již rozhodovat soudce, mělo zároveň vliv na posílení záruk proti neoprávněným zásahům do občanských práv a svobod.[54] Co se týká dalších změn, rozšířil se výčet oprávněných subjektů o *Službu policie pro odhalování korupce* a závažné hospodářské trestné činnosti[55] a o *Útvar inspekce MV*. Co do obsahu právní úpravu byl změněn pouze jeden operativně pátrací prostředek a to *„krycí doklady"*.[56]

K dalším větším změnám v oblasti používání operativně pátracích prostředků a operativní techniky v zákoně o policii došlo novelou

---

[53] *„…Do 31. 12. 1992 byl prokuratura samostatný ústavní orgán, do jehož pravomoci náležela ochrana práv a oprávněných zájmů fyzických a právnických osob (čl. 97 Ústavy ČSFR). Prokuratuře příslušel výkon ústavního dozoru nad dodržováním zákonů a jiných a právních předpisů (čl. 104 Ústavy ČSFR ve znění úst. zák. 493/1992 Sb.). Generální prokurátor byl ústavním činitelem, nezávislým na vládě a odpovědným jen zákonodárnému sboru. S účinností od 1. ledna 1993 byla prokuratura změněna v orgán výkonné moci, který zastupuje veřejnou žalobu v trestním řízení (čl. 80 Ústavy). Zákonné zmocnění prokurátorů k povolování zásahů do základních práv a svobod je však neústavní. Navrhuje se, aby úkony, které do 31.12.1992 byli oprávněni provádět prokurátoři, byly podle čl. 4 Ústavy svěřeny krajským soudům…"* - Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 326/1993 Sb. Dostupná z: Aspi.

[54] K vydání povolení byl oprávněn *soudce krajského soudu*, v jehož obvodu měl žadatel sídlo. Soudce byl oprávněn povolení vydat na dobu až 6 měsíců, a na základě nové žádosti ji vždy o dalších 6 měsíců prodloužit. Rovněž pouze soudce byl oprávněn k dodatečnému vydání povolení v případech, kdy použití operativní techniky nesneslo odkladu. Další podrobnosti navíc upravila instrukce ministra spravedlnosti č. 3351/93-OOD „o postupu soudců krajských soudů při rozhodování o povolení k použití operativní techniky a o postupu krajských státních zástupců při evidování informací o těchto rozhodnutích" (účinná od 1. 1. 1994), změněná instrukcí č. 1079/96-OOD (účinná od 1. 7. 1996).

[55] Nahradila Službu ochrany ekonomických zájmů. Z oprávněných subjektů „vypadl" *Útvar policie pro odhalování trestných činů spáchaných policisty*.

[56] *Krycími doklady* se nadále rozuměly listiny a předměty sloužící k utajení skutečné totožnosti osoby. Krycím dokladem nesměl být průkaz prezidenta republiky, poslance nebo senátora Parlamentu, člena vlády, člena Nejvyššího kontrolního úřadu anebo guvernéra České národní banky a služební průkaz státního zástupce nebo soudce anebo diplomatický pas. Srov. § 34 odst. 2 zák. č. 283/1991 Sb., o Policii ČR, ve znění zákona č. 326/1993 Sb.

č. 152/1995 Sb., účinnou od 1. 9. 1995. Tato novela, která pozměňovala nejen zákon o policii, ale také trestní zákon a trestní řád, reagovala na fenomén organizovaného zločinu a na aktuální potřebu efektivního boje s ním, a to jak z hlediska prevence, tak i represe.[57]

Do zákona o policii se díky této novele dostaly nové instituty pro boj s organizovaným zločinem. Výčet operativně pátracích prostředků byl rozšířen o *použití agenta* (§ 34b) a o *předstíraný převod věci* (§ 34c).[58] Agenta zákon vymezoval jako policistu, plnícího úkoly uložené službou kriminální policie a službou pro odhalování korupce a závažné hospodářské trestné činnosti při odhalování zvlášť závažných trestných činů, dále trestných činů, k jejichž stíhání zavazuje Českou republiku mezinárodní smlouva a trestných činů spáchaných ve prospěch zločinného spolčení, a jejich pachatelů, to za podmínky, že jiným způsobem by tato činnost byla podstatně ztížená (zásada subsidiarity – srv. § 34b odst. 1). Již tehdy disponoval agent různými oprávněními, usnadňujícímu jeho činnost. Zejména mohl používat krycí doklady a díky vytvořené legendě také zastírat svoji identitu i skutečný účel své činnosti.

Agent byl povinen plnit pokyny nadřízených služebních orgánů. Při své činnosti mohl s ohledem na práva jiných osob volit pouze způsobilé prostředky (§ 34b odst. 6). Vydávání povolení k použití agenta bylo svěřeno soudci krajského soudu, v jehož obvodu měl žadatel o povolení

---

57 *„…Nebezpečnost trestné činnosti páchané členy zločinného spolčení nebo v jeho prospěch, daná její závažností a soustavností ve spojení se zpravidla velmi dokonalým zajištěním proti vyzrazení, vyžaduje použití zvláštních prostředků při odhalování i postupů při jejím trestání. Vzhledem k tomu, že uvedené prostředky mohou představovat závažný zásah do osobních práv a svobod, je třeba je procesně podrobně upravit, aby se předešlo jejich zneužití. Návrh novelizace se v tomto směru zaměřuje jak na oblast vlastního trestního řízení, kdy je třeba stanovit závazná pravidla při obstarávání důkazních prostředků, tak i na tzv. předprocesní oblast, t.j. na fázi operativního odhalování a předcházení trestné činnosti. Z tohoto důvodu se navrhuje novelizovat jak trestní řád, tak i zákon o Policii České republiky.“* - Důvodová zpráva k zákonu č. 152/1995 Sb. (Aspi).

58 K tomu důvodová zpráva konkrétně uvádí: *„…Rejstřík operativně pátracích prostředků se rozšiřuje o předstíraný převod věci a použití agenta. Podmínky, za nichž lze tyto prostředky použít, odpovídají standardním zahraničním úpravám a jsou i v souladu s požadavky mezinárodních smluv, kterými je Česká republika v trestní a bezpečnostní oblasti vázána. Zároveň se vymezují hranice, které je policista působící jako agent, povinen respektovat. Volba prostředků, které použije, logicky sleduje splnění služebního úkolu. Na druhé straně je agent limitován požadavkem úměrnosti těchto prostředků, když je povinen nezpůsobit jiným osobám bezdůvodnou újmu na jejich právech…“*- Tamtéž.

své sídlo. Státní zástupce, který by byl příslušný k výkonů dozoru v přípravném řízení o stanoveném trestném činu, byl povinen pravidelně od oprávněného subjektu vyžadovat a hodnotit údaje potřebné k posouzení, zda důvody pro použití agenta trvají a jeho činnost je v souladu se zákonem. Toto hodnocení pak musel bezodkladně předložit povolujícímu soudci. Příslušné službě policie zákon stanovil povinnost vyhotovit *záznam o výsledcích použití agenta* a předložit jej dozorujícímu státnímu zástupci.

V ust. § 34c zákon zaváděl institut tzv. *předstíraného převodu věci* a vymezoval jej poněkud úžeji, než je tomu v dnešní úpravě v trestním řádu, a sice jako předstírání koupě, prodeje nebo jiného způsobu převodu věci, k jejímuž držení je obvykle třeba zvláštního povolení nebo jejíž držení je nepřípustné.

Do úpravy dosavadních operativních prostředků novela mimo formálních náležitostí téměř nezasáhla. Výjimkou bylo upřesnění institutu *krycích dokladů* v ust. § 34a v tom smyslu, že se rozšířil výčet dokladů, které k tomuto účelu nebylo možno použít.[59]

Na druhou stranu se novela promítla do úpravy operativní techniky, konkrétně v ust. § 36 odst. 10 zakotvila možnost jejího použití bez příslušného povolení v případě výslovného souhlasu osoby, do jejíž práv a svobod se jejím použitím zasahovalo. Novela rozšířila možnost použití operativní techniky také ve prospěch státních orgánů na základě jejich dožádání.[60]

Poslední dílčí změnou v právní úpravě operativně pátracích prostředků před přijetím tzv. velké novely z r. 2001 bylo přijetí zákona **č. 60/2001 Sb.**, který reagoval na připravovaný vstup České republiky do Evropské unie a který měl zajistit vyřešení nejaktuálnějších problémů

---

[59] Bylo zakázáno v rámci krycích dokladů používat doklad žijící nebo zemřelé osoby.

[60] Použití operativní techniky připouštěly i jiné zákony, než jen zákon o Policii České republiky. Její použití upravoval zákon č. 154/1994 Sb., o Bezpečnostní informační službě a zákon č. 67/1992 Sb., o Vojenském obranném zpravodajství, ve znění zákona č. 153/1994 Sb. Oba zákony upravovaly pouze procedurální postup při rozhodování, zda žádosti o použití operativní techniky lze vyhovět. Vlastní technické nasazení operativní techniky prováděl policejní orgán. Novela doplnila zákon o Policii tak, aby umožňoval dožádání těchto orgánů k provedení operativní techniky orgány policie.

souvisejících s právem Evropských společenství (dále jen ES). Tato tzv. euronovela policejního zákona měla také v nezbytném rozsahu legislativně ošetřit dosažení plné slučitelnosti českého policejního práva s právem ES.[61] Úpravy operativních prostředků se dotkla pouze v podobě rozšíření ustanovení § 34 b, v rámci něhož byl za odst. 7 vložen odst. 8, který opravňoval policistu vystupujícího v režimu agenta k plnění služebních úkolů také na území jiného státu. O jeho vyslání do zahraničí měl rozhodovat policejní prezident, a to na základě povolení soudce krajského soudu, vždy po předchozím souhlasu orgánů státu, na jehož území měl agent působit.[62]

---

[61] Podrobněji viz Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 60/2001 Sb.

[62] Srv. ust. § 34b odst. 4 zákona č. 283/1991 Sb., o Policii ČR, ve znění zákona č. 62/2001.

3 Tzv. velká novela trestního řádu z r. 2001

K 1. lednu 2002 nabyl účinnosti zákon č. 265/2001 Sb., který se výrazně odrazil nejen na dosavadní podobě trestního řádu, ale také na podobě trestního zákona a zákona o policii. V samotném trestním řádu zákon novelizoval asi dvě třetiny jeho ustanovení (celkem 281 bodů), a zásadně pozměnil dosavadní charakter trestního řízení a také postavení orgánů v něm působících.[63]

Co se týká operativně pátracích prostředků, jejich právní úprava, provedená touto novelou, zůstává účinná i v dnešní době. Z toho důvodu zde nebudou rozebírány jednotlivé podrobnosti této úpravy (ty budou rozebrány v následujících kapitolách, týkajících se jednotlivých operativně pátracích prostředků). Na tomto místě bych chtěl upozornit pouze na některé důvody těchto změn v kontextu reformy trestního řádu, kterou tato novela provedla.

K nejvýznamnějším změnám provedeným tímto zákonem z hlediska provádění operativně pátrací činnosti patřilo přenesení právní úpravy některých operativně pátracích prostředků ze zákona o policii do trestního řádu. Přenášení institutů dosud upravovaných policejním právem do procesních předpisů (někdy nazývané jako *„zpolicejňování“* trestního práva)[64] nebylo jen specifikem České republiky, ale spíše obecným trendem v rámci právních řádů demokratických států západní Evropy, kde lze tyto procesy vypozorovat již od přelomu 60. a 70. let minulého století. I tyto státy pociťovaly stále silnější potřebu účinného postupu proti nebezpečným formám kriminality (zejména organizované kriminality, terorismu a závažné hospodářské kriminality), kde se nejvíce odhalovaly slabiny „tradičních nástrojů“ procesního práva, zatímco různé operativně pátrací a technické prostředky, upravované policejními zákony těchto států, vykazovaly v rámci jejich odhalování vynikající výsledky. Problém

[63] Z hlediska jejího rozsahu někteří autoři s nadsázkou tvrdí, že se jednalo fakticky o rekodifikaci tohoto předpisu. Např. Růžička, M. Přípravné řízení a stadium projednání trestní věci v řízení před soudem. Praha: Orac, 2005, s. 115.

[64] Tamtéž, s. 284.

však nastával, podobně jako později u nás, v nemožnosti jejich dalšího procesního využití v rámci důkazního řízení. Proto v posledních desetiletích minulého století dochází v těchto státech k posílení jejich důkazní síly právě jejich zaváděním do trestních řádů. Odvrácenou stranou mince se ukazuje být nebezpečí zneužití těchto institutů a možnost závažných zásahů do základních lidských práv a svobod jednotlivců při jejich realizaci, a také jejich vnímání veřejností jako projevů policejního státu. Z tohoto důvodu je také v těchto státech jejich použití limitováno řadou podmínek a podrobováno kontrole jak vnitrostátních, tak i mezinárodních orgánů.[65]

V rámci obdobného postupu se náš zákonodárce rozhodl, že do trestního řádu zahrne tři operativně pátrací prostředky: *předstíraný převod* (§ 158c), *sledování osob a věcí* (§ 158d) a *použití agenta* (§ 158e). Operativně pátrací prostředky, které zůstaly nebo byly nově upraveny v policejním zákoně (§ 23a až 23f)[66] nadále zákon začal označovat jako *podpůrné operativně pátrací prostředky*. Vedle odhalování latentní trestné činnosti podle zákona o policii měly sloužit k zajištění efektivního použití samotných operativně pátracích prostředků v rámci trestního řízení.[67]

Tato změna neznamenala jen pouhé přenesení úpravy těchto institutů z jednoho zákona do druhého, ale měla také odstranit určitou duplicitu

[65] Musil, J. Použití operativní techniky k důkazním účelům v trestním řízení (zahraniční srovnání). Trestní právo, 1999, č. 4, s. 23.

[66] Teprve při projednání vládního návrhu novely v Poslanecké sněmovně dospěl zákonodárce k tomu, že vypuštění úpravy operativně pátracích prostředků v zákoně o Policii ČR, resp. ponechání jen úpravy těch institutů, jež se vůbec netýkají odhalování trestných činů, není možné. A to z důvodu, že některé činnosti Policie ČR provádí v souvislosti s odhalováním trestných činů, ohledně nichž zatím nepřicházelo v úvahu vydání záznamu o úkonech trestního řízení podle § 158 odst. 3 novelizovaného TrŘ, ani provedení neodkladných či neopakovatelných úkonů, jimiž by bylo započato přípravné řízení ve smyslu vymezení obsaženého v § 12 odst. 10 TrŘ. Tyto činnosti nadále spadají do rámce aktivit Policie ČR, které nešlo zahrnout pod trestněprocesní postupy upravené trestním řádem; musejí být upraveny proto v zákonu o Policii ČR. Proto byla do návrhu zařazena nově ustanovení § 23a až § 23f zákona o Policii ČR, která upravují oprávnění Policie ČR při používání podpůrných operativně pátracích prostředků, a to krycích dokladů (23b), konspirativních prostředků (§ 23c), zabezpečovací techniky (§ 23d), zvláštních finančních prostředků (§ 23e) a informátora (§23f). Srv. Růžička, M. Operativně pátrací prostředky. Právní rádce, 2001, č. 11, s. 22 an.

[67] K některým aspektům vztahu podpůrných operativně pátracích prostředků k operativně prostředkům pátracím v trestním řízení viz blíže kap. 9.

a posílit efektivnost trestního procesu a tím přispět k účinnějšímu postihu kriminality, především jejích závažnějších forem a organizované trestné činnosti. Ruku v ruce s tím mělo dojít k dalšímu posílení procesních záruk ochrany základních práv a svobod v souvislosti s trestním řízením.[68]

Novela reagovala především na potřebu širšího využívání výsledků operativně pátrací činnosti, jejíž dosavadním těžištěm bylo předprocesní stádium, jako možných důkazů v trestním řízení, které by napomáhaly usvědčovat pachatele závažných forem trestné činnosti. Vzhledem k dosavadní úpravě těchto institutů v zákoně o policii totiž nebylo možné dostatečně efektivně využívat výsledky získané při jejich použití jako důkazy v trestním řízení. Pokud přesto dříve docházelo k jejich využití, předcházela tomu komplikovaná fáze tzv. *„zprocesňování“*.[69] Na toto reagoval novelizovaný trestní řád v ust. § 158b odst. 3, jímž umožnil zvukové, obrazové a jiné záznamy získané při použití operativně pátracích prostředků za splnění podmínek daných trestním řádem (§ 158b odst. 2), použít jako důkazy v trestním řízení. Kromě úpravy operativně pátracích prostředků byla novelou provedena úprava ještě některých dalších postupů a prostředků při dokazování, zejména šlo o institut sledované zásilky (§ 87b) a o nové zvláštní způsoby dokazování (konfrontace, rekognice, vyšetřovací pokus, rekonstrukce a prověrka na místě (§ 104a až 104e TrŘ).

Co se týká systematiky trestního řádu, byly operativně pátrací prostředky vloženy do jeho části druhé („Přípravné řízení“), hlavy deváté („Postup před zahájením trestního stíhání“), resp. přesněji do části upravující prověřování skutečností nasvědčujících spáchání trestného

---

[68] Důvodová zpráva k tomuto zákonu mj. uváděla: *„Do trestního řádu se v modifikované podobě přebírá úprava používání tzv. operativně pátracích prostředků a operativní techniky, dosud obsažená v zákoně č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů. Smyslem je nejen odstranění do určité míry duplicitní právní úpravy obsažené v uvedeném zákoně a v trestním řádu a rozšíření možnosti státního zástupce provádět i v této oblasti dozor, ale i zajištění procesní využitelnosti výstupu z této činnosti pro další trestní řízení.“* - Důvodová zpráva k zákonu č. 265/2001 Sb. PS PČR, volební období 1998-2002, sněmovní tisk č. 785 (Aspi).

[69] Srv. Musil, J. Úloha policie v evropském kontinentálním procesu. Kriminalistika, 1997, č. 1, s. 14.

činu[70] a nikoli do části upravující výše jmenované zvláštní způsoby dokazování (Oddíl třetí hlavy páté). I když někteří autoři vidí v tomto kroku projev jisté nesystematičnosti,[71] osobně se domnívám, že zvolené řešení lépe odpovídá zásadnímu významu těchto institutů v přípravném řízení, resp. v jeho části upravující postup před zahájením trestního stíhání. Sice ustanovení § 158f umožňuje jejich využití též ve fázi po zahájení trestního stíhání (případně po i ve fázi po podání obžaloby), přesto jádro jejich použití spočívá právě v těch nejranějších fázích trestního řízení, obvykle ještě před zahájením trestního stíhání.[72] Navíc na rozdíl od výše jmenovaných institutů nelze podle mého názoru operativně pátrací prostředky chápat jako důkazní prostředky neboť samy o sobě neposkytují přímý poznatek pro orgány činné v trestním řízení, jenž by měl charakter důkazu, ale pouze slouží jako účinné nástroje k získávání takovýchto prostředků.[73]

Jak bylo řečeno, novela se výrazně dotkla úpravy přípravného řízení, které nově definovala (jak obsahově tak rozsahově). To vše bylo

---

[70] Co se týká názvu této fáze - *„Postup před zahájením trestního stíhání"*, osobně bych se „de lege ferenda" přikláněl, podobně jako M. Růžička, k jejímu přejmenování v trestním řádu na „Prověřování skutečností nasvědčujících spáchání trestného činu". Toto pojmenování lépe vystihuje náplň a účel tohoto stadia přípravného řízení. Srv. Růžička, M. Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 701.

[71] Např. viz Růžička, M. K některým otázkám postupu policie a státního zástupce v souvislosti s využíváním operativně pátracích prostředků a tzv. skrytou reakcí policie na již páchanou trestnou činnost, možnosti ustavení specializovaných justičních orgánů pro stíhání korupce. [citováno 14. února 2007]. Dostupný z: http:// www.mvcr.cz.

[72] Uvedené závěry potvrzují i čerstvé výsledky průzkumu, který na úseku vyšetřování hospodářské kriminality provedl J. Mazánek. Podle těchto výsledků více než ve 4/5 případů použití operativně pátracích prostředků došlo k jejich použití ve fázi před zahájením trestního stíhání. Srv. Mazánek, J. Operativně pátrací a podpůrné operativně pátrací prostředky v trestně procesní praxi Policie České republiky. Trestní právo, 2007, č. 2, s. 8. Z tohoto pohledu se zařazení operativně pátracích prostředků z hlediska systematiky trestního řádu jeví daleko vhodnější, než jako je tomu např. v právní úpravě slovenské, kde byly operativně pátrací prostředky zařazeny do hlavy čtvrté, upravující zajištění osob a věcí. Srv. ust. § 113 a násl. zákona č. 301/2005 Z. z., trestný poriadok, v platnom zneni.

[73] Tomu odpovídá samotná dikce zákona o použitelnosti *zvukových, obrazových a jiných záznamů* získaných při použití těchto prostředků jako důkazu (§ 158b odst. 3 TrŘ) a nikoli přímo těchto postupů samotných. Srv. Císařová, D., Fenyk, J. a kol. Trestní právo procesní. 4. aktualizované a přepracované vydání. Praha: Linde, 2006, s. 326. Opačný názor viz Jelínek, J. a kol. Trestní právo procesní. 5. aktualizované vydání (v naklad. Linde 1. vydání). Praha: Linde 2007, s. 391-394.

motivováno snahou po modernizaci našeho trestního procesu a také snahou o posílení ochrany práv osob, proti nimž se mělo trestní řízení vést. Hlavním cílem bylo zjednodušení přípravného řízení a přenesení dokazování z této fáze do stadia řízení před soudem, tak aby se v rámci spravedlivosti trestního procesu (posílení zásad veřejnosti, ústnosti a bezprostřednosti) odehrávala klíčová část trestního řízení právě zde a nikoli ve fázi přípravného řízení, jak tomu bylo do účinnosti novely.[74]

Nutným předpokladem pro to, aby operativně pátrací prostředky mohly být využívány v raných stádiích poznávání trestné činnosti podle trestního řádu, bylo posunutí začátku přípravného řízení před okamžik zahájení trestního stíhání. Podle původního trestního řádu z r. 1961 začínalo přípravné řízení teprve okamžikem zahájení trestního stíhání a nebo podle znění jedné z pozdějších novel provedením neodkladných nebo neopakovatelných úkonů (§ 12 odst. 10 TrŘ ve znění před účinností z. č. 265/2001 Sb.). Novelou provedená právní úprava stanovila za počátek případného řízení alternativně podle ust. § 12 odst. 10 TrŘ buď: (1) okamžik sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení (za podmínky, že existují skutečnosti důvodně nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin - § 158 odst. 3 TrŘ) nebo (2) okamžik provedení neodkladných a neopakovatelných úkonů,[75] které sepsání záznamu bezprostředně předcházejí nebo konečně (3) okamžik zahájení trestního

---

[74] Podle tvrzení řady odborníků se přes rozsah této novely nepodařilo odstranit všechny problémy, na které reagovala. Vyplývá to především ze stále přetrvávající nekompatibility novelizovaných částí trestního řádu s částmi, které jsou ovlivněny dobou, v níž tento procesní předpis vznikal. Také samotný cíl zjednodušení trestního řízení zůstal podle některých autorů na půli cesty, zejména z toho důvodu, že nedošlo k dostatečnému administrativnímu odbřemenění orgánů vykonávajících přípravné řízení. Srv. Růžička, M. Přípravné řízení a stadium projednání trestní věci v řízení před soudem. Praha: Orac, 2005, s. 144. Z toho důvodu se stále častěji volá po úplné rekodifikaci procesního trestního práva, která by problémy, které novela do trestního řízení přinesla, vyřešil. Momentálně je celý tento proces opět na samém počátku. Ministerstvo spravedlnosti ve svém plánu legislativní činnosti na r. 2007 k tomu uvedlo: *„Vzhledem k tomu, že občanský soudní řád je zastaralou normou, která vznikla v 60. letech minulého století, rozhodl se ministr spravedlnosti zahájit v odborné veřejnosti současně diskusi o pojetí nového civilního procesu a tvorbě nového občanského soudního řádu.“*- Viz Plán legislativní činnosti na rok 2007. [citováno dne: 20. března 2007]. Dostupné z: portal.justice.cz/ms.

[75] Úkony spojené s využíváním operativně pátracích prostředků mohou být úkony neodkladnými nebo neopakovatelnými ve smyslu § 158 odst. 3 TrŘ a mohou předcházet sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení.

stíhání, nepředcházelo-li mu provedení neodkladných a neopakovatelných úkonů, přičemž podle ust. § 160 odst. 1 TrŘ mohlo dojít k zahájení trestního stíhání, pokud zjištěné a odůvodněné skutečnosti nasvědčovaly tomu, že byl spáchán trestný čin, a byl-li dostatečně odůvodněn závěr, že jej spáchala určitá osoba.

Novela zavedla několik forem přípravného řízení, na které navazují příslušné typy soudního řízení. Vedle řádného přípravného řízení (které může mít formu jak postupu před zahájením trestního stíhání, tak vyšetřování),[76] zná trestní řád jako zvláštní formu řízení před zahájením trestního stíhání tzv. zkrácené přípravné řízení.[77]

V souvislosti s posílením postavení státního zástupce jako dozorového orgánu v celém přípravném řízení rozšířila novela výkon tohoto dozoru i na postup před zahájením trestního stíhání (srv. § 157, § 174 a § 175 TrŘ). To platí také pro oblast používání operativně pátracích prostředků, kde se státní zástupce stal ve fázi přípravného řízení garantem jejich zákonného provedení a spolu s příslušným soudcem také jejich povolovacím orgánem.[78] Mimoto na základě ust. § 157 odst. 2 TrŘ byla státnímu zástupci svěřena pravomoc v závažných a zvlášť odůvodněných případech (pokud nejde o použití agenta)[79], ukládat použití

---

[76] Novelou dochází k zániku *Úřadu vyšetřování a samostatného institutu vyšetřovatele.*

[77] Co se týká zkráceného přípravného řízení, tak vzhledem k tomu, že ustanovení § 158b až 158e TrŘ jsou obsažena v hlavě deváté TrŘ, není teoreticky vyloučeno použití předstíraného převodu nebo sledování osoby (použití agenta vzhledem k § 158e odst. 1 TrŘ nepřipadá do úvahy) i v tomto typu přípravného řízení. S ohledem na okruh trestných činů, u nichž zkrácené přípravné řízení přichází v úvahu, a také vzhledem k povaze a délce zkráceného přípravného řízení k tomu však v praxi bude docházet jenom výjimečně. Podrobněji ke zkrácenému přípravnému řízení viz např. Šámal, P. Zkrácené přípravné řízení. Trestněprávní revue, 2002, č. 1, s. 5 an.

[78] Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. I. díl. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 1128 an. Podrobněji viz Fenyk, J. Postavení státního zástupce v trestním řízení po novele trestního řádu. Bulletin advokacie, 2001, č. 11 – 12, s. 40 an; Růžička, M. Zásadní posílení úlohy státních zástupců po novele trestního řádu. Trestněprávní revue, 2001, č. 1, s. 11 – 14. Nebo také viz § 18a vyhl. č. 23/1994 Sb., o jednacím řádu státního zastupitelství, zřízení poboček některých státních zastupitelství ve znění pozdějších předpisů nebo „Pokyn obecné povahy, jímž se upravuje postup státních zástupců při trestním stíhání osob, při výkonu dozoru nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení trestním a postup v trestním řízení soudním“, ve znění pozdějších pokynů (dále jen POP č. 12/2003).

[79] Dospěje-li státní zástupce na základě jím takto zjištěných skutečností k závěru, že má být použit agent, předá věc policejnímu orgánu s pokynem, aby neprodleně projednal se státním zástupcem vrchního státního zastupitelství případné použití

operativně pátracích prostředků příslušnému policejnímu útvaru policie či policejní složce *pokynem*.

Neméně důležitou změnou byla i nová úprava institutu dočasného odložení trestního stíhání (§ 160 odst. 1 TrŘ), která umožnila státnímu zástupci využívat tento institut v rámci všech úmyslných trestných činů.[80]

Z hlediska postavení policejního orgánu bylo důležitou změnou zrušení Úřadu vyšetřování jako zvláštního a odděleného vyšetřovacího orgánu a jeho nahrazení společným orgánem, a sice Službou kriminální policie a vyšetřování.

Další podrobnosti úpravy operativně pátracích prostředků budou rozvedeny v rámci kapitol věnovaných jednotlivým pátracím prostředkům. Nejdříve se však budu zabývat odrazem základních zásad trestního řízení v obecných podmínkách použití operativně pátracích prostředků.

---

agenta. Současně vrchní státní zastupitelství o tomto svém pokynu informuje s uvedením důvodů, pro které shledává použití agenta za nezbytné pro splnění účelu trestního řízení v uvedené věci. Srv. viz čl. 18 odst. 3 POP č. 12/2003, ve znění pozdějších pokynů.

[80] Do účinnosti novely tak bylo možno učinit jen ohledně trestné činností spáchané ve prospěch zločinného spolčení, zvlášť závažných úmyslných trestných činů a jiných úmyslných trestných činů, k jejichž stíhání zavazovala vyhlášená mezinárodní smlouva.

4 Odraz základních zásad trestního řízení v podmínkách použití operativně pátracích prostředků

Základní zásady trestního řízení představují fundamentální právní ideje, na kterých je založeno trestní řízení a které jsou výslovně upraveny v trestním řádu.[81] Jejich výslovnou úpravu nacházíme zejména v Ústavě[82] (čl. 96), Listině[83] (čl. 8, čl. 37 , čl. 38 a čl. 40), v Úmluvě[84] (čl. 5 a 6 a další) a v Mezinárodním paktu o občanských a politických právech.[85] Jejich uplatnění v trestním řízení je nezbytným předpokladem a zárukou efektivního splnění cílů a úkolů trestního řízení. Působí jako garanční nástroje k dodržování smyslu zákona, ochrany společnosti a také práv a oprávněných zájmů občanů, zejména osob, proti kterým je trestní řízení vedeno.

Obecné podmínky použití operativně pátracích prostředků jsou společné všem operativně pátracím prostředkům a vychází právě ze základních zásad trestního řízení.

- **Zásada stíhání jen ze zákonných důvodů**

Jde o nejdůležitější zásadu trestního řízení, která se odráží v dalších zásadách. Vyplývá z čl. 8 odst. 2 Listiny a ust. § 2 odst. 1 TrŘ a deklaruje, že osoba může být stíhána pouze způsobem, který stanoví trestní řád. Tato

[81] Do našeho trestního řádu byly výslovně zakotveny až v r. 1961, především díky negativní zkušenosti se soudnictvím v 50. letech. Naproti tomu ve většině evropských států jejich přímé zákonné vymezení chybí. Jsou však zde vytvářeny teorií i praxí. Srv. Císařová, D., Fenyk, J. a kol. Trestní právo procesní. 4. aktualizované a přepracované vydání. Praha: Linde, 2006, s. 56-57.

[82] Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

[83] Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

[84] Sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících, ve znění pozdějších předpisů.

[85] Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 120/1976 Sb., o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech.

zásada vylučuje možnost bezdůvodného stíhání a zaručuje, že do občanských práv stíhané osoby nebude zasahováno nad nezbytnou míru a že orgány činné v trestním řízení budou dodržovat zákon. V souvislosti s použitím operativně pátracích prostředků spočívá v důsledném dodržování zákonných podmínek pro jejich použití zejména s ohledem na ust. 158b TrŘ. Pro všechny operativně pátrací prostředky stanoví podmínku oprávněnosti subjektu, který tyto instituty používá (§ 158b odst. 1 TrŘ),[86] dále pak o podmínku stanovící, že je lze použít pouze v řízení o úmyslném trestném činu[87] (§ 158b odst. 1) a pouze za účelem získání skutečností důležitých pro trestní řízení (§ 158b odst. 2 TrŘ). Dále sem patří podmínka použití těchto institutů jen tehdy, pokud sledovaného účelu nelze dosáhnout jinak nebo bylo-li by jeho dosažení podstatně ztížené (princip subsidiarity - § 158b odst. 2) a podmínka stanovící, že práva a svobody osob je možné v rámci jejich použití omezit jen v míře nezbytně

---

[86] Ustanovení § 158b odst. 1 TŘ stanoví, kdo je *oprávněným subjektem* k použití operativně pátracích prostředků. Tímto subjektem rozumí policejní orgán (ve smyslu § 12 odst. 2 TrŘ), *pověřený* příslušným ministrem (příslušným ministrem je např. ministr vnitra, jde-li o útvar Ministerstva vnitra pro inspekční činnost nebo ministr spravedlnosti, který dává souhlas k použití operativně pátracích prostředků a operativní techniky ve vazebních věznicích, věznicích nebo ve věznicích pro místní výkon trestu), v případě útvaru Policie ČR pověřený policejním prezidentem, a v případě útvaru Bezpečnostní informační služby, pověřený jejím ředitelem. Co se týká útvarů Policie ČR (srov. § 3 odst. 5 a 6 zákona o policii), policejní prezident v rámci jemu svěřené kompetence pověřil k používání operativně pátracích prostředků *vymezené útvary Služby kriminální policie a vyšetřování*. Celní orgány speciální pověření nepotřebují neboť jejich oprávnění vyplývá přímo z ust. § 37a celního zákona, kdy v rámci plnění úkolů vyplývajících z mezinárodních smluv jsou oprávněny používat operativně pátrací prostředky stanovené trestním řádem. Ustanovení § 158 odst. 10 TrŘ pak upravuje vzájemné kompetenční vztahy mezi policejními orgány. Nepřímo zde stanoví prioritu orgánů Policie ČR mezi policejními orgány, neboť předepisuje, že provádí-li opatření nebo úkony podle § 158 TrŘ jiný policejní orgán než útvar Policie ČR, vyrozumí o předmětu šetření neprodleně útvar Policie ČR, který by byl jinak příslušný k řízení. Speciální úpravu oprávněného subjektu obsahuje ust. § 48b zákona o policii, které za oprávněný subjekt k použití operativně pátracích prostředků za splnění zde uvedených podmínek považuje *příslušníka zahraničního bezpečnostního sboru*. Srv. např. Novotný, F., Růžička, M. a kol. Trestní kodexy. Trestní zákon, trestní řád a související předpisy (komentář). Praha: Eurounion, 2002, s. 907.

[87] V případě použití agenta tato podmínka nestačí, neboť zde musí jít o trestní řízení o zvlášť závažném trestném činu, tedy činu, na který trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně osm let anebo jde o trestný čin uvedený v § 62 TZ nebo se jedná o trestný čin spáchaný ve prospěch zločinného spolčení nebo o jiný úmyslný trestný čin, k jehož stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána. Srv. § 158e odst. 1 TrŘ.

nutné (princip minimalizace nebo přiměřenosti § 158 odst. 2).[88] Vedle toho zde můžeme řadit zákonná kriteria, která musí být splněna, aby výsledky této činnosti mohly být použity jako důkazní prostředky (§ 158b odst. 3 TrŘ) a také splnění všech zákonných náležitostí při procesu povolování použití operativně pátracích prostředků.

- **Zásada presumpce neviny**

Je obsažena v čl. 40 odst. 2 Listiny, dále v čl. 6 odst. 2 Úmluvy a v ust. § 2 odst. 2 TrŘ. Orgány činné v trestním řízení jsou povinny postupovat vůči osobě, proti níž je toto řízení vedeno, nestranně a nezaujatě, objasňovat i bez návrhu jak okolnosti svědčící v její prospěch, tak i v její neprospěch. Tato povinnost platí též při aplikaci operativně pátracích prostředků. Dále se zde tato zásada odráží zejména v nepřípustnosti vzbuzování úmyslu v této osobě trestný čin spáchat nebo vytváření podmínek ke spáchání trestného činu, pokud dosud nedošlo k jeho uskutečňování. Státní orgány nesmějí nijak ovlivňovat ani právní kvalifikaci jednání odhalovaných pachatelů. Takovou činností však není zákonem dovolená činnost policie spočívající v utváření podmínek pro realizaci či dokonání již páchané trestné činnosti (viz kap. č. 8).

- **Zásada oficiality**

Úřední povinností orgánů činných v trestním řízení je podle ust. § 2 odst. 4 věty první TrŘ učinit v každé trestní věci z vlastní iniciativy všechna potřebná opatření k naplnění účelu trestního řízení (srv. § 1 odst. 1 TrŘ). Použití operativně pátracích prostředků v ust. § 158b odst. 1 TrŘ je dle dikce zákona za splnění příslušných podmínek „oprávněním“ tohoto orgánu. Podle mého názoru však právě s ohledem na účel trestního řízení (§ 1 odst. 1 TrŘ) by při splnění všech zákonných podmínek mělo jít o **povinnost** příslušných orgánů operativně pátrací prostředky provést, či jejich provedení nařídit (státní zástupce

[88] K zásadám *přiměřenosti* a *subsidiarity* se vyjádřil Krajský soud v Brně ve svém rozhodnutí ze dne 10. 11. 2000, sp. zn. 40 T 7/2000 když posuzoval vztah použití agenta a předstíraného převodu věci. Dospěl k názoru, že při respektování principu proporcionality a subsidiarity musí použití agenta předcházet úsilí příslušného orgánu o provedení předstíraného převodu věci, kterým dochází k menším zásahům do práv osoby, vůči níž se trestní řízení vede. Podobně viz např. Usnesení Ústavního soudu ze dne 27. 9. 2005, sp. zn. I. ÚS 610/03.

podle ust. § 157 odst. 2 TrŘ a nebo předseda senátu soudu prvního stupně podle ust. § 158 f). Naopak jako *oprávnění* policejního orgánu a státního zástupce lze pojímat institut dočasného odložení trestního stíhání ve smyslu ust. § 159b TrŘ, jako jednu z výjimek uplatnění zásady oficiality v trestním řízení.

➢ **Zásada bezprostřednosti**

Tato zásada je obsažena v ustanovení § 2 odst. 12 TrŘ a také v čl. 6 odst. 3 Úmluvy. Vyplývá z ní povinnost soudu rozhodovat na základě důkazů před ním provedených a tyto důkazy čerpat z pramene co nejbližšího dokazované události. Mimo použití zvukových, obrazových a jiných záznamů (§ 158b odst. 3 TrŘ), lze za splnění příslušných předpokladů jako listinné důkazy před soudem provádět také záznamy a protokoly o použití operativně pátracích prostředků. Často je nutné jejich doplnění například výslechem policisty, který daný úkol za použití operativně pátracího prostředku prováděl, a to jako svědka k poznatkům, které učinil v dané věci při své služební činnosti. Při takovémto úkonu, vedle případného postupu podle § 55 odst. 2 TrŘ (výslechu jako utajeného svědka) musí být dbáno na to, aby nedošlo k vyzrazení skutečností, které z povahy operativně pátrací činnosti mají zůstat utajeny. Tento postup je ovšem poměrně obtížný, a to jak z hlediska zajištění bezpečnosti takových svědků, obvykle příslušníků bezpečnostních sborů, ve smyslu ust. § 55 odst. 2 TŘ, tak i hlediska možné kolize se zásadou práva na obhajobu, při utajení totožnosti a podoby svědka[89] (viz kapitola 7, oddíl 4).

➢ **Zásada práva na obhajobu a zásada veřejnosti**

Tuto zásadu upravuje ust. § 2 odst. 13 TrŘ, čl. 6 odst. 3 písm. d) Úmluvy a čl. 40 odst. 3 Listiny. Její podstatou je povinnost všech orgánů činných v trestním řízení umožnit osobě, proti níž se trestní řízení vede, uplatnění jejích práv, včetně práva na účinné právní zastoupení. Uplatnění této zásady je však v rámci použití operativně pátracích prostředků

[89] Hundák, Š. (ed.) Použití operativně pátracích prostředků k získání důkazů pro trestní řízení. Sborník příspěvků z mezinárodního semináře uskutečněného na Policejní akademii ČR dne 2. listopadu 2004. Praha: Policejní akademie ČR, 2004, s. 67.

ovlivněno jejich specifickou povahou. Důsledkem zařazení operativně pátracích prostředků mezi úkony, které jsou v drtivé většině prováděny ještě před zahájením trestního stíhání, se zde tato zásada neuplatní.[90] K zachování relativního utajení použití operativně pátracích prostředků lze také ze závažných důvodů odmítnout právo nahlédnout do spisu ve smyslu ust. § 65 odst. 2 TrŘ. Vzhledem k tomu, že operativně pátrací prostředky se nepovažují za vyšetřovací úkony, nepřichází též v úvahu účast obviněného a obhájce při jejich provádění podle ust. § 165 TrŘ.[91]

Také *zásada veřejnosti* se zde neprojeví přímo, ale zpravidla teprve po skončení použití těchto prostředků, formou informování veřejnosti o výsledcích činnosti policejních orgánů (popř. trestního řízení) postupem podle ust. § 8a TrŘ. Ze strany veřejnosti pak může docházet k pozitivnímu reflektování skutečnosti, že státní orgány disponují účinnými metodami a prostředky boje s trestnou činností. To má efekt zejména při naplňování jednoho z účelů trestního řízení, a sice upevňování zákonnosti ve společnosti a posilování prevence proti páchání trestné činnosti (srv. § 1 odst. 1 TrŘ).[92]

---

[90] Tamtéž, s. 68.

[91] Růžička, M. Postup obhájce podle § 89 odst. 2 věty druhé trestního řádu. Právní rádce, 2005, č. 8, s. 48 an.

[92] Utajovaný charakter těchto institutů byl až do 1. 1. 2006 obecně upraven zákonem č. 148/1998 Sb., o ochraně utajovaných skutečností, ve znění pozdějších předpisů. Rozsah konkrétních utajovaných skutečností, týkajících se operativně pátrací činnosti, byl vymezen především v přílohách č. 2, č. 6 a č. 7 nařízení vlády č. 246/1998 Sb., kterým se stanoví seznamy utajovaných skutečností, ve znění pozdějších předpisů. Od 1. 1. 2006 upravuje tuto problematiku zákon č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti, ve znění pozdějších předpisů. Novým prováděcím předpisem je pak nařízení vlády č. 522/2005 Sb., kterým se stanoví seznam utajovaných informací. V jeho příloze č. 1 jsou jako utajované informace obsaženy také *„Informace o přípravě, použití a výsledku použití operativně pátracích prostředků a podpůrných operativně pátracích prostředků“*; dále *„Informace o technických prostředcích a zařízeních zajišťujících jejich použití, o jejich výzkumu, vývoji a výrobě, včetně technické dokumentace, informací o přípravě k jejich používání a finančním zabezpečení jejich pořizování a provozu“* a dále také *„Výsledky použití operativně pátracích prostředků a podpůrných operativně pátracích prostředků.“*– Viz Příloha č. 1 nařízení vlády č. 522/2005 Sb., kterým se stanoví seznam utajovaných informací, ve zn. pozděj. předpisů.

5 Předstíraný převod (§ 158c odst. 1)

5.1 Obecné vymezení

Institut předstíraného převodu byl do trestního řádu zakotven novelou č. 265/2001 Sb., jež přenesla operativně pátrací prostředky z policejního zákona do trestního řádu. Dnešní podoba tohoto institutu v trestním řádu je od jeho předešlé úpravy v policejním zákoně poněkud odlišná, především co se týká rozsahu jeho možného použití.[93]

Předstíraným převodem se ve smyslu § 158c odst. 1 TrŘ rozumí předstírání koupě, prodeje nebo jiného způsobu převodu předmětu plnění[94] včetně převodu věci,

a) k jejímuž držení je třeba zvláštního povolení[95]

b) jejíž držení je nepřípustné[96]

---

[93] Vyplývá to i ze samotné změny názvu tohoto institutu. V ustanovení § 158c trestního řádu se nazývá *předstíraný převod*, nejde již tedy pouze *předstíraný převod věci* jak tomu bylo v zákoně o policii, před účinností zákona č. 265/2001 Sb.

[94] Zákon zde hovoří o převodu, nikoli o přechodu. Z tohoto důvodu by nemělo být předstíráno např. nabytí vlastnictví z titulu dědění (srv. § 460 ObčZ). Pojem *„předmět plnění“* obsahuje nejen výčet, uvedený v ust. § 158 odst. 1 písm. a) až d) TrŘ, ale i věci mimo tento výčet (např. legálně držená zbraň, kterou byl spáchán trestný čin), stejně jako převod nehmotných hodnot, typicky získání protislužeb od osob, proti kterým se trestní řízení vede. Podobně jako M. Malý se domnívám, že nutným znakem předmětu plnění nemusí být nutně hmotný substrát, ale může jí také o abstraktní hodnotu (např. rozhodnutí správního úřadu, poskytnutí dotace apod.) nebo může jít např. o opominutí obecně trestného jednání pachatele. V takovém případě však vznikají při provádění předstíraného převodu mimořádné požadavky na důkazní zajištění předmětu plnění. Obvykle bude nutné použít i operativně pátrací prostředek *„sledování osob a věcí“* podle § 158d TrŘ. Srv. Malý, M. Důkazní prostředky při předstíraném převodu podle § 158c trestního řádu. In Hundák, Š. (ed.) Použití operativně pátracích prostředků k získání důkazů pro trestní řízení. Sborník příspěvků z mezinárodního semináře uskutečněného na Policejní akademii ČR dne 2. listopadu 2004. Praha: Policejní akademie ČR, 2004, s. 79-80.

[95] Věcmi, k jejichž držení je třeba zvláštní povolení, jsou věci, k jejichž nabytí, držení, ale i nakládání s nimi, je nutný souhlas, průkaz nebo jiný úkon mající charakter povolení. Takovými věcmi jsou zejména *omamné látky, psychotropní látky, prekursory a jedy*, *radioaktivní látky*, *střelné zbraně a střelivo*, *výbušniny* a *vojenský materiál a jiné.* - Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. I. díl. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 1167-1168.

[96] Rozumí se jimi věci, které zásadně nemohou být předmětem vlastnických vztahů. Jde zejména o střelné automatické zbraně; zbraně, které nejsou vyrobeny z kovu; zbraně s laserovými zaměřovači aj., dále se bude jednat o určité výbušniny, radioaktivní materiál atd. – Tamtéž, s. 1168.

c) která pochází z trestného činu[97], nebo (d) která je určena ke spáchání trestného činu.[98]

5.2 Cíl předstíraného převodu

Za cíl předstíraného převodu můžeme na základě výše uvedeného označit specializované a specifické poznání trestného činu orgány činnými v trestním řízení, cestou získání dispozice k předmětu plnění, včetně věci, k jejímuž držení je třeba zvláštního povolení, jejíž držení je nepřípustné, a která pochází z trestného činu nebo která je ke spáchání trestného činu určena.[99]

Institut předstíraného převodu má své největší uplatnění v rámci pracovišť Policie České republiky, které se zabývají problematikou padělání platebních prostředků, výrobou a distribucí omamných a psychotropních látek, nelegálním obchodem se zbraněmi a dalšími závažnými formami kriminality. Větší zastoupení má jeho použití také v případě trestných činů veřejných činitelů a u trestných činů úplatkářství (srv. § 160 až § 163 TrZ).[100]

Z výsledků výzkumů J. Mazánka, který se zaměřil na používání operativně pátracích prostředků v oblasti vyšetřování a odhalování hospodářské kriminality, vyplývá, že v této oblasti odhalování trestné činnosti není předstíraný převod příliš využíván.[101]

---

[97] Jde o věci *trestným činem neoprávněně přisvojené*, *trestným činem vyrobené* nebo věci *za provedení trestného činu získané*. Nevyžaduje se zde absolutní jistota, že věc pochází z trestného činu, ale s přihlédnutím ke stadiu přípravného řízení, v rámci něhož je předstíraný převod uskutečňován, postačí pouze určitý stupeň předpokladu odůvodněného dosud provedenými zjištěními a šetřeními. Tamtéž, s. 1169.

[98] Za věc, která je určena ke spáchání trestného činu je možno považovat věc, která byla opatřena za účelem spáchání trestného činu, přičemž mohla být již i ke spáchání trestného činu užita (pokud tím nebylo její využití vyčerpáno), za podmínky, že pachatel ji zamýšlí použít ještě při páchání dalšího trestné činnosti. – Tamtéž, s. 1169.

[99] Srv. Malý, M. Důkazní prostředky při předstíraném převodu podle § 158c trestního řádu. In Hundák, Š. (ed.) Použití operativně pátracích prostředků k získání důkazů pro trestní řízení. Sborník příspěvků z mezinárodního semináře uskutečněného na Policejní akademii ČR dne 2. listopadu 2004. Praha: Policejní akademie ČR, 2004, s. 79.

[100] Šámal, P. a kol. Přípravné řízení trestní. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 250.

[101] Srv. Mazánek, J. Operativně pátrací a podpůrné operativně pátrací prostředky v trestně procesní praxi Policie České republiky. Trestní právo, 2007, č. 2, s. 7.

5.3 Policejní orgán a předstíraný převod

Ustanovení § 158c TrŘ dovoluje, aby pověřený policejní orgán[102] (za splnění dalších obecných podmínek podle § 158b TrŘ) předstíral *právní úkon*, který směřuje ke koupi, prodeji nebo jinému způsobu převodu předmětu plnění včetně převodu věci. Za předstírání převodu předmětu plnění včetně převodu věci je třeba považovat *zastřené navázání kontaktu s osobou, která disponuje předmětem převodu plnění nebo tento předmět převodu plnění zprostředkuje.*[103] Zpravidla se bude jednat o osobu, proti níž je trestní řízení vedeno. Není zde přípustné ze strany policejního orgánu vzbuzovat v jiném úmysl spáchat trestný čin nebo vytvářet podmínky pro jeho uskutečňování, pokud s ním daná osoba sama ještě nezapočala. Užití předstíraného převodu může být pouze reakcí na jednání pachatele, který je schopen čin spáchat nezávisle i bez přispění policie, a který již projevil úmysl trestný čin spáchat a tento úmysl začal naplňovat.

[102] Jde o pověření, které bylo rozebráno v předchozí kapitole u zásady zákonnosti. S ohledem na zajištění utajení operativně pátrací činnosti lze konstatovat, že efektivními prostředky v podobě podpůrných operativně pátracích prostředků k provádění předstíraného převodu disponuje pouze Policie České republiky a celní orgány. Z hlediska personálního a materiálně-ekonomicko vybavení disponují nejčastěji s tímto prostředkem útvary Policie České republiky, taxativně vymezené v závazném pokynu policejního prezidenta č. 133/2001, kterým se upravuje postup při dožádání a provádění předstíraného převodu. Příslušníky zahraničních bezpečnostních sborů mohou využít pouze policejní orgány, jsou-li jimi útvary Policie ČR. Nejasnosti vzbuzuje podmínka vyplývající z § 48b odst. 2 zákona o policii, spočívající v souhlasu policejního prezidenta s použitím příslušníka zahr. sboru jako agenta při předstíraném převodu a při sledování osob a věcí. S ohledem na zásadu oficiality trestního řízení je třeba na souhlas policejního prezidenta pohlížet jako na úkon sloužící k jeho informovanosti o probíhajícím úkonu v trestním řízení s cílem přijetí případných opatření směřujících k úspěšnému použití navrhovaného oper. pátracího prostředku. Jedná se zde o případ konkurence moci soudní a výkonné, který je třeba řešit ve prospěch moci soudní, aby nedocházelo k situaci, kdy soudce povolí agenta nebo státní zástupce předstíraný převod a policejní prezident neudělí souhlas s použitím příslušníka zahraničního sboru. Srv. Hundák, Š. (ed.) Použití operativně pátracích prostředků k získání důkazů pro trestní řízení. Sborník příspěvků z mezinárodního semináře uskutečněného na Policejní akademii ČR dne 2. listopadu 2004. Praha: Policejní akademie ČR, 2004, s. 62-64.

[103] Za zastřené navázání kontaktu je třeba považovat jednak zatajení skutečnosti, že subjekt, který kontakt navázal, je řízen policejním orgánem, a dále předstírání okolností přirozeně navazujících na objektivně vzniklou situaci, která usměrní jednání směřující k převodu předmětu plnění vůči policejnímu orgánu. Tamtéž, s. 75.

Jistým problémem v praxi se ukázala být otázka vystupování policejního orgánu pod zastřením jeho příslušnosti k policejním službám, pokud zde nevystupuje současně v režimu agenta podle § 158e TrŘ. Někteří autoři poukazovali na nemožnost tohoto zastírání, což je však podle mého názoru nesprávné tvrzení.[104]

Policejní orgán provádějící předstíraný převod také často aktivně sjednává podmínky dohody, za nichž se převod předmětu plnění uskuteční. Není však přípustné, aby tímto návrhem ovlivňoval hmotněprávní kvalifikaci trestného činu.[105] Různé podmínky může sjednávat na základě požadavků druhé strany (např. způsob vzájemných kontaktů, jejich četnost, určení místa a času setkání aj.) nesmí však jít o podmínky v důsledku jejichž splnění by naplnil některou ze skutkových podstat trestného činu.

Díky zákonnému zmocnění (*„předstírání koupě, prodeje nebo jiný způsob převodu předmětu plnění“*) mohou pověřené policejní orgány simulovat instituty závazkového civilního práva, přičemž jejich výčet je pouze demonstrativní, což podle mého názoru poskytuje dostatečný prostor pro využití předstíraného převodu v praxi. Z povahy převodu jako

---

[104] Explicitní formulaci oprávnění k zastírání skutečného účelu a své totožnosti obsahuje sice pouze institut *použití agenta* podle § 158e TrŘ, ovšem pokud vyjdeme z utajené povahy předstíraného převodu, možnost utajit skutečnou totožnost a svou příslušnost k policejním službám je třeba implikovat pod význam pojmu *„předstíraný.“* K zajištění utajení subjektu prováděcího předstíraný převod lze vyjít z ust. § 23a a 23b zákona o policii, která umožňují v souvislosti s předcházením trestných činům a řízením o trestných činech používat podpůrného operativně pátracího prostředku - *krycích dokladů*. Problémem se zabýval také krajský soud v Brně - srv. Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 10. 11. 2000, sp. zn. 40 T 7/2000, který podle mého názoru správně konstatoval, že samotná činnost pracovníků policie, která je prováděná utajovaným způsobem (včetně předstíraného převodu – poznámka autora), vyplývá ze samotné podstaty činnosti těchto složek.

[105] V případě, že policejní orgán uskutečňuje předstíraný převod za účelem získání předmětu plnění ve vztahu, kde již byly naplněny všechny znaky trestného činu určitou osobou, může sám iniciativně navrhnout této určité osobě předmět plnění, jeho množství a kvalitu, neboť nijak neovlivňuje utváření subjektivní stránky již spáchaného trestného činu. Jinak je tomu v případě, kdy osoba dosud nenaplnila znaky trestného činu, k němuž se váže předmět plnění a na utváření subjektivní stránky trestného činu měl zásadní vliv návrh předmětu plnění, jeho množství a kvality ze strany policejního orgánu. Zde bude sice daný předmět plnění policejním orgánem získán, ale daná osoba bude zbavena trestní odpovědnosti právě z důvodu nepřípustného ovlivňování hmotněprávní kvalifikace trestného činu z jeho strany. Několikrát se v tomto smyslu vyjádřil Ústavní soud, např. viz nález Ústavního soudu ČR ze dne 22. června 2000, sp. zn. III. ÚS 597/99.

předstíraného úkonu potom vyplývá, že policista, či jiná osoba (nejčastěji informátor podle § 23f zákona o policii) jednající s osobou, proti se vede trestní řízení, sjednává tuto dohodu tak, že jeho skutečná vůle směřuje k opatření věci nebo nedovoleného předmětu plnění (a tím k poznání trestného činu), avšak projevy jeho vůle směřují k uzavření dohody a vzájemném plnění stran a vyvolání představy o tomto ve vědomí osoby, s níž se jednání vede. Jedná se na první pohled o průlom do zásady právní jistoty, která zaručuje, že právní úkon je činěn po právu, svobodně a vážně, určitě a srozumitelně, jinak je absolutně neplatný. Právě díky silnějšímu zájmu na odhalení, prověření nebo prokázání úmyslného trestného činu, který se tohoto předstíraného převodu bezprostředně týká, a díky nedovolené povaze předmětu plnění však o takový průlom dle mého názoru jít nemůže.

Vzhledem k tomu, že převod předmětu plnění má zpravidla povahu směny, lze použít pro jeho snadnější průběh dalšího podpůrného operativně pátracího prostředku a sice *zvláštních finančních prostředků* (za podmínek stanovených v § 23a a 23e zákona o policii).

Důležitou povinností pro policejní orgán je vypracování *záznamu o jeho provedení* (§ 158c odst. 4 TrŘ).[106] Jde v podstatě o výsledek použití tohoto institutu neboť další zákonem předvídané výsledky použití operativně pátracích prostředků (zvukové a obrazové a jiné záznamy) by přicházely v úvahu v souvislosti spíše s jiným typem operativně pátracího prostředku, a sice se sledováním osob a věcí. Záznam jednak slouží jako významný podklad pro kontrolní činnost státního zástupce vykonávajícího ve věci dozor, ale může být v podstatě pro něj i první informací o tom, že došlo k provedení předstíraného převodu (v případě jeho neodkladné realizace). Je tak dokladem popisujícím průběh předstíraného převodu; jeho součástí mimo základních formálních náležitostí bude zejména popis vlastního skutkového děje a totožnost osoby, vůči níž se úkon provádí a předmět předstíraného převodu.[107] Záznam je navíc zdrojem informací

[106] O tomto úkonu se nevyhotovuje protokol podle § 55 odst. 1 TrŘ.

[107] Jeho obsah sice není trestním řádem blíže vymezen, z povahy věci vyplývá, že uvedené náležitosti by měl takový záznam obsahovat vždy. Srv. Růžička, M. Operativně pátrací prostředky z pohledu státního zastupitelství. In Hundák, Š. (ed.)

o úkonu trestního řízení, jehož účelem je získat skutečnosti důležité pro trestní řízení (§ 158b odst. 2 TrŘ). Je tedy jedním z důkazních prostředků, resp. nositelem informace o nich. Za předpokladu, že byl získán v souladu se zákonem (v rámci předstíraného převodu splňujícího příslušná zákonná kriteria) a pokud bude v rámci soudního řízení řádně proveden, může být sám o sobě důkazem (§ 89 odst. 2 TrŘ). Tím se nevylučuje možnost, že v případě nutnosti doplnění tohoto důkazu bude potřeba vyslechnout osobu, která předstíraný převod provedla.[108]

Policejní orgán je povinen doručit záznam do 48 hodin od jeho sepsání státnímu zástupci. Z důvodů předejití výraznějším časovým odstupům mezi provedením předstíraného převodu a jeho doručením státnímu zástupci by měl být záznam zhotoven s maximálním možným urychlením. Pokud státní zástupce shledá v doručeném záznamu vady, upozorní na ně písemně nadřízeného příslušného policejní orgánu, který je povinen sjednat jejich odstranění.

Jako jeden z praktických problémů souvisejících s policejním orgánem a předstíraným převodem se ukázala být otázka, zda je nutné z důvodu podjatosti vyloučit policistu účastnícího se tohoto úkonu z dalšího průběhu trestního řízení. Jak judikaturou, tak nejvyšší státní zástupkyní bylo správně odvozeno, že z hlediska § 30 TrŘ takový policista

---

Použití operativně pátracích prostředků k získání důkazů pro trestní řízení. Sborník příspěvků z mezinárodního semináře uskutečněného na Policejní akademii ČR dne 2. listopadu 2004. Praha: Policejní akademie ČR, 2004, s. 16.

[108] Shora uvedený názor vyplývá ze Stanoviska nejvyšší státní zástupkyně, poř. č. 12/2002, ke sjednocení výkladu zákonů a jiných právních předpisů k možnosti utajit osobní identitu policisty provádějícího předstíraný převod a k použitelnosti záznamu o předstíraném převodu jako důkazu. Ohledně využitelnosti záznamu o provedení předstíraného převodu však nepanuje úplná shoda. Někteří autoři požadují jako podmínku jeho využití ještě dodatečné vyslechnutí osoby tento úkon provádějící, v případě potřeby postupem podle § 55 odst. 2 TrŘ – srv. Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. I. díl. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 1167-1168. Osobně se domnívám, že takový postup lépe odpovídá právu stíhané osoby na obhajobu v trestním řízení. Policejní orgán měl vždy zvážit, zda v rámci předstíraného převodu nepoužít též operativně pátrací prostředek sledování osob a věcí (podle § 158d odst. 2 TrŘ), u nějž lze pořizovat obrazové, zvukové a jiné záznamy a kde je využitelnost přímá.

již v dalším průběhu trestního řízení jako policejní orgán vystupovat nemůže.[109]

5.4 Státní zástupce a předstíraný převod

Jak již bylo řečeno, předstíraný převod může pověřený policejní orgán provést zásadně na základě *písemného povolení státního zástupce.*[110] Jako vůbec jeden z prvních problémů, který musela praxe řešit, byla otázka příslušnosti státního zástupce k rozhodnutí o tomto povolení. Tuto příslušnost kromě zákona neupravuje ani jednací řád státního zastupitelství[111] ani pokyn obecné povahy nejvyšší státní zástupkyně č. 12/2003. Praxe se s tímto problémem vypořádala tak, že v případě se o vydání povolení žádá ještě před vyhotovením záznamu o zahájení úkonů trestního řízení, tedy v době, kdy zde ještě nepůsobí dozorový státní zástupce podle obecné příslušnosti, je k vydání povolení příslušný státní zástupce v obvodu sídla složky, která o souhlas požádala. V případě, že k podání žádosti dojde až po zhotovení záznamu, uplatní se zde příslušnost obecná, tedy příslušnost dozorového státního zástupce ve věci.[112]

Co se týká povahy povolení státního zástupce, je vydáváno formou *opatření* a z toho důvodu není proti němu povolená stížnost. Státní

---

[109] *„Policista, který se podílí na předstíraném převodu věci (§ 158c trestního řádu), nemůže být nadále činný v téže trestní věci jako policejní orgán konající v ní prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, nebo vyšetřování."* – Stanovisko NSZ č. 12/2002. Byla zde řešena i otázka, zda takový policista může v daném řízení vystupovat jako svědek. Odpověď byla kladná, protože TrŘ nezná institut vyloučeného svědka.

[110] Písemná forma povolení se vyžaduje vzhledem k charakteru předstíraného převodu (provádění utajeným způsobem). Povolení proto nelze vydat pouze telefonicky nebo faxem, a to ani v naléhavých případech. Udělení souhlasu prostřednictvím elektronické pošty lze v těchto případech použít jedině za předpokladu, že je zaručeno utajení úkonu v rozsahu stanoveném pro tento úkon zvláštními předpisy. Srv. *Šámal, P. a kol.* Přípravné řízení trestní. 2. vydání. Praha: C. H. Beck 2003, s. 633.

[111] Upravený vyhláškou Ministerstva spravedlnosti č. 23/1994 Sb., o jednacím řádu státního zastupitelství, zřízení poboček některých státních zastupitelství a podrobnostech o úkonech prováděných právními čekateli, ve znění pozdějších předpisů.

[112] Fenyk, J. Postavení státního zástupce v trestním řízení po novele trestního řádu. Bulletin advokacie, 2001, č. 11 – 12, s. 41. Podle mého názoru by do budoucna bylo vhodné, aby tato dvojí příslušnost byla výslovně upravena alespoň v rámci podzákonných předpisů.

zástupce jej smí vydat pouze na základě spolehlivé znalosti skutkového stavu, kterou získá ze spisu nebo ve výjimečných případech ze sdělení policejního orgánu, které popřípadě upřesní dotazy.

Provedení předstíraného převodu bez povolení státního zástupce je však možné v případě, že věc nesnese odkladu, zejména hrozí-li, že v období od požádání do schválení by pominuly okolnosti, za kterých lze předstíraný převod úspěšně provést. I poté však policejní orgán musí o povolení bezodkladně požádat a státní zástupce jej vydá dodatečně.[113] Pokud státní zástupce dodatečné povolení nevydá do 48 hodin[114], je policejní orgán povinen provádění předstíraného převodu ukončit a informace, které se v této souvislosti dozvěděl, nijak nepoužít (§ 158c odst. 3 TrŘ).[115]

Stejně postupuje státní zástupce v případě potřeby použití předstíraného převodu až ve fázi po zahájení trestního stíhání; po podání obžaloby o použití předstíraného převodu rozhoduje předseda senátu soudu prvního stupně, a to i bez návrhu státního zástupce.[116]

S problematikou předstíraného převodu se pojí také diskutovaná problematika tzv. policejní provokace nebo problematika vyslýchání osob účastných na tomto operativně pátracím prostředku. O těchto problémech však bude podrobněji pojednáno v kapitole sedmé a osmé.

---

[113] Bezodkladnost v případě dodatečného požádání o povolení se posuzuje jako doba co nejkratší s přihlédnutím k povaze a závažnosti věci a vždy tak, aby státní zástupce mohl věc náležitě přezkoumat a vydat či nevydat povolení dodatečně. Přesto si myslím, že bylo nebylo od věci tuto dobu vymezit pevnou lhůtou, která by zabránila případným sporům o to, zda bylo požádáno bezodkladně či nikoliv. S ohledem na pojem neodkladnost by bylo podle mého názoru vhodné uvažovat např. o čtyřiadvaceti hodinové lhůtě.

[114] Lhůta 48 hodin se počítá od okamžiku, kdy k předstíranému převodu došlo, nikoliv od okamžiku, kdy státní zástupce obdrží dodatečnou žádost policejního orgánu o povolení. Návrh věcného záměru rekodifikace trestního řádu z r. 2004 předpokládal prodloužení této lhůty na 3 dny. Viz Návrh věcného záměru zákona o trestním řízení soudním (trestní řád). Dostupný z: http://www.cak.cz.

[115] Státní zástupce navíc musí o povolení nebo o jeho nevydání, a také o výsledku přezkoumání záznamu o provedení předstíraného převodu, učinit záznam do dozorového spisu. Srv. POP č. 12/2003, čl. 28 odst. 6.

[116] Jak bylo řečeno výše, vzhledem k povaze operativně pátracích prostředků se tak bude dít výjimečně. Návrhové oprávnění státního zástupce se zde neuplatní. Srv. Novotný, F., Růžička, M. a kol. Trestní kodexy. Trestní zákon, trestní řád a související předpisy (komentář). Praha: Eurounion, 2002, s. 923.

6 Sledování osob a věcí (§ 158d)

6.1 Obecné vymezení

Sledováním osob a věcí (dále jen sledování) se podle trestního řádu (§ 158d odst. 1) rozumí získávání poznatků o osobách a věcech prováděné utajovaným způsobem[117] technickými nebo jinými prostředky.[118] Sledování se zaměřuje na získávání poznatků pouze v případech, kdy to souvisí s trestním řízením, tedy se získáváním skutečností mající význam pro odhalení trestného činu, zjištění jeho pachatele a zadokumentování trestné činnosti.

6.2 Druhy sledování

Z úpravy uvedené v § 158d odst. 1 větě první TrŘ vyplývá, že platná právní úprava rozeznává tři druhy (typy) sledování, lišící se zejména mírou intenzity zásahů do základních práv subjektů, vůči nimž jsou uplatňovány:[119]

a) *sledování* (§ 158d odst. 1 TrŘ), při němž nedochází k zásahu do základních práv a svobod občanů, nedotknutelnosti jejich obydlí,

[117] Tento způsob podléhá režimu z. č. 412/2005 Sb. a spočívá zejména v utajování přípravy, postupů, použitých sil a prostředků ve vztahu k osobám či věcem, které jsou sledovány a také výsledků použití tohoto operativně pátracího prostředku.

[118] *Technickými prostředky* jsou všechny prostředky umožňující realizaci utajeného sledování a dokumentaci této činnosti. Zákonodárce zde tímto způsobem umožnil využití operativní techniky v rámci získávání informací využitelných v trestním řízení. Škála těchto prostředků je široká, jejich seznam upravuje interní pokyn policejního prezidenta č. 149/2001, kterým se upravuje postup při vyžadování použití sledování osob a věcí pro účely trestního řízení. Řadí se sem např. elektrotechnické, radiotechnické, fototechnické, optické, mechanické a jiné technické prostředky a zařízení nebo jejich soubory. Zvolení konkrétních technických prostředků se odvíjí od povahy sledování a také od bližších okolností případu. *Jinými prostředky* se rozumí zejména smyslové pozorování osob a věcí (pohyb a komunikace osoby nebo pohyb věci) pověřeným policejním orgánem. Srv. Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. I. díl. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s.1172-1173.

[119] Krátce před účinností této novely se diskutovalo, zda příslušná ustanovení TrŘ upravují dva nebo tři druhy sledování. Nebylo jisté, zda sem patří i sledování, při němž nedochází k zásahům do základních práv a nejsou při něm zhotovovány záznamy podle TrŘ. Srv. např. Růžička, M. Operativně pátrací prostředky. Právní rádce, 2001, č. 11, s. 23.

listovního tajemství nebo zjišťování obsahů jiných písemností a záznamů uchovávaných v soukromí za použití technických prostředků a k jeho provedení se nevyžaduje povolení státního zástupce, respektive soudce (§ 158d odst. 1 TrŘ) a nedochází při něm k pořizování obrazových, zvukových a jiných záznamů (§ 158d odst. 2 TrŘ).[120]

b) *sledování*, při němž jsou pořizovány shora uvedené záznamy o průběhu samotného úkonu[121] (§ 158d odst. 2 TrŘ), které po připojení protokolu s náležitostmi uvedenými v § 55 a 55a TrŘ lze použít v trestním řízení jako důkaz

c) *sledování*, při němž dochází k zásahu do základních práv a svobod občanů, nedotknutelnosti jejich obydlí, listovního tajemství nebo zjišťování obsahů jiných písemností a záznamů uchovávaných v soukromí za použití technických prostředků (§ 158d odst. 3 TrŘ).

6.3 Cíl sledování

Vyjdeme-li ze skutečnosti, že předmětem poznání v trestním právu je obecně trestný čin, lze sledování chápat jako specifickou metodu poznání trestného činu, která na rozdíl od ostatních dvou operativně pátracích prostředků nemá vliv na jeho skutkový průběh, protože orgány jej provádějící nijak nevstupují ani neovlivňují probíhající trestnou činnost, ale naopak většinou v utajení tuto trestnou činnost sledují a případně dokumentují. S ohledem na metodu poznání trestného činu může být předmětem jeho poznání jak v minulosti uskutečněná událost, tak i událost aktuálně probíhající. Cílem sledování je napomáhat k objasnění a prověření skutečností důležitých pro trestní řízení, zejména formou získávání informací využitelných v rámci trestního řízení a dále pak tyto informace zachycovat v příslušné procesní formě. Konkrétně může jít nejen o zjišťování totožnosti pachatelů, spolupachatelů a dalších osob

[120] Z tohoto důvodu neposkytuje přímou důkazní využitelnost v rámci trestního řízení. Srv. Šámal, P. a kol. Přípravné řízení trestní. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 634.

[121] Za takový záznam nelze považovat pozdější záznam policisty, který úkon provádí. Srv. Novotný, F., Růžička, M. a kol. Trestní kodexy. Trestní zákon, trestní řád a související předpisy (komentář). Praha: Eurounion, 2002, s. 915.

účastných na trestné činnosti, ale také např. různých údajů o poškozených a svědcích. Z povahy věci vyplývá, že tento operativně pátrací prostředek může být využíván a často také je v souvislosti s oběma dalšími operativně pátracími prostředky. Přičemž je-li využíván agentem a to způsobem, kterým není zasahováno do uvedených základních práv, není k němu potřeba zvláštního povolení (viz kap. 7).

Sledováním má nesporný význam v odhalování organizované trestné činnosti, jejíž pachatelé vynikají vysokou míry konspirace a moderním technickým vybavením. Může také přispívat ke získávání informací o způsobech legalizace výnosů z trestné činnosti, stejně jako odhalení reakce sledovaných osob na procesní úkony a podobně.[122]

Institutu sledování osob a věcí je využíváno ze všech tří operativně pátracích prostředků nejčastěji, a to především ve formě upravené ustanovením § 158d odst. 2 TrŘ. K jeho použití dochází hlavně v oblasti majetkové, drogové a násilné trestné činnosti.[123] Co se týká hospodářské trestné činnosti, i zde je sledování nejpoužívanějším operativně pátracím prostředkem. Z výsledků vyplývá, že jej alespoň jednou použilo zhruba 70% respondentů.[124] Dále tyto výsledky potvrzují skutečnost, že z forem sledování převládá sledování podle § 158d odst. 2 TrŘ. Sledování, při němž dochází k zásahům do vymezených práv a svobod (podle § 158d odst. 3 TrŘ) je realizováno spíše výjimečně.[125]

6.4 Povinnosti orgánů činných v trestním řízení v rámci sledování

Pro provedení sledování zde musí být splněny obecné požadavky použití operativně pátracích prostředků, mj. i požadavek oprávněného

[122] Dvořáček, Z. Použití operativně pátracího prostředku sledování osob a věcí se zahraničním prvkem. In Novotný, F. (ed.) Trestněprávní prostředky boje proti kriminalitě (aktuální problémy). Praha: Policejní akademie, 2006, s. 34.

[123] Šámal, P. a kol. Přípravné řízení trestní. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 598.

[124] Srv. Mazánek, J. Operativně pátrací a podpůrné operativně pátrací prostředky v trestně procesní praxi Policie České republiky. Trestní právo, 2007, č. 2, s. 7.

[125] Srv. tamtéž, s. 9.

orgánu. V rámci Policie ČR jsou to pověřené útvary na základě závazného pokynu policejního prezidenta č. 150/2001.[126]

Před vyjasněním povinností policejního orgánu při provádění sledování je potřeba upozornit na vzájemný vztah sledování podle TrŘ a zvláštního oprávnění policie upraveného ust. § 47a odst. 3 zákona o policii, na základě kterého může policie požadovat od právnických a fyzických osob zajišťujících telekomunikační činnost předávání dat souvisejících s poskytováním telekomunikační služby způsobem umožňujícím dálkový a nepřetržitý přístup. Postup podle trestního řádu přichází v úvahu výlučně v trestním řízení, tedy po vydání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení, popř. pokud by šlo o neodkladný a neopakovatelný úkon. Při plnění úkolů Policie ČR ještě v době, kdy zjištěné skutečnosti nenasvědčují důvodnému podezření ze spáchání trestného činu, lze postupovat podle § 47a odst. 3 zákona o policii. Po vydání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení lze postupovat nejen podle § 158d TrŘ, ale též podle § 88 a § 88a TrŘ.[127]

---

126 Jedná se o specializované útvary s územně vymezenou působností - *Útvar zvláštních činností* a o útvary s územně vymezenou působností - *Odbory operativní dokumentace a oddělení nebo skupiny technické ochrany*. Srv. Dvořáček, Z. Použití operativně pátracího prostředku sledování osob a věcí se zahraničním prvkem. In Novotný, F. (ed.) Trestněprávní prostředky boje proti kriminalitě (aktuální problémy). Praha: Policejní akademie, 2006, s. 33-34.

127 Jedná se o ustanovení trestního řádu upravující *odposlech a záznam telekomunikačního provozu*. Platí zde obdobná pravidla jako u sledování, a to jak pro jeho povolání, tak pro jeho využití v rámci důkazního řízení. Od účinnosti novely č. 285/2001 Sb. nejsou odposlechy přípustné mimo trestní řízení. Ustanovení § 35 zákona o policii, které umožňovalo Polici České republiky nasazovat odposlech jako operativně pátrací prostředek mimo trestní řízení, bylo přijetím zákona *č.* 265/2001 Sb. zcela zrušeno. Odposlech a záznam telekomunikačního provozu (§ 88 TŘ) a zjišťování údajů o něm (§ 88a TŘ) a sledování osob a věcí vykazují řadu společných rysů, ale také některé odlišnosti. Oba tyto instituty směřují k získání informací důležitých pro trestní řízení a jejich použitím dochází k citelnému zasahování do základních práv. Co se odlišností týče, liší se v možnosti použití - odposlech je možný pouze v případech závažných úmyslných trestných činů, kdežto sledování je možno uplatnit na všechny úmyslné trestné činy, další odlišností je časové hledisko - odposlech a záznam telekomunikačního provozu a sledování osob a věcí probíhá směrem od současnosti do budoucnosti, zatímco zjišťování údajů o telekomunikačním provozu je zaměřeno do minulosti. Ze zákonné úpravy a jisté provázanosti obou institutů vyplývá, že institut odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu a zjišťování údajů o něm je ve vztahu k institutu sledování osob a věcí v poměru *speciality*. Problematika odposlechů zde vzhledem k rozsahovým limitům práce nemůže být zvláště rozebírána. Podrobněji k této otázce např. Sokol, T. Odposlech. Právní rádce, 2005, č. 1, s. 4-11 nebo Vantuch, P. Kdy lze užít odposlech telekomunikačního provozu jako důkaz proti obviněnému. Bulletin advokacie, 2006, č. 11-12, s. 48-56.

Povinnosti orgánů činných v trestním řízení se liší právě s ohledem na konkrétní typ sledování.

Sledování, při kterém mají být pořizovány zvukové, obrazové nebo jiné záznamy, lze uskutečnit pouze na základě *písemného povolení státního zástupce* (§ 158d odst. 2 TrŘ). Kde tyto úkony činěny nebudou, tam povolení není potřeba. Postup státního zástupce při vydávání tohoto povolení je zcela shodný jako v případě povolení k předstíranému převodu. Nesnese-li věc odkladu a nejde-li o případy uvedené v § 158d odst. 3 TrŘ, lze sledování zahájit i bez povolení. Policejní orgán je však povinen o povolení bezodkladně dodatečně požádat, a pokud je do 48 hodin neobdrží, je povinen sledování ukončit, případný záznam zničit a informace, které se v této souvislosti dozvěděl, nijak nepoužít.[128]

Pokud má být sledováním zasahováno do nedotknutelnosti obydlí, do listovního tajemství nebo jím má být za použití technických prostředků zjišťován obsah jiných písemností a záznamů uchovávaných v soukromí (§ 158d odst. 3), lze je uskutečnit pouze na základě předchozího *povolení soudce*.[129]

Při vstupu do obydlí pak nesmějí být provedeny žádné jiné úkony než takové, které zde směřují k umístění technických prostředků (§ 158d odst. 3 TrŘ).[130] Na rozdíl od předchozího případu, kdy nedochází k těmto zásahům, nelze toto povolení vydat dodatečně. Zákonodárce si byl vědom potřeby větší míry ochrany vyjmenovaných základních práv a proto podřídil tento typ sledování nutnému povolení ze strany soudní moci.[131]

---

[128] O případném zničení, a to i provedeném na základě jiných důvodů (např. nevyužitelnosti záznamu v trestním řízení, nesouhlasu nebo odvolání souhlasu osoby (§ 158d odst. 6) nebo za použití tohoto operativního prostředku také po zahájení trestního stíhání v případě zachycení komunikace mezi obviněným a jeho obhájcem (§ 158d odst. 1 TrŘ), je policejní orgán povinen zhotovit protokol, kde uvede důvod zničení.

[129] Při určování *příslušnosti soudce* se bude postupovat podle ust. § 26 TrŘ.

[130] Při tomto typu sledování jsou jako technické prostředky zejména využívány prostorový odposlech, různé nahrávací zařízení a mikrofony apod., a dále různá technická zařízení (např. rentgenové, infračervené a jiné přístroje) sloužící ke zjišťování obsahu korespondence, písemností a jiných záznamů, uchovávaných v soukromí. Více např. viz Strauss, J. a kol. Kriminalistická technika. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o., 2005.

[131] Jde zde o zákonné prolomení ochrany vyjmenovaných základních práv. Článek 12 odst. 3 Listiny připouští zásahy do ústavně zaručeného práva na *nedotknutelnosti*

Jako dílčí problém v právní úpravě tohoto institutu spatřuji skutečnost, že zákon neuvádí, kdo je povinen příslušného soudce o toto povolení žádat. S ohledem na praktickou stránku věci by to měl být podle mého názoru státní zástupce, neboť touto jeho žádostí by se současně garantovala jeho potřebná informovanost o tom, že žádost na sledování osob a věcí byla učiněna a jako dozorový orgán v přípravném řízení by tuto okolnost měl vědět co nejdříve.[132]

Z doslovného znění zákona dále není přímo jasné, zda povolení vydané soudcem zahrnuje i souhlas s pořizováním záznamů, které povoluje státní zástupce. Na základě výkladového argumentu *„a maiori ad minus"* se správně dovodilo, že v tomto případě povolení třeba není. Vyplývá to i ze skutečnosti, že podle platné procesní úpravy povoluje závažnější zásahy do základních práv a svobod zásadně *soudce*.[133]

Podstatnou náležitostí jak předběžného, tak i dodatečného povolení státního zástupce, a také povolení soudce, je stanovení doby, po kterou má být sledování prováděno. Zákon ji omezuje maximální dobou šesti měsíců. Prodloužení, a to i opakované, je možné na základě nové žádosti a vydává se znovu na 6 měsíců.

Bez příslušných povolení může policejní orgán provádět sledování v případě *souhlasu* osoby (srv. § 158d odst. 6 TrŘ), do jejíž práv a svobod

---

obydlí pouze v případě jejich dovolení zákonem, pokud je to v demokratické společnosti nezbytné z hlediska ochrany života nebo zdraví osob, ochrany práv a svobod druhých nebo z důvodu odvrácení závažného ohrožení veřejné bezpečnosti a pořádku. Tímto ohrožením se myslí též páchání úmyslné trestné činnosti. Sledování dále umožňuje zásah do *práva listovního tajemství a tajemství jiných písemností*, které je zakotveno v čl. 13 Listiny. Při zjišťování obsahu jiných písemností a záznamů uchovávaných v soukromí za použití technických prostředků se zejména jedná o písemnosti osobní povahy, obrazové snímky a zvukové záznamy vztahující se k určité fyzické osobě, ale z povahy věci může jít též o obchodní a profesní písemnosti. Tato otázka vyvolávala v aplikační praxi menší pochybnosti, které rozptýlil zejména Evropský soud pro lidská práva, který judikoval, že porušením čl. 8 Úmluvy nebude, pokud budou sledované písemnosti tohoto charakteru (srv. např. rozsudek ESLP z 16. prosince 1992 ve věci *Niemitz proti Německu*, dostupný z: http://www.echr.coe.int).

[132] POP č. 12/2003 v čl. 51 odst. 2 k tomu pouze uvádí, že žádost podává státní zástupce, pokud tak již neučinil policejní orgán, který je k podání návrhu rovněž oprávněn. Vzhledem k výše uvedenému bych se přikláněl k názoru, aby byla tato otázka upravena výslovně ve prospěch státního zástupce.

[133] Srv. Novotný, F., Růžička, M. a kol. Trestní kodexy. Trestní zákon, trestní řád a související předpisy (komentář). Praha: Eurounion, 2002, s. 914.

má být sledováním zasahováno[134] Byl-li souhlas dodatečně odvolán, provádění sledování musí policejní orgán neprodleně zastavit.

Ustanovení § 158d odst. 1 TrŘ omezuje působnost policejního orgánu při sledování v rámci ochrany komunikace obviněného se svým obhájcem.[135] Jde o jeden z konkrétních projevů základní zásady trestního řízení, a to práva na obhajobu (§ 2 odst. 13 TrŘ).[136]

Co se dále policejního orgánu týká, je nutné i zde dodržovat zásadu spočívající v oddělení pravomocí subjektů při úkonech v téže věci. Z tohoto důvodu např. policejní orgán, provádějící pozorování objektu v terénu, nemůže být kromě tohoto úkonu sledování činný v téže věci v rámci policejního orgánu konajícího prověřování nebo vyšetřování.

K zajištění důkazního využití výsledků sledování (tj. záznamu pořízeného při sledování), musí policejní orgán postupovat podle ust. § 55 TrŘ (obecná ustanovení o sepisování protokolu) a 55a TrŘ (použití zvláštních prostředků při protokolaci) a k tomuto záznamu připojit *protokol*, obsahující předepsané náležitosti. Zejména je v něm potřeba uvést dobu sledování, místo, případně prostory, v nichž bylo prováděno, druh prováděného záznamu a popis činností sledované osoby v okamžiku pořízení záznamu. Pokud by takový protokol k záznamům připojen nebyl, použití záznamů jako důkazu je vyloučeno (srv. § 158b odst. 3 TrŘ).

Často v praxi v této souvislosti může docházet k situacím, kdy bude třeba utajit skutečnou totožnost osob policistů sledování provádějících. Ani zde však nelze vyloučit potřebu jejich dalšího výslechu jako svědků. Také tady zákon umožňuje postupovat podle ustanovení § 55 odst. 2 TrŘ a vyslýchat tyto osoby jako utajené svědky. K tomu podrobněji viz podkapitola 7.4.

---

[134] Musí zde jít o *výslovný souhlas*, nepřipouští se souhlas konkludentní formou ani souhlas dodatečný. Srv. Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. I. díl. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 1176.

[135] Z tohoto důvodu se toto ustanovení vztahuje pouze na případ použití sledování po zahájení trestního stíhání. Jak bylo řečeno výše (viz kapitola 5), v ranějších fázích trestního řízení se zásada obhajoby neuplatní.

[136] Každý případný zásah do tohoto práva je nepřípustným porušením této zásady a povinuje policejní orgán, který při sledování zaznamená, že sledovaná osoba komunikuje se svým obhájcem, aby záznam s obsahem této komunikace zničil a poznatky, které se této souvislosti dověděl, nijak nepoužil.

V jiné trestní věci, než ve které proběhlo sledování, je možno záznam pořízený při sledování a připojený protokol použít za předpokladu, pokud je v této věci vedeno řízení o úmyslném trestném činu nebo v případě souhlasu osoby, do jejíchž práv a svobod bylo sledováním zasahováno.[137]

6.5 Povinnosti ostatních osob

V případě, že sledování bude vyžadovat potřebu součinnosti policejního orgánu s provozovateli telekomunikační činnosti, jejich zaměstnanci a jinými osobami, které se na provozování telekomunikační činnosti podílejí, popřípadě s provozovatelem poštovních služeb nebo osobou provádějící dopravu zásilek, je povinností jmenovaných subjektů požadovanou součinnost policejnímu orgánu bezplatně poskytnout, přičemž se nemohou tyto osoby dovolávat slibu mlčenlivosti (srv. § 158d odst. 10 TrŘ).[138] Způsob a rozsah nezbytné součinnosti určuje *pověřený policejní orgán*, podle jehož pokynů jsou uvedené subjekty povinny postupovat.

---

[137] Šámal, P. a kol. Přípravné řízení trestní. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 252.

[138] Jedná se o povinnost mlčenlivosti stanovené zvláštními zákony (např. zákon č. 151/2000 Sb., o telekomunikacích a o změně dalších zákonů, telekomunikační zákon, zákon č. 29/2000 Sb., o poštovních službách a o změně některých zákonů, ve znění pozděj. předpisů. Srv. Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. I. díl. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 1177.

7 Použití agenta (§ 158e)

Institut použití agenta, který byl přesunut do trestního řádu z bývalého ustanovení § 34b zákona o policii, ve znění před účinností zákona č. 265/2001 Sb., představuje speciální operativně pátrací prostředek, který se vyznačuje oproti dvěma předchozím určitými zvláštnostmi. Jednak jde o jisté přísnější podmínky jeho použití, neboť při jeho používání dochází k neintenzivnějším zásahům do lidských práv a svobod a také o celkový charakter tohoto prostředku.

7.1 Cíl použití agenta

Smyslem použití agenta v pojetí naší právní úpravy je zejména monitorování činnosti zločineckých organizací a skupin pachatelů a získávání informací o připravované, páchané a spáchané trestné činnosti.[139] Podobně jako u předchozích operativně pátracích prostředků i zde je primárním cílem získávání skutečností důležitých pro trestní řízení a to zejména tam, kde tyto informace nelze získat jiným vhodným způsobem. V rámci zásady subsidiarity a přiměřenosti vyjádřené v ustanovení § 158b odst. 2 TŘ, je možné použití agenta jen tehdy, pokud nelze sledovaného účelu dosáhnout jinak, nebo pokud by jeho dosažení bylo podstatně ztížené. To neplatí pouze ve vztahu k jiným metodám získávání důkazů, které nabízí trestní řád, ale také ve vztahu k ostatním operativně pátracím prostředkům. Jinými slovy, tam kde je možné a dostatečné pro potřeby získávání důležitých skutečností pro trestní řízení použít sledování nebo předstíraný převod, jsou příslušné orgány povinny je použít. Použití agenta s ohledem na povahu tohoto prostředku přichází do úvahy až jako poslední možnost *(„ultima ratio“)*.

K jeho využití proto dochází jednak zejména u nejzávažnějších forem trestné činnosti v souvislosti s organizovaným zločinem, ale také v rámci

[139] Hundák, Š. Právní úprava operativně pátracích prostředků a podmínek pro jejich použití v trestním řízení a jejich použití „contra legem“. In Hundák, Š. (ed.) Použití operativně pátracích prostředků k získání důkazů pro trestní řízení. Praha: Policejní akademie ČR, 2004, s. 47.

řízení ve věcech souvisejících s korupcí, drogovou kriminalitou, paděláním a pozměňováním peněz a bezhotovostních platebních prostředků a dalšími trestnými činy.[140] Co se týká vyšetřování a odhalování na poli hospodářské kriminality, z výsledku výzkumu J. Mazánka vyplývá, že zde agent příliš využíván není.[141]

7.2 Obecné podmínky pro použití agenta

Použít agenta lze pouze v rámci trestního řízení, které se vede pro *závažný úmyslný trestný čin* (srv. § 41 odst. 2 TrZ) nebo pro *trestný čin spáchaný ve prospěch zločinného spolčení*[142] nebo pro jiný úmyslný trestný čin, k jehož stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána (srv. § 158e odst. 1 TrŘ).

A) Osoba agenta

Agentem může být, na rozdíl od zbylých operativně pátracích prostředků, výhradně příslušník Policie České republiky, nikoli tzv. jiný pověřený policejní orgán (§ 12 odst. 2 TrŘ). Jako agent může za určitých podmínek vystupovat příslušník zahraničního bezpečnostního sboru (srov. § 48b zákona o policii a § 158e odst. 8 TrŘ).[143] Zde je zajímavé

---

[140] Srv. Fenyk, J., Šanta, J. Právní úprava postavení agenta v trestním řízení v České a Slovenské republice. Trestní právo, 2007, č. 3, s. 5."

[141] Nepříliš časté použití je zaznamenáno pouze u celorepublikového a pražského útvaru. Srv. Mazánek, J. Operativně pátrací a podpůrné operativně pátrací prostředky v trestně procesní praxi Policie České republiky. Trestní právo, 2007, č. 2, s. 7.

[142] Srv. ust. § 89 odst. 17 TrZ – Zločinným spolčením zákon rozumí *„společenství více osob s vnitřní organizační strukturou, s rozdělením funkcí a dělbou činností, které je zaměřeno na soustavné páchání úmyslné trestné činnosti."* Tyto znaky musí být splněny kumulativně. Po novele TrZ provedené zákonem č. 134/2002 Sb. (s účinností od 1. července 2002) vymizel pojmový znak, aby činnost zločinného spolčení byla zaměřena výhradně za účelem zisku. Proto po 1. červenci 2002 je při splnění všech znaků uvedených v § 89 odst. 17 TrZ možné považovat za zločinné spolčení i tzv. teroristické či extremistické skupiny zaměřené výlučně na dosažení politických cílů a jiných než ekonomických cílů. Srv. Šámal P., Púry F., Rizman S. Trestní zákon. Komentář II. díl. 6. vydání, Praha: C. H. Beck, 2004, s. 680 an.; nebo ke starší úpravě viz Šámal, P. Zamyšlení nad některými novelizovanými ustanoveními trestního zákona týkajícími se organizovaného zločinu a problémy s tím spojenými. Právní rozhledy, 1995, č. 10, s. 393 an.

[143] Použití jako agenta *příslušníka zahraničního bezpečnostního sboru* přichází v úvahu i tehdy, nebyla-li uzavřena mezinárodní smlouva podle ust. § 48b zákona o policii. Podle ust. § 48b odst. 2 písm. a) tohoto zákona může tak vystupovat na základě souhlasu policejního prezidenta a se souhlasem příslušného orgánu cizího státu. Podle ust. § 437 TrŘ může dále na území České republiky působit na základě

vzpomenout nám nejbližší úpravu slovenskou, která ne ve všech případech omezuje osobu agenta pouze na osobu policisty.[144]

Jak správně upozorňuje J. Fenyk, v ustanovení § 50a a v ustanovení § 50b zákona o policii, upravujících možnost povolání *příslušníků jiných českých bezpečnostních sborů* (mimo Policii ČR), sice není výslovně upravena možnost jejich působení v roli agenta, ale pokud vyjdeme z ust. 48b odst. 1 zákona o policii, které při úpravě povolání jiných osob k plnění úkolů Policie ČR používá pojem *„oprávnění a povinnosti policistů“* bez výslovného omezení na konkrétní činnost, je teoreticky možné, že i tyto osoby by mohly v režimu agenta vystupovat.[145]

Agentem je obecně příslušník Policie České republiky[146] plnící úkoly uložené mu řídícím policejním orgánem, vystupující zpravidla se zastíráním skutečného účelu své činnosti.[147] Je-li to k použití agenta, jeho přípravě nebo k jeho ochraně nutné, je k zastírání jeho totožnosti možné:

a) *vytvořit legendu* o jiné osobní existenci a osobní údaje vyplývající z této legendy zavést do informačních systémů provozovaných podle zvláštních zákonů.[148]

---

mezinárodní smlouvy a na žádost příslušných orgánů cizího státu nebo na žádost orgánů činných v trestním řízení působit jako agent (§ 158e TrŘ) též policista cizího státu. K podání návrhu Vrchnímu soudu v Praze na povolení činnosti tohoto agenta je příslušné Vrchní státní zastupitelství v Praze. Návrh na povolení činnosti policisty cizího státu jako agenta ve smyslu § 437 odst. 2 TrŘ v trestní věci vedené v ČR předkládá Vrchnímu státnímu zastupitelství v Praze příslušné dozorové státní zastupitelství spolu se spisovým materiálem. Srv. Fenyk, J., Kloučková, S. Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech. 2. vydání. Praha: Linde, 2005, s. 300.

[144] V případě odhalování, vyšetřování a usvědčování pachatelů korupce může být agentem i jiná osoba. Srv. ust. § 10 odst. 19 zákona č. 301/2005 Z. z, Trestný poriadok, v platnom znení.

[145] Srv. Fenyk, J., Šanta, J. Právní úprava postavení agenta v trestním řízení v České a Slovenské republice. Trestní právo, 2007, č. 3, s. 5.

[146] Policejní prezident pověřil k zabezpečení a provádění tohoto úkonu ve svém Závazném pokynu č. 141/2001 „Útvar speciálních činností služby kriminální policie a vyšetřování Policie ČR“.

[147] Agent může být vyslán k plnění potřebných úkolů také do zahraničí. Pokud mezinárodní smlouva neurčí něco jiného, rozhoduje o jeho vyslání po předchozím souhlasu orgánů států, na jejichž území má působit a po povolení soudce vrchního soudu, policejní prezident (srv. § 158e odst. 8 TrŘ).

[148] Vytvoření legendy o jiné osobní existenci a zavedení osobních údajů vyplývajících z této legendy do informačních systémů provozovaných podle zvláštních zákonů představuje jednu ze základních metod v rámci usnadnění a vůbec umožnění vstupu agenta do prostředí, kde je páchána trestná činnost. V zájmu zvýšené věrohodnosti

b) *provádět hospodářské činnosti*, k jejichž vykonávání je třeba zvláštní oprávnění, povolení či registrace[149]

c) *zastírat příslušnost k Policii České republiky*, tak aby lépe proniknul do prostředí, kde se páchá trestná činnost.[150]

Ust. § 158e odst. 6 TrŘ v rámci ochrany práv třetích osob pak rozvádí zásadu přiměřenosti, když ukládá agentovi povinnost volit (v rámci jeho činnosti) takové prostředky, které jsou způsobilé ke splnění jeho služebního úkolu[151] a jimiž není jiným osobám způsobována újma. Zákonodárce nemohl podat taxativní výčet způsobilých prostředků, neboť ty budou vždy záviset na konkrétní situaci a případu, do něhož je agent nasazen. Půjde však obecně o prostředky, které v souladu se zásadou účelnosti a hospodárnosti povedou nejsnáze k vytýčenému cíli a v souladu se zásadou přiměřenosti nezpůsobí újmu na právech jiných osob.[152]

---

a toho, aby bylo maximálně sníženo riziko prozrazení skutečné totožnosti agenta, se jeho osobní údaje (§ 4 písm. a), b) zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů) zavádějí i do informačních systémů provozovaných podle zvláštních zákonů. Srv. Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. I. díl. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 1183-1184.

[149] *Hospodářské činnosti*, k jejichž provádění je třeba *zvláštní oprávnění*, povolení či registrace, jsou činnosti podnikatelské (srov. § 2 odst. 2 zákona č. 513/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů), a to jak podnikání na základě živnostenského oprávnění podle § 2 zákona č. 455/1991 Sb. – ohlašovací živnosti, koncesované živnosti, tak i činnost, která není živností. Agent tak může vystupovat jako kterýkoli podnikatel, vybavený příslušným zvláštním oprávněním, povolením či registrací, a může tak být i zaveden do příslušných registrů.

[150] Agent zejména nemůže plnit takové povinnosti, které by mohly vést k jeho vyzrazení. Jde např. o povinnost uloženou mu § 6 odst. 2 zákona o policii (tzv. poučovací povinnost) a zejména povinnost, kterou mu ukládá ust. § 8 písm. c) zákona o policii (povinnost provést služební zákrok). Policista v režimu agenta není povinen provést služební zákrok, jestliže tomu brání důležitý zájem služby. Podrobnosti upravuje vyhláška č. 290/1992 Sb., ve znění č. 25/2002 Sb., kterou se provádí zákon č. 283/1991 Sb., která stanoví, že policista ve službě není povinen provést služební zákrok, jestliže provádí jiný služební zákrok nebo služební úkon, jehož přerušení nebo nedokončení by mělo závažnější důsledky než neprovedení nového služebního zákroku, zejména plní-li úkoly, při nichž používá *operativně pátrací prostředky* nebo *podpůrné operativně pátrací prostředky*, jestliže pronásleduje pachatele trestného činu a dále v *době výcviku a přípravy k použití operativně pátracího prostředku - předstíraný převod a použití agenta*.

[151] *Služebním úkolem* se rozumí zadání činnosti konkrétnímu agentovi řídícím policistou, z hlediska vymezeného účelu, ke kterému byl použit.

[152] *Jinou osobou* se myslí především jiné osoby než osoby, u nichž v okamžiku činnosti agenta je dáno důvodné podezření, že páchají trestnou činnost, u níž přichází použití agenta do úvahy. Pokud je však těmto osobám v souvislosti s činností agenta způsobena újma, musí tato újma vyplývat z toho, že činnost těchto osob je agentem monitorována. K pojetí odpovědnosti agenta se vztahuje i odpovědnost oprávněného

B) Povolení k použití agenta

Návrh k použití agenta podává státní zástupce *vrchního státního zastupitelství.*[153] Zákon však ani zde výslovně nestanoví způsob, jakým se určí příslušnost státního zástupce k podání návrhu. Na rozdíl od případů zmíněných výše, upravuje tuto příslušnost alespoň prováděcí předpis, a sice ustanovení § 18a odst. 2 vyhlášky č. 23/1994 Sb. Podle tohoto ustanovení je k podání tohoto návrhu příslušný státní zástupce vrchního státního zastupitelství, v jehož obvodu je činné státní zastupitelství příslušné k výkonu dozoru v dané trestní věci.[154]

Stejný státní zástupce je též příslušný ke všem úkonům, které v souvislosti s činností agenta náležejí podle trestního řádu do pravomoci státního zástupce (§ 158e odst. 7 TrŘ). Příslušnost dozorového státního zástupce v přípravném řízení v trestní věci, v níž je agent použit, zůstává však tímto ustanovením nedotčena.[155] Jinými slovy, v trestní věci, v níž státní zástupce vrchního státního zastupitelství podal návrh na povolení použití agenta, příslušný státní zástupce nadále vykonává dozor nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení.

Použití agenta na základě návrhu **povoluje** *soudce vrchního soudu.*[156] Zákonodárce si zde byl vědom ofenzivní povahy tohoto institutu a proto jeho povolování podřídil vyššímu stupni v rámci obecného soudnictví. Mezi náležitosti povolení patří účel použití a doba, po kterou bude agent

---

řídícího policejního orgánu za jeho řádné úkolování a poskytování potřebných informací.

[153] O použití agenta nelze žádat dodatečně.

[154] Nelze-li takové státní zastupitelství určit, je příslušný státní zástupce Vrchního státního zastupitelství, v jehož obvodu má sídlo policejní orgán, který návrh na použití agenta podal. Srv. odst. 18a odst. 2 vyhl. č. 23/1994 Sb.

[155] Tímto je odlišena příslušnost ve vztahu k důvodnosti a zákonnosti použití agenta, náležející státnímu zástupci vrchního státního zastupitelství od příslušnosti dozorového státního zástupce z hlediska procesních postupů a jejich významu pro trestní řízení (důkazní hodnota). Srv. Fenyk, J., Šanta, J. Právní úprava postavení agenta v trestním řízení v České a Slovenské republice. Trestní právo, 2007, č. 3, s. 6.

[156] Jde zde o speciální příslušnost vůči příslušnosti upravené v ust. § 26 TrŘ. Určuje se podle obvodu, v němž je činný státní zástupce Vrchního státního zastupitelství, podávající návrh na použití agenta. Srv. § 7 odst. 2 zákona č. 283/1993 Sb., o stát. zastupitelství, ve zn. pozděj. předpisů.

použit a také údaje umožňující jeho identifikaci.[157] Na základě nového návrhu, obsahujícího vyhodnocení dosavadní činnosti agenta, lze dobu povolení opakovaně prodlužovat.[158] Státní zástupce je povinen vyžadovat údaje od příslušného policejního orgánu a na jejich základě pak nejméně **jednou za tři měsíce** vyhodnocovat trvající důvodnost použití agenta a soulad jeho činnosti se zákonem. Zjistí-li státní zástupce při plnění této povinnosti, že pominuly důvody pro použití agenta, musí dát policejnímu orgánu pokyn k bezodkladnému ukončení jeho činnosti. Tento státní zástupce rovněž o výsledku činnosti agenta informuje dozorového státního zástupce a dohodne s ním zpravidla postup potřebný pro splnění účelu trestního řízení (§ 1 odst. 1 TrŘ). Jako kontrolní orgány zde tedy vystupují dva státní zástupci různých stupňů. To může způsobovat problém zejména v okamžiku, kdy obviněný např. namítne nedostatky v úkonech agenta nebo v činnosti příslušného státního zástupce. Objevuje se zde nevyřešená otázka, kdo bude v těchto případech příslušný k přezkumu.

Určité rozpaky budí právní úprava také v případě, pokud by se o použití agenta mělo rozhodovat až po podání obžaloby. Ustanovení § 158f TrŘ upravuje v takovémto případě jednotný postup pro všechny operat. pátrací prostředky, a k *rozhodování* o nich v této fázi trestního řízení zmocňuje *předsedu senátu soudu prvního stupně*. V případě použití agenta zde dochází k určitému paradoxu, který spočívá v otázce, proč zákonodárce zamýšlel v tomto stadiu trestního řízení snižovat nároky na příslušnost povolovacího soudce a najednou se místo soudce vrchního soudu spokojil se soudcem prvostupňovým. Ani v důvodové zprávě ani v dostupné literatuře jsem nenarazil na zdůvodnění tohoto postupu.

[157] Skutečnost, že povolení musí obsahovat také informace umožňující identifikaci agenta kritizuje např. P. Hulínský (viz Hulínský, P. K zásadám užití agenta provokatéra jako prostředků v boji proti korupci (diskuse). Trestní právo, 2007, č. 1, s. 5), který navrhuje, aby z důvodu bezpečnosti agenta byla jeho skutečná identita vedena pouze u příslušného pracovníka policie. S tímto názorem se neztotožňuji, neboť soudce jako zákonem výslovně zmocněný orgán k povolení agenta byl měl znát také jeho totožnost. Myslím si však současně, že by v rámci příslušných předpisů měla být upravena zvláštní kárná odpovědnost soudce za případné vyzrazení totožnosti agenta, byť jen z nedbalosti.

[158] Pokud jde o opakovanou žádost, musí obsahovat stejné náležitosti jako žádost prvotní, navíc pak vyhodnocení dosavadní činnosti agenta. Srv. Novotný, F., Růžička, M. a kol. Trestní kodexy. Trestní zákon, trestní řád a související předpisy (komentář). Praha: Eurounion, 2002, s. 921.

Uvedený rozpor podle nemůže relativizovat ani skutečnost, že použití agenta ve fázi po podání obžaloby připadá v úvahu spíše jen v teoretické rovině.[159]

Právní úprava také v odůvodněných případech připouští *použití agenta na základě prvotního impulsu dozorového státního zástupce*. Dospěje-li státní zástupce vykonávající dozor v rámci prověřování ve věcech uvedených v § 161 odst. 3 TrŘ na základě jím zjištěných skutečností k závěru, že jako operativně pátrací prostředek má být použit agent (§ 158e TrŘ), předá věc policejnímu orgánu s pokynem, aby neprodleně projednal se státním zástupcem vrchního státního zastupitelství případné použití agenta. Současně vrchní státní zastupitelství o tomto svém pokynu informuje s uvedením důvodů, pro které shledává použití agenta za nezbytné pro splnění účelu trestního řízení v uvedené věci.[160]

Policejní orgán je povinen předložit státnímu zástupci *záznam o výsledku činnosti agenta*. Tento záznam nemusí nutně být zakládán do vyšetřovacího, resp. trestního spisu, zvláště pokud činnost agenta nevedla ke zjištění žádných skutečností důležitých pro trestní řízení. Agent je oprávněn bez písemného povolení státního zástupce pořizovat zvukové, obrazové nebo jiné záznamy (srv. § 158e odst. 5).[161]

Toto povolení však agent potřebuje k provedení předstíraného převodu. Právě tato skutečnost byla kritizována zejména ze strany Policie ČR, která požadovala, aby i v případě předstíraného převodu nepotřeboval agent další povolení.[162] V této otázce nezastávám jasné stanovisko, ale domnívám se, že z praktického hlediska by vydávání tohoto povolení bylo

---

[159] Na tento problém upozornil J. Fenyk. Srv. Fenyk, J., Šanta, J. Právní úprava postavení agenta v trestním řízení v České a Slovenské republice. Trestní právo, 2007, č. 3, s. 8.

[160] Srv. čl. 12 odst. 4 POP č. 5/2001.

[161] Povolení ovšem potřebuje, pokud jde o sledování podle § 158d odst. 3, a to od příslušného soudce prvního stupně (§ 26 TrŘ). Budou se tak i zde vyžadovat dvě povolení od dvou rozdílných soudních orgánů. Tento postup pokládám za zbytečně zatěžující a složitý. V rámci určité koncentrace povolovací činnosti ze strany soudní moci by podle mého názoru stálo za úvahu v těchto případech svěřit pravomoc vydávat obě povolení příslušnému soudci vrchního soudu.

[162] Srv. např. Trojáček, J. Použití agenta – náměty k provedení změn právní úpravy. In Hundák, Š. (ed.) Použití operativně pátracích prostředků k získání důkazů pro trestní řízení. Praha: Policejní akademie ČR, 2004, s. 88.

vhodné delegovat na státního zástupce vrchního státního zastupitelství, který podává žádost na použití agenta. Oba typy operativně pátracích prostředků by pak měl v těchto případech na starosti jeden státní zástupce.

Zhotovené *záznamy* mohou sloužit v dalším trestním řízení jako *důkaz* (srv. § 158b odst. 3). S tím souvisí otázka, zda při činnosti agenta je třeba požadovat splnění podmínky sepsání protokolu, jako je tomu u sledování. Vzhledem k dikci tohoto ustanovení ve spojení s § 55 odst. 1 TrŘ je podle mého na místě učinit závěr, že protokol v těchto případech sepisován být nemusí. Záznam by měl být zpracován tak, aby nedošlo k vyzrazení skutečné totožnosti agenta.[163]

7.3 Beztrestnost agenta

Policista plnící úkoly jako agent, který se účastní na *zločinném spolčení* nebo zločinné spolčení podporuje, není pro trestný čin účasti na zločinném spolčení podle § 163a odst. 1 TrZ trestný, jestliže se takového činu dopustil s cílem odhalit pachatele trestné činnosti spáchané ve prospěch zločinného spolčení (§ 163a odst. 1, 2 TrZ). Beztrestným se nestává agent, který zločinné spolčení založil nebo zosnoval (§ 163c odst. 2 TrZ).[164] Zákon zde výslovně vymezuje případy, kdy se agent může zapojit do činnosti zločinného spolčení (§ 163a odst. 1 TrŘ) a může toto spolčení podporovat. Nesmí však spáchat třetí formu naplňující skutkovou podstatu účasti na zločinném spolčení a sice toto spolčení založit. Zosnování zločinného spolčení, ke kterému ze strany agenta také nesmí dojít (§ 163 odst. 3 TrZ), samotné ustanovení § 163a TrZ o účasti na zločinném spolčení nezmiňuje. Je zde proto potřeba vycházet z obecného ustanovení § 10 odst. 1 písm. a) TrZ, které také zosnování chápe jako formu organizátorství.

---

[163] Srv. Novotný, F., Růžička, M. a kol. Trestní kodexy. Trestní zákon, trestní řád a související předpisy (komentář). Praha: Eurounion, 2002, s. 922.

[164] Účast na činnosti zločinného spolčení nebo podpora zločinného spolčení s cílem odhalit pachatele trestné činnosti spáchané ve prospěch zločinného spolčení je tedy *důvodem vylučujícím protiprávnost*, jestliže se tohoto jednání dopustí policista agent. Tato úprava se v trestním řádu objevila v rámci novely č. 152/1995 Sb.

Výše zmíněná úprava beztrestnosti agenta je ze strany policejních orgánů i ze strany odborné veřejnosti oprávněně kritizována pro svoji nedostatečnost a kusost. Nezajišťuje totiž potřebnou ochranu policejního agenta před možnými důsledky jeho činnosti a také neumožňuje agentovi dostatečně efektivně pronikat do prostředí, kde je páchána závažná trestná činnost. Vyjdeme-li ze skutečnosti, že častým předpokladem pro efektivní působení agenta za účelem infiltrace do zločineckých skupin je vzbuzení důvěry u jejich členů (kteří mnohdy na poli zločinu působí dlouhodobě, vyznačují se velkou ostražitostí a také bezohledností), je často nutné z důvodu získání této důvěry dopustit se chování, při němž by se za normálních okolností dopouštěl trestného činu.[165]

Jak upozorňuje J. Fenyk, beztrestnost agenta by měla vyplývat ze samé povahy jeho činnosti, protože ta je součástí trestního řízení a je tedy, pokud probíhá v zákonem vymezených mantinelech, aprobována trestním řádem. Přesto s ohledem na citlivost problému, kterým použití agenta bezesporu je, J. Fenyk doporučuje, aby zákon obsahoval přesný výčet trestných činů, při jejichž spáchání by byl agent trestný, resp. beztrestný.[166]

O jistou dílčí změnu se v tomto směru již pokoušel návrh nového trestního zákoníku (sněmovní tisk č. 744), který v navrhovaném ust. § 343 odst. 2 uváděl taxativní výčet trestných činů, které by podléhaly beztrestnosti agenta, pokud se jich dopustil v rámci odhalování pachatelů trestné činnosti spáchané ve prospěch skupiny organizovaného zločinu.[167] V rámci připomínkového řízení byl tento návrh kritizován ze strany Policie ČR, zejména z důvodu, že do tohoto výčtu nebyly zahrnuty klasické majetkové trestné činy, které právě při pronikání do struktur

[165] Trojáček, J. Použití agenta – náměty k provedení změn právní úpravy. In Hundák, Š. (ed.) Použití operativně pátracích prostředků k získání důkazů pro trestní řízení. Praha: Policejní akademie ČR, 2004, s. 89-90.

[166] Fenyk, J., Šanta, J. Právní úprava postavení agenta v trestním řízení v České a Slovenské republice. Trestní právo, 2007, č. 3, s. 4-5.

[167] Návrh předpokládal nahrazení skutkové podstaty zločinného spolčení skutkovou podstatou „účast na skupině organizovaného zločinu“. Srv. ust. § 341 a násl. návrhu trestního zákoníku [citováno 20. února 2007]. Dostupný z: http://portal.justice.cz.

organizované trestné činnosti připadají v úvahu nejčastěji. Policie ČR požadovala namísto pozitivního výčtu těchto trestných činů zahrnout do tohoto ustanovení výčet negativní (podobně jako je tomu v úpravě slovenské),[168] což ovšem v připomínkovém řízení neprošlo. Zároveň byl kritizován fakt, že agent svoji činnost nesměřuje pouze vůči organizované skupině, a v těchto případech by tedy podle navrhované úpravy nebyl beztrestný, čímž by se nutně zúžil jeho operační prostor. Vlivem definitivního zamítnutí návrhu Poslaneckou sněmovnou na jaře 2006 zůstala však původní úprava zachována.[169]

Podle mého názoru by se další případná úprava beztrestnosti agenta měla více inspirovat právě úpravou slovenskou, a namísto pozitivního výčtu formulovat toto ustanovení na základě obecného ustanovení o beztrestnosti agenta v případě, že daný čin spáchal v donucení ze strany pachatele trestné činnosti nebo v obavě o zdraví a život sebe nebo osob blízkých (srv. § 30 odst. 1 slov. trest. řádu). Toto obecné ustanovení by pak dále korigoval negativní výčet, který by přesně stanovil, které trestné činy již beztrestnosti nepodléhají (srv. § 30 odst. 2 slov. trest. řádu).

7.4 Agent jako utajený svědek v trestním řízení

Nejvyšší soud ČR ve svém rozsudku ze dne 3. 5. 2000, sp. zn. 9 Tz 85/2000 k této otázce mj. uvedl, že splnění všech zákonných podmínek podle § 55 odst. 2 TrŘ pro utajení podoby svědka a jeho osobních údajů platí i pro policistu, který při odhalování úmyslných trestných činů a zjišťování jejich pachatelů vystupoval jako agent či použil jiné operativně pátrací prostředky (tehdy ještě upravené zákonem o policii).[170]

Potřeba utajení agenta jako svědka může vycházet jednak z potřeby využití agenta v dalších operacích (případech) a také z potřeby zabránit

[168] Srv. § 30 zákona č. 300/2005 Z. z., trestný zákon, v platnom znení.

[169] Podrobněji k důvodům a okolnostem zamítnutí návrhu trestního zákoníku např. Fenyk, J. Návrh trestního zákona České republiky, příčiny a důsledky jeho nepřijetí (Odlišný vývoj a osud projektů trestních zákoníků od vzniku samostatného Československa). Trestní právo, 2006, č. 6, s. 4-17 nebo Cihlářová, I. Nepřijetí trestního zákoníku. Rozhovor s doc. Pavlem Šámalem a doc. Jiřím Jelínkem. Bulletin advokacie, 2006, č. 7-8, s. 4-9.

[170] Srv. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. 5. 2000, sp. zn. 9 Tz 85/2000.

případným odvetným krokům ze strany pachatele či jiných osob vůči jeho osobě. Je nutné případ od případu zvažovat jak hledisko nutnosti účinného boje proti zločinu, ochranu osobní bezpečnosti policisty v roli agenta, tak i požadavky spravedlivého procesu a práva na obhajobu.[171]

Samotná potřeba dalšího operativního využití agenta však utajení jeho totožnosti ospravedlnit nemůže. K této otázce se několikrát vyjádřil Evropský soud pro lidská práva, který celkem konstantně vychází ve své judikatuře z principu, že připuštění anonymního svědectví vždy oslabuje práva obhajoby a požaduje proto pro ni jisté kompenzace a záruky.[172] V rozhodnutí ve věci *Lüdi proti Švýcarsku* z roku 1992 tento soud uvedl, že *„ani zájem na uchování anonymity utajeného agenta daný potřebou zachování podmínek pro to, aby mohl nadále vnikat do dealerských kruhů, a potřebou chránit identitu policejních informátorů, neospravedlňuje porušení práva na obhajobu a práva na spravedlivý proces"*.[173]

Můžeme proto konstatovat, že utajení totožnosti a podoby policistů jako svědků není vždy automatickým postupem soudu, ale soud k němu sahá v odůvodněných případech řádově intenzivnějších hrozeb ublížením na zdraví, smrtí nebo jiných forem vydírání nebo odvety ze strany obviněných nebo osob s nimi spojených vůči příslušnému policistovi. Obviněnému by měla být totiž v trestním řízení zásadně dána možnost ověřit, zda policista jednal v souladu se svým pověřením a nepřekročil své pravomoci. Proto obviněnému nelze bránit v tom, aby se dozvěděl, na základě jakých pokynů policista jednal a co bylo jeho úkolem.[174]

Český právní řád neumožňuje nahrazení výpovědí policejních agentů (popř. informátorů) svědectvím jejich řídícího policejního důstojníka, které připouští některé zahraniční právní úpravy. Utajit skutečnou

---

[171] Fenyk, J., Šanta, J. Právní úprava postavení agenta v trestním řízení v České a Slovenské republice. Trestní právo, 2007, č. 3, s. 5.

[172] Repík, B. Lidská práva a závažné formy kriminality. Trestněprávní revue, 2006, č. 10, s. 290.

[173] Rozsudek Evropského soudu ve věci *Lüdi proti Švýcarsku* ze dne 26. 5. 1992 [citováno 14. března 2006]. Dostupný z: http://cmiskp.echr.coe.int.

[174] Srv. Sotolář, A., Púry, F. K možnostem a limitům využití institutu utajených svědků. Trestněprávní revue, 2003, č. 2. [citováno 14. března 2006]. Dostupný z: Práv. informač. systém LexData.

totožnost těchto osob je za těchto okolností možné pouze za splnění obecných předpokladů stanovených v § 55 odst. 2 TrŘ a v § 209 odst. 1 TrŘ, tedy nasvědčují-li zjištěné skutečnosti tomu, že jim nebo osobám jim blízkým v souvislosti s podáním svědectví hrozí újma na zdraví nebo jiné vážné nebezpečí porušení jejich základních práv a nelze-li jejich ochranu zajistit jiným způsobem.[175]

Co se týká praktické realizace procesu utajování svědků u nás, M. Růžička upozorňuje na časté technické problémy spojené s faktickým prováděním výslechu utajeného svědka v řízení před soudem, v jejichž důsledku často hrozí prozrazení jeho totožnosti. V tomto směru by bylo vhodné zkvalitnit a sjednotit jak technické vybavení, tak metodiku a přípravu soudců z hlediska zajištění postupu dle § 55 odst. 2 TrŘ.[176] Z hlediska taktického postupu se může jako problém jevit i fakt, že v případě provádění výslechu svědků jsou o výslechu konkrétního svědka informováni obhájci obviněných, a tedy zanedbá-li policejní orgán taktický postup při provádění vyšetřování a až při výslechu za účasti obhájce svědek začne požadovat svou ochranu podle § 55 odst. 2 TrŘ, lze mu ji sice až do rozhodnutí státního zástupce ve smyslu § 101a TrŘ. poskytnout, ale fakticky je už dosažení účelu utajení svědka zmařeno. Uvedenou situaci by mělo řešit nově navrhované ustanovení trestního řádu, které by stanovilo povinnost vyslýchat policistu vystupujícího v režimu agenta zásadně jako utajeného svědka. Předešlo by se tím možnému odhalení totožnosti agenta vlivem nesprávného postupu soudu

---

[175] K této problematice se ve svém nedávném nálezu vyjádřil také Ústavní soud ČR, když poznamenal, že v případě takovéto ochrany svědka nelze vyjít toliko z jeho přesvědčení o tom, že mu hrozí ze strany obviněného újma na právech, nýbrž je na orgánech činných v trestním řízení a zejména obecných soudech, aby případné omezení práv obhajoby ve prospěch utajení svědka podrobily *testu proporcionality*. Je navíc třeba důvody legitimující použití výpovědi policisty jako utajeného svědka a tedy konečně i samotnou otázku přiměřenosti vztahu mezi tímto důvodem a omezením práv obhajoby posuzovat velmi obezřetně tam, kde vyslýchaní utajení svědci se jako policisté v určité formě účastnili na průběhu skutkového děje. Srv. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 27. 6. 2006, sp. zn. III. ÚS 291/03.

[176] Srv. Růžička, M. K některým otázkám postupu policie a státního zástupce v souvislosti s využíváním operativně pátracích prostředků a tzv. skrytou reakcí policie na již páchanou trestnou činnost, možnosti ustavení specializovaných justičních orgánů pro stíhání korupce. [citováno 4. března 2007]. Dostupný z: www.mvcr.cz.

podle § 55 a násl. TrŘ.[177] Osobně bych s tímto návrhem souhlasil a to zejména z důvodu, že policisté v režimu agenta jsou nasazování na odhalování a prověřování těch nejzávažnějších trestných činů, kde je hrozba odvety ze strany jejich pachatelů často velmi reálná.

Dalším důležitým aspektem práva na spravedlivý proces, který je třeba respektovat i ve vztahu k svědectví utajených osob (včetně policistů), je to, že uznání viny obviněného nesmí být založeno výlučně nebo v rozhodující míře na výpovědích utajených svědků (např. rozhodnutí ze dne 23. 4. 1997 ve věci *Van Mechelen a spol. proti Nizozemí* nebo z poslední doby ve vztahu k ČR viz rozsudek ze dne 28. února 2006 ve věci *Krasniki proti České republice*).[178]

Řadu otázek v souvislosti činností agenta i policejního orgánu vykonávajícího předstíraný převod vyvolává problematika tzv. policejní provokace, které bych se rád věnoval v následující části této práce.

---

[177] Tuto změnu úpravu právní úpravy požadují např. obě vrchní státní zastupitelství a podobně se vyslovil také J. Trojáček, který navrhuje v § 55 TrŘ za odstavec 5 vložit odstavec 6, který by zněl: *„(6) Podle odstavce 2 se postupuje vždy, je-li svědkem agent (§ 158e).“* Srv. Trojáček, J. Použití agenta – náměty k provedení změn právní úpravy. In Hundák, Š. (ed.) Použití operativně pátracích prostředků k získání důkazů pro trestní řízení. Praha: Policejní akademie ČR, 2004, s. 93.

[178] I když zde nejde v případě anonymních svědků o agenty, zásady zde vyslovené jsou obdobné. K případu Krasniki proti České republice podrobněji viz Kmec, J. K problematice používání výpovědí anonymních svědků v trestním řízení. Justiční aktuality, 2006, č. 3, s. 15-17.

8 Problematika tzv. policejní provokace

V souvislosti s instituty předstíraného převodu a použití agenta se velmi často pojí problematika tzv. policejní provokace. Při zkoumání této otázky vystupují do popředí dva zájmy. Na jedné straně to je zájem společnosti na potrestání pachatelů závažné, vysoce kvalifikované trestné činnosti, a na straně druhé zájem na zachování samotné podstaty právního a demokratického státu, spočívající v důsledném respektování ústavněprávních i podústavních právních norem. Jinými slovy jde zde často o snahu nadřadit účelnost používaných vyšetřovacích metod zásadě na spravedlivý proces.[179]

Příslušné orgány se při realizaci operativně pátracích prostředků často svým jednáním mohou stát součástí skutkového děje páchané trestné činnosti a někdy je v praxi těžké odlišit, nakolik je tato participace na skutkovém ději legální (tehdy hovoříme o *skryté reakci policie na již páchanou trestnou činnost*) a kdy jde již o chování nedovolené, překračující tyto meze, nazývané *policejní provokací*. Uvedená problematika vyvolává již několik let velkou pozornost odborné i laické veřejnosti a tak není divu, že patří vůbec k nejdiskutovanějším otázkám vztahujícím se k použití operativně pátracích prostředků. Zde je nutné zmínit také relativně početnou judikaturu k této otázce, a to jak Evropského soudu pro lidská práva[180] tak i soudů vnitrostátních, zejména Ústavního a Nejvyššího soudu. V rámci této kapitoly není možné rozebrat všechny možné aspekty spojené s otázkou policejní provokace, zaměřím se proto pouze na postižení hlavních znaků, odlišujících nedovolenou policejní provokaci od zákonem aprobovaného postupu, označovaného jako skrytá reakce policie na páchanou trestnou činnost a na některé otázky s tím spojené.

---

[179] Sotolář, A., Púry, F., Woratschová, V. Posuzování policejní provokace. Trestněprávní revue, 2002, č. 11, s. 313.

[180] Zejména viz rozsudky Teixeira de Castro proti Portugalsku ze dne 9. 6. 1998; Lüdi proti Švýcarsku ze dne 26. 5. 1992 a Van Mechelen a ostatní proti Nizozemí ze dne 23. 4. 1997. Všechny dostupné z: http://cmiskp.echr.coe.int.

Povinností policejního orgánu je působit směrem k předcházení a zamezování trestné činnosti, provádět opatření k jejímu odhalení a objasnění a nikoli k jejímu vyprovokování.[181]

Policejní provokace není nikde vymezena zákonem a k jejímu chápání a vymezování přispívají ponejvíce soudní orgány svými rozhodnutími a také odborná veřejnost. Jako první u nás se k ní rámcově vyslovil Ústavní soud ve svém nálezu sp. zn. II. ÚS 597/1999, kde mj. uvedl, že je nepřípustným porušením čl. 39 Listiny základních práv a svobod a čl. 7 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a svobod, pakliže jednání státu (v dané věci Policie ČR) se stává součástí skutkového děje, celé posloupnosti úkonů, z nichž se trestní jednání skládá. Jinými slovy nepřípustný je takový zásah státu do skutkového děje, jenž ve své komplexnosti tvoří trestný čin, resp. takový podíl státu na jednání osoby, jehož důsledkem je trestní kvalifikace tohoto jednání. Jediný možný akceptovatelný průlom do tohoto principu pak Ústavní soud spatřuje v odůvodněném účelu ochrany před závažnými formami kriminality při splnění procesních garancí před zneužitím institutu skrytého agenta za současného vymezení hranic jeho beztrestnosti.[182]

Z tohoto rámcového vymezení vycházejí při pokusu o definici policejní provokace také různí autoři. Za nejzdařilejší se z mého pohledu zdají definice J. Chmelíka a V. Kratochvíla. J. Chmelík definuje provokaci jako *„záměrné, aktivní podněcování nebo navádění či jiné iniciování spáchané trestné činnosti druhé osoby, která by jinak protiprávně nejednala.“*[183] V. Kratochvíl pak jako *„zpravidla utajený postup policie,*

[181] Srv. Hundák, Š. Právní úprava operativně pátracích prostředků a podmínek pro jejich použití v trestním řízení a jejich použití „contra legem“. In Hundák, Š. (ed.) Použití operativně pátracích prostředků k získání důkazů pro trestní řízení. Praha: Policejní akademie ČR, 2004, s. 36-37.

[182] Nález Ústavního soudu ze dne 22. 6. 2000, sp. zn. III. ÚS 597/99, podobně i nález ÚS ze dne 25. 6. 2003, sp. zn. II. ÚS 710/01 nebo usnesení Ústavního soudu ze dne 17. 7. 2002, sp. zn. II. ÚS 143/02, kde Ústavní soud mj. konstatoval, že o policejní provokaci může jít toliko v případě, kdy neexistuje žádné podezření, že určitá osoba páchá či hodlá spáchat trestný čin a policie záměrně vyvolá rozhodnutí konkrétní osoby trestný čin spáchat a pro to vytvoří předpoklady.

[183] Chmelík, J. a kol. Zločin bez hranic. Vyšetřování terorismu a organizovaného zločinu. Praha: Linde, 2004, s. 96.

jehož důsledkem je čin (skutek) spáchaný jinou osobou, jenž se stal předmětem jejího následného trestního stíhání.“[184]

Z uvedeného vyplývá, že pokud agent (a také policejní orgán provádějící předstíraný převod nebo informátor) se v rámci své činnosti aktivně podílí na utváření skutkového děje tak, aby inicioval nebo usměrňoval do té doby neexistující vůli, to znamená úmysl pachatelů trestný čin spáchat, dopouští se nedovolené policejní provokace. Platí, že účast agenta na vývoji skutkového děje nesmí aktivně ovlivňovat volní složku jednání těchto osob tím způsobem, aby úmysl spáchat trestný čin u nich teprve vyvolala.[185]

Tato provokace pak má důsledky pro trestnost samotného policejního orgánu[186] i osoby, vůči níž směřuje. Na rozdíl od některých jiných zemí,[187] je u nás jak ze strany soudů, tak i ze strany odborné veřejnosti, obecně

---

[184] V. Kratochvíl navíc neomezuje provokaci pouze na vyvolání dokonaného trestného činu, ale správně zde zahrnuje též vyvolání jeho pokusu, či přípravy (pokud je u daného trestného činu trestná). Srv. Kratochvíl, V. Policejní provokace "trestného činu" z pohledu právního a ústavněprávního. Trestní právo, 2001, č. 10, s. 3-4.

[185] Srv. Růžička, M. K některým otázkám postupu policie a státního zástupce v souvislosti s tzv. skrytou reakcí policie na již spáchanou trestnou činnost aneb úvod k otázce, co je a co není policejní provokací. Státní zastupitelství, 2004, č. 10, s. 8.

[186] Přehled názorů na trestnost agenta provokatéra od nejstaršího období viz např. Hulínský, P. K zásadám užití agenta provokatéra jako prostředků v boji proti korupci (diskuse). Trestní právo, 2007, č. 1, s. 5-7.

[187] Např. v Německu je zastáváno spíše stanovisko o beztrestnosti agenta provokatéra. Jeho trestnost je předpokládána spíše jako výjimka, např. tehdy, způsobí-li jím svedený pachatel nenávratné následky, např. smrt třetí osoby. Podobně je tomu ve Francii, kde konstantní judikatura kasačního soudu nepokládá zásadně policejní provokaci za důvod beztrestnosti svedeného pachatele. Tímto nepřímo francouzská judikatura připouští použití agenta provokatéra, pouze stanoví pro jeho činnost některé omezující podmínky, např. zásadu, že provokace nesmí být pro spáchání činu určující. Využití agenta provokatéra je značně rozšířeno v policejní praxi v USA. Jako jisté omezení používání této metody Nejvyšší soud USA vypracoval právní princip *„defense of entrapment“*, podle něhož je důvodem ke zproštění obžaloby, pokud obžalovaný úspěšně prokáže, že ho agent provokatér svedl ke spáchání činu nepřípustným způsobem. Námitka svedení je úspěšná tehdy, jestliže obžalovaný spáchal čin, který byl od počátku vymyšlen a plánován agentem a který by pachatel nespáchal, nebýt lsti, přemlouvání nebo podpory ze strany agenta. Ani v těchto zemích však nejde o čistou provokaci, kde agent svádí osobu, která nemá žádné predispozice ani úmysl daný trestný čin spáchat, ale vždy jde o osobu, která má jisté sklony k páchání trestné činnosti. Srv. Růžička, M. K některým otázkám postupu policie a státního zástupce v souvislosti s tzv. skrytou reakcí policie na již spáchanou trestnou činnost aneb úvod k otázce, co je a co není policejní provokací. Státní zastupitelství, 2004, č. 10 – 11, s. 12. Podrobněji k severoamerické úpravě institutu agenta provokatéra viz Fenyk, J. K operativním metodám odhalování korupce. Trestní právo, 2003, č. 2, s. 2-9.

přijímán závěr, že agent provokatér je za své jednání trestný podle obecných zásad.[188] Jak pregnantně uvádí V. Kratochvíl, v takovém případě se policejní orgán stává zpravidla nepřímým pachatelem buď dokonaného trestného činu, nebo jeho pokusu, či přípravy (pokud je u daného trestného činu trestná), jehož se osoba policejně vyprovokovaná dopustila zpravidla jakožto činu jinak trestného, a zároveň se dopouští trestného činu zneužívání pravomoci veřejného činitele.[189] Jak doplňuje J. Fenyk, pokud jde o agenta, který směřuje svou činností k odhalení pachatele trestné činnosti spáchané ve prospěch zločinného spolčení (§ 43 TrZ), zákon výslovně upravuje způsoby jednání, kterými se agent může účastnit tohoto trestného činu. Ani zde však nesmí působit jako agent provokatér. Pokud by si tak počínal, byl by trestný podle příslušných ustanovení o účastenství, zejména o návodu podle § 10 odst. 1 písm. b) TrZ.[190]

Osoba, která byla vyprovokována ke spáchání trestného činu je pak beztrestná, a to v té fázi trestné činnosti, které se dopustila vlivem provokace, neboť podle V. Cimra stát v důsledku vlastní protiústavní provokace ztrácí podle ústavních principů, které sám stanovil, oprávnění trestat pachatele takto vyprovokovaného trestného činu.[191] Za tu část jednání, které se uskutečnilo jen díky policejní aktivitě a jehož spáchání pachatel neměl v úmyslu a dopustil se jej výlučně z podnětu policie, nelze pachatele trestně postihnout. Jinak je třeba postupovat v případě, že jednání pachatele směřuje k dosažení určitého záměru, který by ovšem nebyl dosažitelný bez přispění policie. Nepůjde zde bezpodmínečně o beztrestné jednání pachatele, nýbrž se bude posuzovat z hlediska

---

188 Např. viz Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 6. 8. 2002, sp. zn. 7 To 266/2002 nebo Solnař, V. – Fenyk, J. – Císařová, D.: Základy trestní odpovědnosti. 2. vyd., Orac Praha, 2003, s. 383-388.

189 Srv. Kratochvíl, V. Policejní provokace "trestného činu" z pohledu právního a ústavněprávního. Trestní právo, 2001, č. 10, s. 3-4.

190 Fenyk, J., Šanta, J. Právní úprava postavení agenta v trestním řízení v České a Slovenské republice. Trestní právo, 2007, č. 3, s. 4.

191 Srv. Cimr, V. K zákonnosti provokace trestného činu policejními orgány. Trestní právo, 2001, č. 2, s. 14.

subjektivní stránky jednání pachatele podle obecných zásad o skutkovém omylu, čili pachatel bude trestný za pokus nebo přípravu trestného činu.[192]

Pro určení toho, zda lze určitou aktivitu policie považovat za nepřípustnou provokaci trestné činnosti, je zásadní posouzení otázky, co vedlo osobu, která se následně dopustila trestněprávně postižitelného činu (či jeho přípravy nebo pokusu), k jeho spáchání. Zda se rozhodla sama nebo zda k jejímu rozhodnutí přispěla skrytá aktivita policie. Tedy zda ve chvíli, kdy se s takovou osobou dostal do kontaktu policista (agent), již měla záměr dopustit se určitého konkrétního jednání, naplňující znaky trestného činu. Nepřípustný bude také postup, kdy agent aktivně vytváří podmínky pro to, aby jím vytipovaná osoba uskutečnila svůj úmysl trestný čin spáchat, pokud aktivitě agenta nepředcházelo její jednání, jímž tento úmysl demonstrovala.[193]

Otázka vyprovokování trestného činu může být i dovolacím důvodem k Nejvyššímu soudu: *„…otázka, zda účast Policie na posuzovaném skutkovém ději byla podle zákona přípustná či nikoli, může naplnit dovolací důvod, protože od jejího vyřešení je závislá trestnost skutku…“*[194]

Od případů policejní provokace je nutné odlišovat situace, kdy agent vstupuje (infiltruje se) do skutkového děje až po započetí páchání trestné činnosti, kterou monitoruje a pouze reaguje na jednání pachatele, které je tento pachatel schopen spáchat nezávisle a bez zvláštního přispění z jeho strany, a který projevil úmysl ho spáchat a tento úmysl již začal naplňovat.[195] V tomto případě nejde o policejní provokaci, ale o dovolenou

[192] Skutkový omyl pozitivní, o který zde půjde nejčastěji, vzniká tehdy, když pachatel podnikl jednání v úmyslu spáchat trestný čin v představě, že existují všechny skutkové okolnosti naplňující znaky skutkové podstaty, ale ve skutečnosti některý znak není dán (např. že osoba agenta je ve skutečnosti nájemný vrah). V těchto případech je odůvodněna odpovědnost pachatele za pokus nebo přípravu za podmínek uvedených v ustanoveních § 8 a § 7 TrZ, pokud je dána společenská nebezpečnost ve smyslu těchto ustanovení a § 3 odst. 2 a 4 TrZ, případně i § 88 odst. 1 TrZ. K dalším možnostem omylu na straně pachatele viz např. Sotolář, A. – Púry, F.: Skrytá reakce policie na již páchanou trestnou činnost. Trestněprávní revue, 2003, č. 1, s. 6 an.

[193] K tomu viz Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 5. 2000, sp. zn. 9 Tz 85/2000.

[194] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 7. 2003, sp. zn. 5 Tdo 680/2003.

[195] I k tomuto se vyjádřil citovaný nález ÚS ze dne 22. 6. 2000, sp. zn. III. ÚS 597/99, když mj. uvedl, že použití agenta i předstíraného převodu musí předcházet nabídka nebo poptávka ze strany podezřelého a policie vždy musí použitím těchto prostředků reagovat na situaci, kdy podezřelá osoba je již odhodlána spáchat trestný čin.

skrytou reakci policie na již páchanou trestnou činnost,[196] která však musí splňovat shora uvedené podmínky.

Tento postup několikrát připustil ve svých rozhodnutích také Evropský soud pro lidská práva, s tím ale, že aby mohlo být ze strany policie takto postupováno, musí být splněny příslušné zákonné podmínky, zejména prokázání skutečnosti, že určitá osoba byla připravena trestný čin spáchat již před vstupem policie do kontaktu s ní. Dále tento soud uvedl, že právní úprava použitelnosti operativně pátracích prostředků je v zásadě věcí národních právních úprav, je však nutné, aby jejich použití bylo podmíněno kontrolou nezávislého orgánu soudního typu. Zásadně ESLP vyloučil použití těchto prostředků k iniciaci trestněprávně postižitelného jednání.[197] Mimoto zřetelně rozlišuje činnost tajného agenta *(agent infiltré, undecover agent)* od činnosti agenta provokatéra *(agent provocateur)*, která na rozdíl od té první je v rozporu s čl. 6 odst. 1 Úmluvy.[198]

V našem prostředí se k skryté reakci policie vyjádřil např. Nejvyšší soud (v usnesení ze dne 11. 2. 2004, sp. zn. 5 Tdo 1366/2003), když uvedl, že za policejní provokaci nelze považovat všechny případy, kdy jednání státu (policie) se stává součástí skutkového děje, tedy úkonů, z nichž se trestní jednání skládá[199] nebo také Vrchní soud v Praze (v rozsudku ze dne

---

[196] Viz Sotolář, A., Púry, F. Skrytá reakce policie na již páchanou trestnou činnost. Trestněprávní revue, 2003, č. 1, s. 6 – 13.

[197] Viz zejména rozhodnutí ESLP Teixeira de Castro proti Portugalsku ze dne 9. 6. 1998.

[198] Repík, B. Lidská práva a závažné formy kriminality. Trestněprávní revue, 2006, č. 10, s. 290; nebo Týž. Repík, B. Policejní provokace a utajení některých důkazů. Právní fórum, 2005, č. 3, příloha, s. 20.

[199] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 2. 2004, sp. zn. 5 Tdo 1366/2003. Podobně se nejvyšší soud vyjádřil např. v rozhodnutí sp. zn. 6 Tdo 458/2004: *„Nejvyšší soud si je vědom nálezu Ústavního soudu ze dne 22. 6. 2000, sp. zn. III. ÚS 597/1999, avšak podle názoru Nejvyššího soudu není však možné aplikovat výrok tohoto nálezu na všechny případy, kdy jednání státu se stává součástí skutkového děje, jelikož při striktním výkladu citované části nálezu, by totiž nemohly být v praxi aplikovány legitimní postupy upravené trestním řádem, jako je např. použití agenta (§ 158e TrŘ), či předstíraný převod (§ 158c TrŘ)"* nebo v usnesení ze dne 24. 8. 2005, sp. zn. 5 Tdo 1005/2005, kde uvedl, že *„za nepřípustné vyprovokování trestného činu Policií České republiky nelze považovat situaci, jestliže příslušná policejní složka jen reaguje na již učiněnou a zjištěnou nabídku pachatele, že zájemcům opatří a prodá drogy, a koupí-li policie od něj prostřednictvím utajeného svědka množství drogy, které pachatel nabízí."* V rozhodnutí ze dne 3. 5. 2000 se Nejvyšší soud zaobíral otázkou, zda má samotný fakt skryté reakce policie na páchanou trestnou činnost vliv na kvalifikaci trestného činu. Došel k názoru, že pokud se pachatel dopustí jednání, které naplňuje všechny znaky úmyslného trestného činu, a neexistují

19. 1. 2006, sp. zn. 2 To 139/2005), který uvedl, že policie v případech závažných trestných činů může, a v zájmu jejich odhalení i musí, zákonným způsobem do vývojových stádií trestného činu vstupovat, nesmí jej však provokovat, tedy iniciovat trestnou činnost, která by bez ní spáchána nebyla. K odvolatelově námitce, že policie je povinna páchání každého trestného činu zabránit vždy v jeho počátečním stádiu, uvedl Vrchní soud, že uvedený postup by činil zákonné operativně pátrací prostředky v podstatě zbytečné a vedl by k ochromení činnosti policie při plnění jejích úkolů v procesu odhalování závažných trestných činů a zjišťování jejich pachatelů.[200]

V souvislosti s použitím agenta se vyslovil podobným způsobem také Ústavní soud, a to ve svém usnesení ze dne 16. 8. 2006, které názorně ilustruje jeho pohled na otázku hranice policejní provokace a dovolené reakce policie na již páchanou trestnou činnost.[201]

Můžeme uzavřít, že v rámci naší právní úpravy je připuštěno pouze pojetí agenta kontrolora, který monitoruje činnost pachatelů trestné činnosti a maximálně skrytě vstupuje do již započaté trestné činnosti, aniž

žádné okolnosti, které by trestnost dokonání tohoto trestného činu vylučovaly, nemůže být takové jednání posouzeno jako příprava, popř. pokus trestného činu jen proto, že od tohoto vývojového stadia trestného činu bylo jeho jednání pod kontrolou policie. K uvedenému může však soud přihlédnout pouze při hodnocení materiální stránky tohoto trestného činu.- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. 5. 2000, sp. zn. 9 Tz 85/2000.

[200] Srv. rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 19. 1. 2006, sp. zn. 2 To 139/2005.

[201] Toto usnesení reaguje na ústavní stížnost stěžovatelky proti rozsudkům obecných soudů, kterými byla odsouzena k trestu odnětí svobody v délce trvání deseti let za přípravu trestného činu vraždy podle § 7 odst. 1 k § 219 odst. 1 TrZ. Stěžovatelka namítala, že k tomuto trestnému činu byla vyprovokována Policií ČR, konkrétně osobou vystupující v režimu agenta (§ 158e TrŘ). Ústavní soud tuto stížnost odmítl jako zjevně neopodstatněnou a k problematice údajné provokace mj. uvedl: *„…prvotní impuls k usmrcení jejího manžela vzešel od stěžovatelky a byla to právě ona, kdo kontaktoval oba policejní agenty se záměrem odstranit jejího manžela. …Takto popsané jednání stěžovatelky lze označit jako jednání aktivní, opakované a trvající delší dobu… Ačkoli konání pracovníka Policie ČR vystupujícího v režimu agenta (§ 158e trestního řádu) tvořilo v daném případě jeden z dílčích elementů celkového průběhu událostí, nelze jej pokládat za určující či podstatný prvek přípravy trestného činu, které se stěžovatelka dopustila. Jednání policie směřovalo výhradně k získání informací důležitých k odhalení a objasnění stěžovatelkou připravovaného trestného činu a záměr stěžovatelky neiniciovalo, neboť policejní aktivita byla pouze reakcí na její konání…“*. - Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 16. 8. 2006, sp. zn. IV. ÚS 566/05. Podobně např. Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 27. 9. 2005, sp. zn. I. ÚS 610/03.

by ji vyvolal, a nikoli pojetí agenta provokatéra, který by páchání trestné činnosti přímo inicioval.[202]

Z tohoto pohledu je zajímavé na závěr této kapitoly zmínit úpravu slovenskou, která v oprávněních svěřených agentovi postoupila poněkud dále, řekněme až na samou hranici přípustnosti, podle některých názorů až za ni.[203]

V rámci nového slovenského trestního řádu (zákon č. 301/2005 Z. z., v platnom znení) je institut agenta upraven zejména v ustanovení § 10 odst. 19 a ust. § 117.[204] Z hlediska problematiky provokace je nejzajímavější ust. § 117 odst. 2, podle kterého agent nesmí při své činnosti iniciativně navádět ke spáchání trestného činu; to neplatí pokud jde o korupci veřejného činitele nebo zahraničního veřejného činitele a zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že pachatel by spáchal takový čin i tehdy, pokud by příkaz na vydání agenta nebyl vydaný.[205] Z předmětného ustanovení tedy vyplývá, že agent v zásadě nesmí vystupovat jako návodce

---

[202] I když se občas hlasy po jeho zavedení zejména na poli potírání korupce ozývají. Viz např. Vidrna, J., Náchodský, Z. Pracovník justice v ohrožení. Praha: Ministerstvo vnitra, 2001, s. 22. Není zatím jasné, jakou podobu bude mít tzv. protikorupční agent, jehož zavedení (vedle zvl. justičních orgánů) požaduje vláda jako jednu z priorit v boji proti korupci, pravděpodobně však půjde o inspiraci slovenskou úpravou. V dokumentu „Strategie vlády v boji proti korupci na období let 2006 až 2011" (příloha k usnesení vlády ze dne 25. října 2006 č. 1199) uložila vláda příslušným ministerstvům, aby do 31. března 2007 vytvořily návrh změn zákonné úpravy umožňující využití institutu tzv. protikorupčního agenta. Viz Strategie vlády v boji proti korupci na období let 2006 až 2011 (příloha k usnesení vlády ze dne 25. října 2006 č. 1199). Dostupné z: http://www.vlada.cz. K problematice protikorupčního agenta se v poslední době vyjadřuje např. P. Hulínský, který s uvedeným konceptem nesouhlasí a přiklání se spíše k tomu, aby v boji proti korupci byl využíván institut předstíraného převodu spolu se zvláštními finančními prostředky. Srv. Hulínský, P. K zásadám užití agenta provokatéra jako prostředků v boji proti korupci (diskuse). Trestní právo, 2007, č. 1, s. 9.

[203] Jako protiústavní hodnotí slovenskou úpravu agenta provokatéra např. P. Príbelský. Srv. Príbelský, P. Policajná provokácia v Slovenskej republike. Trestní právo, 2004, č. 2, s. 18; nebo Ivor, J. Agent provokatér v trestnom konaní. Státní zastupitelství, 2004, č. 10 – 11, s. 27.

[204] V ust. § 30 slovenského trestního zákona (z. č. 300/2005 Z. z., v platnom zneni) je pak upravena beztrestnost agenta.

[205] *„Konanie agenta musí byť v súlade s účelom tohto zákona a musí byť úmerné protiprávnosti konania, na odhaľovaní, zisťovaní alebo usvedčovaní ktorého sa zúčastňuje. Agent nesmie iniciatívne navádzať na spáchanie trestného činu; to neplatí, ak ide o korupciu verejného činiteľa alebo zahraničného verejného činiteľa a zistené skutočnosti nasvedčujú, že páchateľ by spáchal taký trestný čin aj vtedy, ak by príkaz na použitie agenta nebol vydaný."* Ust. § 117 odst. 2 zákona č. 301/2005 Z. z. (trestný poriadok), v platnom znení.

ke trestnému činu. Použít agenta jako provokatéra je však možné při vybraných trestných činech, které slovenský zákonodárce považoval za tak závažné a jejich potírání tak potřebné, že umožnil agentovi při jejich odhalování vystupovat tímto způsobem. Předmětné ustanovení obsahuje důležitou korekci, a sice, že takto může agent postupovat jen za podmínky, pokud by pachatel spáchal tento trestný čin i bez jeho ingerence. Zákonodárce tím sice připustil určitou nevyhnutelnou míru iniciativy agenta, ale pouze za situace, že veřejný činitel je už rozhodnutý uvedený trestný čin spáchat a součástí důkazního materiálu obsáhnutého v trestním spisu jsou skutečnosti nasvědčujícímu tomuto zjištění.[206] Podle J. Šanty tak musí jít o situaci, kdy veřejným činitelem byl od určité osoby úplatek již vícekrát požadován a tento úplatek je jím žádán opětovně, o čemž svědek, budoucí agent, procesně vypovídá. Tedy v situaci, kdy zjištěné skutečnosti nasvědčují existujícímu rozhodnutí veřejného činitele spáchat korupční trestný čin, které vzniklo na základě jeho svobodné vůle, může agent provokatér reagující na toto rozhodnutí na další jednání pachatele navázat, zejména pokud jde o místo, čas, způsob odevzdání a přijetí úplatku a jeho formu.[207]

V tomto smyslu se slovenská úprava nejeví tak kontroverzně, jak je vnímána některými autory. Podle mého názoru také s ohledem na uvedené nelze označit toto jednání agenta za čistou policejní provokaci neboť agent nesmí navádět k uvedeným trestným činům osobu, u níž důvodné skutečnosti nenasvědčují tomu, že je připravena k jejich spáchání, nýbrž zde musí být okolnosti, nasvědčující tomu, že by spáchala uvedený čin i bez jeho přispění.

---

[206] Srv. Fenyk, J., Šanta, J. Právní úprava postavení agenta v trestním řízení v České a Slovenské republice. Trestní právo, 2007, č. 3, s. 9.

[207] J. Šanta v citovaném článku uvádí, že nad rámec dovoleného postupu agenta by byl případ, kdy by bylo zjištěno, že veřejný činitel úplatek sice už v minulosti žádal nebo přijal, a agent by při provokaci vycházel pouze z této jeho „špatné“ minulosti a záměrně mu úplatek znovu nabídl, aby ho přiměl ke spáchání trestného činu. Srv. tamtéž, s. 9.

Z tohoto důvodu se zároveň domnívám, že v rámci boje proti korupci, která je i u nás stále vnímána jako palčivý problém,[208] by bylo možná vhodné se slovenskou úpravou inspirovat a případně, za současného vymezení jasných zákonných podmínek, podobný postup zakotvit také do našeho právního řádu.[209] Jsem si ale vědom svých poněkud omezených znalostí týkajících se tohoto komplikovaného problému, takže tento můj názor nemusí být správný. Jak jsem již uvedl výše, současný vládní program boje proti korupci s institutem speciálního protikorupčního agenta počítá. Nad jeho podobou lze očekávat bouřlivé a dlouhotrvající diskuse nejen v zákonodárných sborech, ale i v řadách odborné veřejnosti. Další otázkou bude, jak se k jeho případnému zakotvení do našeho právního řádu postaví Ústavní soud.

[208] V indexu vnímání korupce (CPI) z r. 2006, poskytovaném organizací Transparency International, se Česká republika umístila na nelichotivém 46. místě. V rámci zemí Evropské unie se hůře umístily pouze Litva, Lotyšsko, Slovensko, Řecko a Polsko. Srv. Index vnímání korupce za rok 2006. Dostupný z: http://www.transparency.cz.

[209] S tím by souviselo i potřebné rozšíření osoby agenta také mimo policejní složky, jako je tomu ve slovenské úpravě (§ 10 odst. 19 slov. trest. řádu), což by vedlo ke snazšímu odhalování korupčních trestných činů. Jak upozorňuje Šanta, právě tito „nepolicejní agenti“ podstatnou mírou přispívají k úspěšnému trestnímu stíhání pachatelů těchto trestných činů. V roce 2005 šlo na Slovensku o 109 takovýchto případů. Srv. Fenyk, J., Šanta, J. Právní úprava postavení agenta v trestním řízení v České a Slovenské republice. Trestní právo, 2007, č. 3, s. 9.

9 Podpůrné operativně pátrací prostředky a jejich vztah k OPP

Jak bylo již uvedeno výše, po novele č. 265/2001 Sb. zůstala v zákoně o policii[210] (§ 23a až 23f) úprava tzv. podpůrných operativně pátracích prostředků. Zákon o policii mezi ně řadí *krycí doklady*, *konspirativní prostředky*, *zabezpečovací techniku*, *zvláštní finanční prostředky* a *využití informátora*.[211]

Zatímco operativně pátrací prostředky mohou být použity teprve v souvislosti s trestním řízením, čili až po vyhotovení záznamu o zahájení úkonů trestního řízení nebo jejich provedením jako neodkladných a neopakovatelných úkonů, podpůrné operativně pátrací prostředky mají

---

[210] Jak bylo uvedeno výše, některé z nich jsou upraveny také v celním zákoně (§ 33b až § 33f) a v zákona o vězeňské službě (§ 16a až § 16c).

[211] *Krycími doklady* se rozumějí listiny a jakékoliv doklady či dokumenty, které jsou využitelné k tomu, aby zastřely skutečnou totožnost osoby, zabránily ztotožnit věc, popřípadě činnost policie, v případě jejich utajení v obecném zájmu. Zůstala zde v podstatě původní (tj. před novelou č. 265/2001 Sb.) úprava tohoto institutu, včetně negativního výčtu a povolování, jak bylo popsáno v kapitole 3.2) *Konspirativním prostředkem* zákon rozumí věc, prostor nebo činnost sloužící k zastírání skutečné totožnosti osoby nebo činnosti policie. Jde o prostředek, který má pomoci zastřít skutečnou totožnost osoby nebo činnost policie podobně jako u krycího dokladu. Z výše zmíněného však vyplývá, že uvedená definice je spíše neurčitá a nelze na jejím základě přesně určit, co vše konkrétně lze pod tento pojem zahrnout. Jako příklad tohoto prostředku literatura nejčastěji uvádí konspirativní bytový nebo nebytový prostor, kde policista získává např. informace od informátora. Srv. Mates, P. a kol. Policejní právo; právní předpisy s komentářem. 2. aktualizované vydání podle stavu k 1. 5. 2004. Praha: Linde 2004, s. 86. *Zabezpečovací technikou* se rozumí technické prostředky, zařízení a jejich soubory používané za účelem předcházení nebo odstranění ohrožení života nebo zdraví osob nebo k zabezpečení ochrany majetku. I zde jde o velmi obecné a poněkud neurčité vymezení. – Tamtéž, s. 86-87. *Zvláštní finanční* prostředky slouží policistům např. k úhradě některých výdajů v souvislosti s využitím operativně pátracích prostředků podle trestního řádu a podpůrných operativně pátracích prostředků podle zákona o policii. Nepodléhají obecnému režimu hospodaření s peněžními prostředky státu, proto zákon výslovně stanovuje povinnost policisty nakládat s nimi hospodárně a řádně v souladu s účelem, na který byly poskytnuty. Ministr vnitra je zákonem zmocněn k tomu, aby na návrh policejního prezidenta stanovil pravidla pro nakládání se zvláštními finančními prostředky. Tamtéž, s. 87. *Informátorem* se rozumí fyzická osoba stojící mimo policejní složky, která dobrovolně poskytuje policii informace a služby utajeným způsobem. Za uvedenou činnost může obdržet finanční či věcnou odměnu. Jde o nejvyužívanější podpůrný operativně pátrací prostředek vůbec. Nejen z tohoto důvodu, ale také pro svůj úzký vztah k operativně pátracím prostředkům by si tento institut zasluhoval přenesení do trestního řádu. Viz Fryšták, M. Zamyšlení nad postavením informátora. Policista, 2004, č. 3, s. 7-8.

těžiště svého využití právě v předprocesní fázi.[212] Přestože jejich stěžejní funkcí zůstává napomáhání odhalování trestných činů a zjišťování jejich pachatelů, prováděné na základě § 2 odst. 1 písm. d) zákona o policii, z ustanovení § 23a (věta první) zákona o policii vyplývá ještě další oblast jejich možného uplatnění, a sice jejich využití v samotném trestním řízení.[213] Tady slouží zejména k vytváření předpokladů pro efektivní realizaci operativně pátracích prostředků (předstíraného převodu, sledování a použití agenta) a můžeme je označit za určité „podpůrné nástroje“ pro jejich zdárné provedení.

Na některé možnosti využití jednotlivých podpůrných operativně pátracích prostředků bylo stručně upozorněno v rámci kapitol věnujících se jednotlivým operativně pátracím prostředkům. Pro úplnost shrňme, že v rámci institutu předstíraný převod připadá do úvahy zejména využití informátora (jako možného zprostředkovatele předstíraného převodu), dále využití zvláštních finančních prostředků a také krycích dokladů a konspirativních prostředků. Pokud jde o sledování, zde přichází v úvahu zejména využití zabezpečovací techniky. Krycí doklady, konspirativní prostředky a zvláštní finanční prostředky bude stejně tak využívat i agent.[214]

V poslední době dochází k oprávněné kritice současné právní úpravy podpůrných operativně pátracích prostředků. Této právní úpravě je vytýkána obecnost, vágnost a neurčitost. Jednotlivé podpůrné operativně pátrací prostředky jsou sice v zákoně pojmenovány, ale příslušná ustanovení často nepodávají jejich jasnou definici. Zákon o policii navíc žádným způsobem neupravuje konkrétní problémy spojené s jejich používáním v praxi a tuto oblast nadále ponechává upravenou interními

[212] Zákon neomezuje oprávnění používat tyto prostředky jen na určité služby Policie a pojmově je tedy může používat každý policista. Neplatí zde ani omezení ohledně stupně závažnosti trestných činů, k jejichž odhalovány mohou být použity. Může jít obecně o všechny trestné činy podle trestního zákona.

[213] „Policista je při *předcházení trestným činům* a *v souvislosti s řízením o trestných činech* oprávněn používat podpůrné operativně pátrací prostředky....“

[214] Srv. Hundák, Š. Právní úprava operativně pátracích prostředků a podmínek pro jejich použití v trestním řízení a jejich použití „contra legem“. In Hundák, Š. (ed.) Použití operativně pátracích prostředků k získání důkazů pro trestní řízení. Praha: Policejní akademie ČR, 2004, s. 36-37.

akty řízení.[215] To lze samozřejmě pochopit z hlediska požadavku zajištění efektivity a utajenosti těchto institutů, nicméně pokud si uvědomíme skutečnost, že také při použití těchto prostředků dochází k zásahům do základních práv a svobod subjektů, jeví se nedostatky této úpravy více než závažné. Jak uvádí M. Fryšták, zákonná úprava těchto institutů by měla být jasná a konkrétní a neměla by být z větší části řešena interními akty řízení. V žádném případě by nemělo docházet k tomu, aby tyto interní akty vyplňovaly nejasnosti a neurčitost zákonné úpravy.[216]

Řešením tohoto stavu mělo být přenesení podpůrných operativně pátracích prostředků do trestního řádu, které bylo obsaženo ve věcném záměru rekodifikace trestního řádu. V rámci této rekodifikace mělo dojít ke komplexní úpravě trestního řízení v trestním řádu a v zákoně o policii měly zůstat upraveny pouze jiné funkce policie, nemající bezprostřední vztah k trestnímu řízení. Legislativní proces je však současnosti znovu na samém počátku, takže je nyní těžké předjímat, zda vůbec v dohledné době k rekodifikaci trestního řádu dojde a jak se případně dotkne uvedených ustanovení.

V rámci zajištění efektivnosti operativně pátracích prostředků je dle mého názoru vhodné uvažovat o případném přenesení alespoň těch podpůrných operativně pátracích prostředků, které mají nejužší vztah k operativně pátracím prostředkům, do trestního řádu. Dovolil bych si souhlasit s J. Mazánkem, který navrhuje, aby do trestního řádu byly přeneseny institut *informátora* a *zabezpečovací techniky* (případně zvláštní finanční prostředky), které mají k operativně pátracím prostředkům nejužší

---

[215] M. Fryšták tyto závažné nedostatky v současné právní úpravě podpůrných operativně pátracích prostředků velmi názorně a pregnantně ukázal na institutu informátora. Srv. Fryšták, M. Informátor jako jeden z nástrojů v boji s organizovaným zločinem. In Nové jevy v hospodářské kriminalitě. Brno: MU, 2005, s. 39 nebo Fryšták, M. Pár poznámek k návrhu věcného záměru rekodifikace zákona o trestním řízení soudním z pohledu policejní praxe (dokončení z č 12/2004). Trestní právo, 2005, č. 1, s. 16-17. Nespokojenost s podobou právní úpravy ze strany Policie ČR vyplývá také z průzkumu J. Mazánka – srv. Mazánek, J. Operativně pátrací a podpůrné operativně pátrací prostředky v trestně procesní praxi Policie České republiky. Trestní právo, 2007, č. 2, s. 13.

[216] Tamtéž, s. 74.

vztah.[217] U ostatních podpůrných pátracích prostředků by měla být v zákoně o policii výslovně upravena jejich konkrétní „podpůrná“ role ve vztahu k trestnímu řádu. S tím by ruku v ruce mělo dojít k jasnému vymezení možnosti užívání podpůrných operativně pátracích prostředků za účelem vyhledávání a zajišťování relevantních důkazů.

Co se týká kritizované neurčitosti a vágnosti úpravy jednotlivých podpůrných operativně pátracích prostředků, jednou z možností prozatímní nápravy tohoto stavu by mohlo být případné přenesení vybraných ustanovení příslušných interních aktů do zákona o polici. Samozřejmě by se muselo jednat o ustanovení neohrožující efektivitu a utajený charakter těchto institutů. Vzhledem k nedostupnosti těchto interních aktů však nedokáži jednoznačně odpovědět na otázku, zda by to bylo reálně možné a o která konkrétní ustanovení by se mělo jednat.

---

[217] Mazánek, J. Operativně pátrací a podpůrné operativně pátrací prostředky v trestně procesní praxi Policie České republiky. Trestní právo, 2007, č. 2, s. 13.

Závěr

Od účinnosti tzv. velké novely trestního řádu č. 265/2001 Sb. uplynulo v lednu tohoto roku již pět let. Z hlediska časového se tedy na první pohled může zdát, že jde o dostatečně dlouhou dobu na to, aby se v praxi projevila případná pozitiva i negativa zásadních změn, které tato novela přinesla. Ze stejného úhlu můžeme pohlížet také na operativně pátrací prostředky a snažit se odpovědět na otázky, zda jejich zakotvení do trestního řádu splnila očekávání, která do tohoto kroku zákonodárce vložil, a také zda jejich nynější úprava stále odpovídá současným společenským podmínkám.

Zde musím předem poznamenat, že uvedená práce si takto vysoké ambice nekladla a to z důvodů naznačených v jejím úvodu. Cílem této práce bylo zachytit historickou cestu k současné právní úpravě těchto institutů a zaměřit se na její dílčí aspekty v rámci trestního řízení.

Přesto si dovolím tvrdit, že stávající úprava operativně pátracích prostředků (nikoli však podpůrných operativně pátracích prostředků) prozatím víceméně vyhovuje potřebám trestního řízení a také standardům moderního demokratického právního řádu. Odpovídající je také z hlediska systematiky současného trestního řádu a jako taková umožňuje poměrně efektivní využití těchto institutů v odhalování závažné trestné činnosti a prostřednictvím jejich výsledků také významně napomáhá v usvědčování jejích pachatelů. Oproti minulé právní úpravě je zde nejdůležitější posun ve směru zvýšené ochrany práv osob, vůči nimž operativně pátrací prostředky směřují. Tuto ochranu navíc posilují a upřesňují příslušné soudní orgány, jejichž judikatura má také nezanedbatelný vliv na samotnou aplikační praxi těchto institutů.

Neméně důležitý je zmiňovaný posun v procesní využitelnosti výsledků těchto prostředků. Vlivem nové úpravy byl odstraněn nepříznivý stav, kdy policie sice mohla shromažďovat operativní činností příslušné poznatky o spáchané trestné činnosti a jejích pachatelích, ale tyto neměly potřebnou důkazní relevanci. Díky ní došlo nejen k výraznému kvalitativnímu skoku v provádění operativně pátrací činnosti, ale také ke

zvýšení efektivity samotného trestního řízení. V těchto směrech také naplnila očekávání zákonodárce.

Přes tyto uvedené závěry však nelze opomenout fakt, že se ve zmíněném pětiletém období nashromáždily určité problémy, na které orgány činné v trestním řízení (zejména policejní orgán a státní zástupce) v rámci realizace operativně pátracích prostředků naráží a na které poukazují také někteří odborníci. Na některé z nich jsem v této práci upozornil a v rámci možností jsem se snažil navrhnout možná řešení. Velký nedostatek spatřuji v právní úpravě podpůrných operativně pátracích prostředků, která podle mého názoru neodpovídá současným potřebám policejní práce ani neposkytuje dostatečné „servisní“ funkce operativně pátracím prostředkům v rámci trestního řízení.

Domnívám se, že zákonodárce by měl úpravu operativně pátracích prostředků, a podpůrných operativně pátracích prostředků především, podrobit důkladné revizi, aby jejich zákonné zakotvení bylo co nejpřesnější a pokud možno bezproblémové. Jen tak mohou být využívány co nejefektivněji a zároveň zaručovat dostatečnou ochranu práv osob, vůči nimž směřují. Tyto případné změny bude nutné samozřejmě zasadit do kontextu chystané rekodifikace trestního řádu, která je z dnešního pohledu stále aktuální a naléhavá.

Summary

The diploma thesis *"Operational and Searching Means in Criminal Proceedings"* deals with the specific instruments of criminal proceedings embodied in the Criminal Procedure Code and with the main problems of their legislative regulation and their practical using. The operative searching means include "the shamed transfer of the thing" (article 158c), "the searching for the people and things" (article 158d) and "the using of an agent" (article 158e) according to the present legislation.

In the first chapter author tries to define the crucial terms like "operative searching means" and so-called "supporting operative searching means" and he puts them into context of the broad terms so-called "operative searching activities" and "operative technique."

The second chapter deals with some aspects of historical development of legislation in the period from 1948 till 1989 and describes the role of operative technique and some special operative measures as tools for various demands of the State Secret Police in 1948-1989. Author emphasizes the fact that these tools were regulated by subordinate legislation only and were misused by State Secret Police in this period very often. The second part deals with their post-communist legal regulation from 1991 till 2001, mainly accomplished in Act no. 283/1991, about The Police of the Czech Republic (the Police Act) and its consequences.

The Chapter 3 concerns itself with Act no. 265/2001 that made an extensive amendment of Criminal Procedure Code and Police Act and other acts. Author tries to point out the crucial reasons of incorporation of operational and searching means into the Criminal Procedure Code in the context of fundamental modifications of the criminal proceedings. These main reasons of it he sees in insistent necessity of prosecuting the extremely serious offences (owing to using information thus gained as evidence) and in necessity of legal protecting of fundamental human rights and freedoms of the involved people (owing to legislative regulations regarding the application of the above mentioned means in practice) as

well. The next chapter (n. 4) refers to the projection of basic principle of criminal proceedings into the problems of using operative searching means.

The core of the work lies in the next chapters (n. 5, 6, and 7) where individual operational and searching means are depicted in some details of their contemporary legal provisions and in the aims and contents of using them by investigative, prosecuting and adjudicating bodies in criminal proceedings. This description is limited by the fact that these measures are still regulated by the subordinate (confidential) legislation partially. In spite of it author points out some main problems in their practical using and tries to put forward possible improvement of legal conditions (for example new designation of operational and searching means, the new delimitation of some aspects of the roles of prosecutors within using them, the new legal regulation of impunity of agent, the enhancement of legal protection of agent as confidential witness etc.).

The Chapter 8 refers to some aspects of problem of the so-called police provocation. Author defines this provocation as an intentional, active incitement of other persons to commit a criminal activity, which it would not otherwise have committed and he attempts to distinguish it from so-called "hidden reaction of police at criminal activities" in response to started criminal activity. He concludes that using the direct police provocation is inadmissible and forbidden by virtue of Czech law. For that reason the final part of this chapter deals with legal regulation of so-called "agent provocateur" in Slovakian criminal regulations.

The final part of this work concerns with the supporting operational and searching means (included in the Police Act) and their relation to operational and searching means. Author points out an imperfect legislative treatment of conditions under which these means can be used and imperfect normative quarantines against their misuse and insufficient normative specifications regarding the subjects authorized to use these means.

Prameny

A. Knižní díla:

Císařová, D., Fenyk, J. a kol. *Trestní právo procesní.* 4. aktualizované a přepracované vydání. Praha: Linde, 2006.

Fenyk, J., Kloučková, S. *Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech*. 2. vydání. Praha: Linde, 2005.

Fenyk, J., Havlík, T., Růžička, M. *Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918 – 2004.* 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2004.

Fenyk, J. *Vademecum státního zástupce.* Praha: ASPI Publishing, 2003.

Fíla, P. *Vyšetřování a operativně pátrací činnost.* Diplomová práce. Brno: PrF UJEP, 1974.

Hundák, Š. (ed.) *Použití operativně pátracích prostředků k získání důkazů pro trestní řízení.* Sborník příspěvků z mezinárodního semináře uskutečněného na Policejní akademii ČR dne 2. listopadu 2004. Praha: Policejní akademie ČR, 2004.

Chmelík, J. a kol. *Zločin bez hranic. Vyšetřování terorismu a organizovaného zločinu.* Praha: Linde, 2004.

Jelínek, J. a kol. Trestní právo procesní. 5. aktualizované vydání (v naklad. Linde 1. vydání). Praha: Linde, 2007.

Jelínek, J. a kol. *Trestní zákon a trestní řád s poznámkami a judikaturou, zákon o soudnictví ve věcech mládeže s poznámkami a předpisy související.* 24. vydání. Praha: Linde, 2006.

Kalvodová, V. *Rekodifikace českého trestního práva procesního. Sborník příspěvků z mezinárodní konference konané dne 21. listopadu 2000 na Právnické fakultě Masarykovy univerzity v Brně.* Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2001.

Kratochvíl, V. a kol. *Trestní právo hmotné*. Obecná část. 3. vydání. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2002.

Mates, P. a kol. *Policejní právo. Právní předpisy s komentářem.* 2. vydání. Praha: Linde, 2004.

Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol. *Trestní právo procesní*, 2. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2003.

Němec, M. *Kriminalistická taktika pro policisty*. Praha: Eurounion, 2004.

Nesnídal, J. a kol. *Základy veřejnobezpečnostní činnosti*, část II, Praha, VŠ SNB, Fakulta VB, 1979

Novotný, F. (ed.) *Trestněprávní prostředky boje proti kriminalitě (aktuální problémy)*. Sborník příspěvků z mezinárodního semináře, který se konal ve dnech 29. – 31. 3. 2006 v Solenici. Praha: Policejní akademie, 2006.

Novotný, F., Růžička, M. a kol. *Trestní kodexy. Trestní zákon, trestní řád a související předpisy (komentář)*. Praha: Eurounion, 2002.

Pešek, A. a kol. *Operativně pátrací činnost kriminální služby Veřejné bezpečnosti*, Praha: VŠ SNB, 1982.

Růžička, M. *Přípravné řízení a stadium projednání trestní věci v řízení před soudem.* Praha: Orac, 2005.

Růžička, M. *Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2005.

Solnař, V., Fenyk, J., Císařová, D. *Základy trestní odpovědnosti* (podstatně přepracované a doplněné vydání). Praha: Orac, 2003.

Strauss, J. a kol. *Kriminalistická technika.* Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o., 2005.

Strauss, J., Vavera, F. *Dějiny československé kriminalistiky slovem i obrazem II. (od r. 1939 po současnost).* Praha: Police History, 2005.

Šámal, P. a kol. *Přípravné řízení trestní.* 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003.

Šámal, P. a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl.* 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005.

Šámal, P. a kol. *Trestní řád. Komentář. II. díl.* 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005.

B. Články (odborná periodika, sborníky):

Baxa, J. *Reforma trestního řízení – geneze jejího vzniku a její cíle.* Bulletin advokacie, 2001, č. 11-12, s. 12 an.

Cihlářová, I. *Nepřijetí trestního zákoníku. Rozhovor s doc. Pavlem Šámalem a doc. Jiřím Jelínkem.* Bulletin advokacie, 2006, č. 7-8, s. 4-9.

Cimr, V. *K zákonnosti provokace trestného činu policejními orgány.* Trestní právo, 2001, č. 2, s. 11-14.

Crha, L. *Podzimní reminiscence na téma provokace.* Státní zastupitelství, 2004, č. 10-11, s. 2-3.

Černý, P. *Provokace v boji s korupcí*. In Dančák, B., Hloušek, V., Šimíček, V. (eds.) Korupce. Projevy a potírání v České republice a Evropské unii. Brno: Masarykova univerzita. Mezinárodní politologický ústav, 2006, s. 209-220.

Fenyk, J. *Legislativní návrh na zavedení iniciačních metod a kontroly majetkových poměrů.* Státní zastupitelství, 2006, č. 6, s. 3-7.

Fenyk, J. *Návrh trestního zákona České republiky, příčiny a důsledky jeho nepřijetí (Odlišný vývoj a osud projektů trestních zákoníků od vzniku samostatného Československa)*. Trestní právo, 2006, č. 6, s. 4-17.

Fenyk, J. *K operativním metodám odhalování korupce*. Trestní právo, 2003, č. 2, s. 2-9.

Fenyk, J. *Postavení státního zástupce v trestním řízení po novele trestního řádu*. Bulletin advokacie, 2001, č. 11-12, s. 38 an.

Fenyk, J., Šanta, J. *Právní úprava postavení agenta v trestním řízení v České a Slovenské republice.* Trestní právo, 2007, č. 3, s. 3-12.

Frolík, J. *Nástin organizačního vývoje státobezpečnostních složek Sboru národní bezpečnosti v letech 1948-1989*. Sborník archivních prací, 41, 1991, s. 447 an.

Fryšták, M. *Informátor jako jeden z nástrojů v boji s organizovaným zločinem*. In Nové jevy v hospodářské kriminalitě. Brno: MU, 2005, s. 35-45.

Fryšták, M. *Pár poznámek k návrhu věcného záměru rekodifikace zákona o trestním řízení soudním z pohledu policejní praxe (dokončení z č 12/2004)*. Trestní právo, 2005, č. 1, s. 15-19.

Fryšták, M. *Pár poznámek k návrhu věcného záměru rekodifikace zákona o trestním řízení soudním z pohledu policejní praxe*. Trestní právo, 2004, č. 12, s. 21-22.

Fryšták, M. *Zamyšlení nad postavením informátora.* Policista, 2004, č. 3, s. 7-8.

Gula, M. *Vývoj typů spolupracovníků kontrarozvědky StB ve směrnicích pro agenturní práci.* In Securitas Imperii, č. 1. [citováno 5. března 2007]. Dostupný z: http:// www.mvcr.cz.

Hulínský, P. *K zásadám užití agenta provokatéra jako prostředků v boji proti korupci (diskuse)*. Trestní právo, 2007, č. 1, s. 5 an.

Chmelík, J. *Úvahy k agentu provokatérovi a korunnímu svědkovi*. Kriminalistika, 2005, č. 1.

Ivor, J. *Agent provokatér v trestnom konaní.* Státní zastupitelství, 2004, č. 10-11, s. 23-27.

Kmec, J. *K problematice používání výpovědí anonymních svědků v trestním řízení*. Justiční aktuality, 2006, č. 3, s. 15-17.

Kratochvíl, V. *Policejní provokace "trestného činu" z pohledu právního a ústavněprávního*. Trestní právo, 2001, č. 10, s. 2-10.

Kratochvíl, V. Trestný čin pod kontrolou policie, nebo policejní provokace trestného činu? Jurisprudence, 2001, č. 4, s. 35-37.

Lisoň, M. *Operatívna a spravodajská činnost v systéme poznávania kriminality*. Kriminalistika, 2006, č. 2, s. 112-124.

Mazánek, J. *Operativně pátrací a podpůrné operativně pátrací prostředky v trestně procesní praxi Policie České republiky*. Trestní právo, 2007, č. 2, s. 5-14.

Musil, J. *Použití operativní techniky k důkazním účelům v trestním řízení (zahraniční srovnání)*. Trestní právo, 1999, č. 4, s. 23-24.

Musil, J. *Použití operativní techniky k důkazním účelům v trestním řízení (zahraniční srovnání - pokračování)*. Trestní právo, 1999, č. 5, s. 17-20.

Musil, J. *Přípravné řízení – stálé téma reformy trestního řízení*. In Sborník příspěvků k desátému výročí založení pobočky nakladatelství C. H. Beck v Praze, Praha: C. H. Beck, 2003, s. 275-289.

Musil, J. *Úloha policie v evropském kontinentálním trestním procesu. Kriminalistika*, 1997, č. 1, s. 5-17.

Pomahač, R. *Evropský soud pro lidská práva: Výslech utajovaných svědků jako klíčový důkazní prostředek*. Trestněprávní revue, 2006, č. 6, s. 181-183.

Povolný, D. *Operativní technika v rukou StB*. [citováno 5. března 2007]. Dostupný z: http:// www.mvcr.cz.

Príbelský, P. *Policajná provokácia v Slovenskej republike*. Trestní právo, 2004, č. 2, s. 15-20.

Púry, F. *Nejvyšší soud České republiky: K tomu, kdy nejde o policejní provokaci trestného činu. K trestným činům nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů*. Trestněprávní revue, 2005, č. 11, s. 293-297.

Repík, B. *Lidská práva a závažné formy kriminality*. Trestněprávní revue, 2006, č. 10, s. 285-292.

Repík, B. *Policejní provokace a utajení některých důkazů*. Právní fórum, 2005, č. 3, příloha, s. 20-22.

Růžička, M. *K některým otázkám postupu policie a státního zástupce v souvislosti s tzv. skrytou reakcí policie na již spáchanou trestnou činnost aneb úvod k otázce, co je a co není policejní provokací*. Státní zastupitelství, 2004, č. 10-11, s. 3-17.

Růžička, M. *K některým otázkám postupu policie a státního zástupce v souvislosti s využíváním operativně pátracích prostředků a tzv. skrytou reakcí policie na již páchanou trestnou činnost, možnosti ustavení specializovaných justičních orgánů pro stíhání korupce.* [citováno 14. února 2007]. Dostupný z: http:// www.mvcr.cz.

Růžička, M. *Operativně pátrací prostředky.* Právní rádce, 2001, č. 11, s. 22-24.

Růžička, M. *Postup obhájce podle § 89 odst. 2 věty druhé trestního řádu.* Právní rádce, 2005, č. 8, s. 48 an.

Růžička, M. *Zásadní posílení úlohy státních zástupců po novele trestního řádu.* Trestněprávní revue, 2001, č. 1, s. 11-14.

Sokol, T. *Odposlech.* Právní rádce, 2005, č. 1, s. 4-11.

Sotolář, A. *K problematice policejní provokace a k právu na spravedlivý proces.* Trestněprávní revue, 2002, č. 11, s. 330 an.

Sotolář, A., Púry, F. *K možnostem a limitům využití institutu utajených svědků.* Trestněprávní revue, 2003, č. 2, dostupný z: Práv. informač. Sytém LexData.

Sotolář, A., Púry, F. *Skrytá reakce policie na již páchanou trestnou činnost.* Trestněprávní revue, 2003, č. 1, s. 6-13.

Sotolář, A., Púry, F., Woratschová, V. *Posuzování policejní provokace.* Trestněprávní revue, 2002, č. 11, s. 313-321.

Šámal, P. *Zamyšlení nad některými novelizovanými ustanoveními trestního zákona týkajícími se organizovaného zločinu a problémy s tím spojenými.* Právní rozhledy, 1995, č. 10, s. 393-398.

Šámal, P. *Zkrácené přípravné řízení.* Trestněprávní revue, 2002, č. 1, s. 5 an.

Vantuch, P. *Kdy lze užít odposlech telekomunikačního provozu jako důkaz proti obviněnému.* Bulletin advokacie, 2006, č. 11-12, s. 48-56.

Vidrna, J., Náchodský, Z. *Pracovník justice v ohrožení.* Praha: Ministerstvo vnitra, 2001.

Vondruška, F., Růžička, M. *K postavení státního zástupce ve stadiu řízení před soudem po novele trestního řádu č. 265/2001 Sb.* Trestněprávní revue, 2002, č. 3, s. 85 an.

Vrtěl, P. *Nepřípustnost policejní provokace.* Trestní právo, 2001, č. 5, s. 6-8.

Zeman, P. *Vývoj právní úpravy některých prostředků odhalování a stíhání drogové kriminality po roce 1990.* Trestněprávní revue, 2007, č. 2, s. 36-43.

C. Judikatura:

Rozsudek ESLP ve věci *Lüdi proti Švýcarsku* ze dne 26. 5. 1992 [citováno 14. března 2006]. Dostupný z: http://cmiskp.echr.coe.int.

Rozsudek ESLP ve věci *Niemitz proti Německu* ze dne 16. 5. 1992 [citováno 16. března 2006], dostupný z: http://www.echr.coe.int.

Rozsudek ESLP ve věci *Van Mechelen a ostatní proti Nizozemí* ze dne 23. 4. 1997 [citováno 14. března 2007]. Dostupný z : http://cmiskp.echr.coe.int.

Rozsudek ESLP ve věci *Teixeira de Castro proti Portugalsku* ze dne 9. 6. 1998 [citováno 14. března 2006]. Dostupný z: http://cmiskp.echr.coe.int.

Nález ÚS ČR ze dne 22. 6. 2000, sp. zn. *III. ÚS 597/99.*

Nález ÚS ČR ze dne 25. 6. 2003, sp. zn. *II. ÚS 710/01.*

Nález ÚS ČR ze dne 27. 6. 2006, sp. zn. *III. ÚS 291/03.*

Usnesení ÚS ČR ze dne 17. 7. 2002, sp. zn. *II. ÚS 143/02.*

Usnesení ÚS ČR ze dne 1. 4. 2004, sp. zn. *II. ÚS 797/02.*

Usnesení ÚS ČR ze dne 27. 9. 2005, sp. zn. *I. ÚS 610/03.*

Usnesení ÚS ze dne 22. 11. 2005, sp. zn. *I. ÚS 411/04.*

Usnesení ÚS ČR ze dne 6. 4. 2004, sp. zn. *IV. ÚS 434/03.*

Rozsudek NS ČR ze dne 13. 6. 2000, sp. zn. *7 Tz 116/2000*.

Rozsudek NS ČR ze dne 3. 5. 2000, sp. zn. *9 Tz 85/2000.*

Usnesení NS ČR ze dne 11. 2. 2004, sp. zn. *5 Tdo 1366/2003.*

Usnesení NS ČR ze dne 20. 5. 2004, sp. zn. *6 Tdo 458/2004.*

Usnesení NS ČR ze dne 24. 8. 2005, sp. zn. *5 Tdo 1005/2005.*

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 6. 8. 2002, sp. zn. *7 To 266/2002*. In Trestněprávní revue, 2002, č. 11, s. 330 an.

Rozsudek Kraj. soudu v Brně ze dne 10. 11. 2000, sp. zn. *40 T 7/2000*.

D. Právní předpisy:

Ústavní zákon *č. 1/1993 Sb.*, Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon *č. 117/1852 ř. z.*, o zločinech, přečinech a přestupcích

Zákon *č. 87/1950 Sb.*, o trestním řízením soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. *64/1956 Sb.*, o trestním řízením soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

Zákon *č. 140/1961 Sb.*, trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon *č. 141/1961 Sb.*, o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.
Zákon *č. 283/1991 Sb.*, o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
Zákon č. 333/1991 Sb., o Federálním policejním sboru a Sboru hradní policie, ve znění pozdějších předpisů.
Zákon *č. 283/1993 Sb.*, o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů.
Zákon *č. 70/1965 Sb.*, o Sboru národ. bezpečnosti, ve zn. pozděj. předpisů
Zákon *č. 40/1974 Sb.*, o Sboru národ. bezpečnosti, ve zn. pozděj. předpisů.
Zákon *č. 300/2005* Z. z., Trestný zákon, v platnom zneni.
Zákon *č. 301/2005 Z. z.*, Trestný poriadok, v platnom zneni.
Zákon *č. 148/1998 Sb.*, o ochraně utajovaných skutečností, ve znění pozdějších předpisů.
Zákon *č. 412/2005 Sb.*, o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti, ve znění pozdějších předpisů.
Zákon *č. 137/2001 Sb.*, o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením, ve znění pozdějších předpisů.
Zákon *č. 40/1964 Sb.*, občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů.
Nařízení vlády *č. 246/1998* Sb., kterým se stanoví seznamy utajovaných skutečností,.
Nařízení vlády *č. 522/2005 Sb.*, kterým se stanoví seznam utajovaných informací, ve znění pozdějších předpisů.
Vyhláška *č. 120/1976 Sb.*, o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech.
Vyhláška *č. 23/1994 Sb.*, o jednacím řádu státního zastupitelství, zřízení poboček některých státních zastupitelství a podrobnostech prováděných justičními čekateli, ve znění pozděj. předpisů.
Usnesení předsednictva České národní rady *č. 2/1993 Sb.*, o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

E. Jiné zdroje:

Důvodová zpráva k zákonu č. 283/1991 Sb. Poslanecká sněmovna PČR. Sněmovní tisk č. 253, ČNR, 6. volební období.
Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 326/1993 Sb. Dostupná z: Aspi.
Důvodová zpráva k zákonu č. 152/1995 Sb. Dostupná z: Aspi.

Důvodová zpráva k novele trestního řádu č. 265/2001 Sb. [citováno 24. února 2007]. Dostupný z: Aspi.

Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 60/2001 Sb. Dostupné z: Aspi

Index vnímání korupce za rok 2006. [citováno 18. března 2007] Dostupný z: http://www.transparency.cz

Informace o problematice extremismu na území České republiky v r. 2005. Dostupné z: http://www.mvcr.cz

Návrh trestního zákoníku [citováno 20. února 2007]. Dostupný z: http://portal.justice.cz.

Plán legislativní činnosti Ministerstva spravedlnosti na rok 2007. [citováno dne: 20. března 2007]. Dostupné z: portal.justice.cz/ms.

Pokyn obecné povahy nejvyššího státního zástupce *poř. č. 12/2003* ze dne 19. prosince 2003, jímž se upravuje postup státních zástupců při trestním stíhání osob, při výkonu dozoru nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení trestním a postup v trestním řízení soudním, ve znění pokynu obecné povahy nejvyššího státního zástupce poř. č. 7/2005. Dostupný v systému ASPI.

Stanovisko Nejvyšší státní zástupkyně, poř. č. 12/2002, o sjednocení výkladu zákonů a jiných právních předpisů k možnosti utajit osobní identitu policisty provádějícího předstíraný převod a k použitelnosti záznamu o předstíraném převodu jako důkazu.

Dokument „Strategie vlády v boji proti korupci na období let 2006 až 2011." [citováno 20. března 2007].

Zpráva vlády o bezpečnostní situaci na území České republiky." Poslanecká sněmovna PČR. 1. volební období, sněm. tisk č. 1735. [citováno 21. února 2007]. Dostupné z: http://www.psp.cz.

Právní informační systém Aspi.

Právní informační systém LexData.

Právní informační systém LexGalaxy.